

Erasmushogeschool– Universitaire Associatie Brussel
Departement Toegepaste Taalkunde

Academiejaar 2009-2010

Master Journalistiek - radio en televisie

Ontwijkend antwoordgedrag van politici:
Een onderzoek naar het antwoordgedrag van Bart De Wever en
Yves Leterme in (politieke) interviews

Promotor:
dr. Martina Temmerman

Masterproef ingediend voor het
behalen van de graad van Master in
de Journalistiek

door

Aurélie Lodewick

Erasmushogeschool– Universitaire Associatie Brussel
Departement Toegepaste Taalkunde

Academiejaar 2009-2010

Master Journalistiek - radio en televisie

Ontwijkend antwoordgedrag van politici:
Een onderzoek naar het antwoordgedrag van Bart De Wever en
Yves Leterme in (politieke) interviews

Promotor:
dr. Martina Temmerman

Masterproef ingediend voor het
behalen van de graad van Master in
de Journalistiek

door

Aurélie Lodewick

Abstract

Deze masterproef heeft tot doel inzicht te bieden in het ontwijkende antwoordgedrag van Belgische politici in (politieke) interviews. De opvatting dat politici voortdurend vragen ontwijken is wijdverspreid. Toch is er in België nauwelijks onderzoek gebeurd naar het antwoordgedrag van onze politici. Daarom bestaat het eerste deel van deze masterproef uit een buitenlands literatuuronderzoek dat inzicht probeert te geven in het fenomeen. Eerst wordt verklaard welk gedrag als “ontwijkend” geldt. Vervolgens wordt er een overzicht gegeven van de strategieën die politici kunnen aanwenden om een vraag te ontwijken. Tot slot wordt nagegaan hoe interviewers op hun beurt met dit gedrag kunnen omgaan en wat aan de basis van het ontwijkende antwoordgedrag ligt. In het tweede deel van deze scriptie wordt die theorie aan de praktijk getoetst en wordt het antwoordgedrag van Bart De Wever en Yves Leterme onder de loep genomen. Op basis van zowel het literatuur- als het praktijkonderzoek besluiten we dat de opvatting dat politici vaak vragen ontwijken, terecht bestaat. Het beeld is echter niet helemaal somber. Uit het praktijkonderzoek blijkt eveneens dat bijna alle ontwijkingen door de interviewers worden opgemerkt. Vervolgens proberen zij alsnog een adequaat antwoord of een aanvaardbare verklaring voor de ontwijking te verkrijgen.

Persbericht

Bart De Wever doet het openlijk, Leterme in het geniep

De opvatting dat politici voortdurend vragen ontwijken, klopt. Dat blijkt uit onderzoek van Aurélie Lodewick. Bart De Wever ontwijkt twee derde van de vragen die hem in een interview worden gesteld, bij Yves Leterme ligt dat cijfer op het eerste gezicht een stuk lager.

Lodewick, studente van de master journalistiek aan de Erasmushogeschool Brussel, analyseert in haar masterproef het antwoordgedrag van Bart De Wever en Yves Leterme in interviews. Voor elke politicus selecteerde ze drie interviewfragmenten uit de televisieprogramma's *Terzake*, *De Keien van de Wetstraat*, *Phara* en *Voor eens en voor altijd*.

Van de 45 vragen die Bart De Wever in de interviews voorgeschoteld krijgt, ontwijkt hij er 30. Dat doet hij bij voorkeur op een openlijke manier. Zo weigert De Wever expliciet een antwoord te geven op een vierde van alle vragen. Uit het onderzoek blijkt bovendien dat de NV-A'er zich in zulke gevallen niet tot een antwoord laat overtuigen. Met 26 ontwijkingen op een totaal van 43 onderzochte vragen, lijkt Leterme op het eerste gezicht oprechter dan De Wever. Omdat hij daarvoor meestal subtielere strategieën aanwendt in de hoop dat zijn ontwijking niet wordt opgemerkt, wordt zijn antwoordgedrag als bedrieglijker beschouwd. Bovendien ligt het aantal ontwijkingen van Leterme in werkelijkheid een stuk hoger dan 26. In een aantal gevallen bedient de ex-premier zich namelijk van een leugentje of werd achteraf duidelijk dat hij al dan niet bewust verkeerde informatie leverde.

Als theoretische grondslag voor haar onderzoek baseerde Aurélie Lodewick zich op buitenlandse wetenschappelijke studies over ontwijkend antwoordgedrag en ontwijkingsstrategieën bij politici. Haar scriptie "Ontwijkend antwoordgedrag van politici: Een onderzoek naar het antwoordgedrag van Bart De Wever en Yves Leterme in (politieke) interviews" geeft inzicht in de ontwijkingsstrategieën waarvan politici gebruikmaken. Ook, maar niet alleen Bart De Wever en Yves Leterme.

Voor meer informatie kunt u contact opnemen met de auteur:

e-mail: aurelielodewick@hotmail.com

gsm: 0474/91.67.16

Inhoud

<u>ABSTRACT</u>	<u>1</u>
<u>PERSBERICHT</u>	<u>2</u>
<u>INHOUD</u>	<u>3</u>
<u>VOORWOORD</u>	<u>6</u>
<u>INLEIDING</u>	<u>7</u>
<u>MATERIAAL EN METHODE.....</u>	<u>8</u>
DEEL 1: LITERATUURONDERZOEK	8
DEEL 2: PRAKTIJK	9
<u>DEEL 1: LITERATUURONDERZOEK</u>	<u>10</u>
HOOFDSTUK 1 : POLITIEKE INTERVIEWS EN (ONTWIJKENDE) ANTWOORDEN	10
1.1 POLITIEKE INTERVIEWS	10
1.1.1 Belang.....	10
1.1.2 Kenmerken	10
1.2 ANTWOORDEN	13
1.2.1 Respons, repliek en antwoord.....	13
1.2.2 Antwoorden op een vraag.....	13
1.2.3 Soorten antwoorden.....	16
1.2.4 Ontwijkende antwoorden.....	17
1.2.5 De sturende en beperkende kracht van vragen	17
HOOFDSTUK 2: ONTWIJKENDE ANTWOORDSTRATEGIEËN.....	19
2.1 OVERT EVASION.....	20
2.1.1 Openlijk weigeren/aangekondigde weigering om de vraag te antwoorden.....	20
2.1.2 De vraag aanvallen of bekritisieren	21
2.1.3 De interviewer aanvallen.....	23
2.1.4 De vraag in vraag stellen	23
2.1.5 Stellen dat de vraag al beantwoord werd.....	24
2.1.6 De vraag erkennen, maar ze niet beantwoorden.....	24
2.2 COVERT EVASION	25
2.2.1 De vraag negeren.....	25
2.2.2 Ja/nee-antwoord op een ja/nee-vraag	25
2.2.3 Onvolledige antwoorden	26
2.2.4 Respons herhalen.....	27
2.2.5 Excuses aanbieden.....	27
2.2.6 Letterlijke interpretatie	27
2.2.7 Metafoor	27
2.2.8 Context wijzigen, centrale thema behouden.....	28
2.2.9 Centrale thema wijzigen, context behouden.....	28
2.2.10 Centrale thema en context wijzigen	29
2.2.11 De vraag herformuleren.....	30
2.2.12 Tactisch gebruik van voornaamwoorden: shift in footing.....	33

CONCLUSIE	34
HOOFDSTUK 3: REACTIES VAN INTERVIEWERS OP ONTWIJKEND ANTWOORDGEDRAG	36
3.1 DE POLITICUS ONDERBREKEN.....	36
3.2 EEN VERVOLG- OF <i>FOLLOW-UP</i> VRAAG STELLEN	36
3.3 <i>FORMULATIONS</i>	37
3.4 EEN NIEUWE VRAAG STELLEN	38
CONCLUSIE	39
HOOFDSTUK 4: VERKLARINGEN VOOR ONTWIJKEND ANTWOORDGEDRAG.....	40
4.1 HET <i>AVOIDANCE-AVOIDANCE</i> CONFLICT	40
4.2 OMGAAN MET <i>FACE THREATS</i>	41
4.3 ANDERE VERKLARINGEN VOOR ONTWIJKEND ANTWOORDGEDRAG	44
CONCLUSIE	44
<u>DEEL 2: PRAKTIJK</u>	<u>46</u>
HOOFDSTUK 1 : HET ANTWOORDGEDRAG VAN BART DE WEVER.....	46
1.1 ONTWIJKENDE ANTWOORDEN	46
1.1.1 Overt evasion.....	46
1.1.1.1 Openlijke weigering	46
1.1.1.2 De vraag bekritisieren of aanvallen	50
1.1.1.3 De interviewer aanvallen.....	51
1.1.1.4 De vraag in vraag stellen.....	51
1.1.1.5 De vraag werd al beantwoord.....	52
1.1.2 Covert evasion.....	52
1.1.2.1 Centrale thema en context gewijzigd	52
1.1.2.2 Centrale thema wijzigen, context behouden.....	54
1.1.2.3 Context gewijzigd, centrale thema behouden.....	55
1.1.2.4 Herformulering	56
1.1.2.5 De vraag negeren.....	56
1.1.2.6 Tactisch gebruik van voornaamwoorden.....	57
1.1.2.7 Letterlijke interpretatie	57
1.1.3 Indirect antwoord	57
1.1.4 Reactie van de interviewer(s) op de ontwijking	58
1.1.5 Verklaringen voor de ontwijkingen.....	60
1.2 DIRECTE ANTWOORDEN.....	61
CONCLUSIE	62
HOOFDSTUK 2: HET ANTWOORDGEDRAG VAN YVES LETERME	64
2.1 ONTWIJKENDE ANTWOORDEN	64
2.1.1 Overt evasion.....	64
2.1.1.1 Openlijke weigering	65
2.1.1.2 De vraag aanvallen	66
2.1.2 Covert evasion.....	67
2.1.2.1 Centrale thema gewijzigd, context behouden.....	68
2.1.2.2 Eenvoudig ja/nee-antwoord.....	71
2.1.2.3 Onvolledig antwoord	72
2.1.2.4 De vraag negeren.....	73
2.1.2.5 Centrale thema en context gewijzigd	74
2.1.3 Reactie van de interviewer(s) op de ontwijking	74
2.1.4 Verklaringen voor de ontwijkingen.....	77
2.1 DIRECTE ANTWOORDEN.....	79
CONCLUSIE	81
<u>CONCLUSIE</u>	<u>83</u>

REFERENTIELIJST 85

BIJLAGEN.....89

Voorwoord

Graag bedank ik iedereen die me heeft geholpen bij het tot stand brengen van deze scriptie.

Mijn dank gaat eerst en vooral uit naar mijn promotor, dr. Martina Temmerman. Zij las elk hoofdstuk na en gaf daarbij waardevolle tips en commentaar. Ik dank haar ook voor haar geduld en bemoedigende woorden.

Daarnaast bedank ik Kim Spinder, een Nederlandse oud-studente van de Rijksuniversiteit Groningen die in 2005 haar masterscriptie schreef over het ontwijkende antwoordgedrag van Nederlandse politici in het Kamerdebat. Daarmee bood ze me een welkom aanknopingspunt voor mijn eigen masterproef.

Ten slotte gaat mijn dank uit naar mijn zus, ouders, grootouders en vrienden die altijd in mij geloven en me moed inspreken.

Inleiding

België ontwikkelt zich tot wat De Beus (2001, in Molenbeek en Aalberts, 2010, 13) een “toeschouwersdemocratie” noemt. Dat betekent dat een meerderheid van de burgers inactief is op politiek vlak en vooral via radio en televisie kennisneemt van het politieke gebeuren. De directe contacten tussen politiek en publiek zijn minimaal, waardoor de media een cruciale rol gaan spelen in de communicatie tussen beide partijen. Eén van die manieren is het politieke interview, waarbij de interviewer de rol van kritische burger op zich neemt en de politicus om uitleg vraagt over genomen beslissingen, problemen, plannen, enz. De kloof tussen politiek en bevolking is daarmee echter niet gedicht. Heel wat burgers hebben namelijk de indruk dat politici in zulke politieke interviews voortdurend de vragen van de interviewers ontwijken (Greatbatch, 1986; Bavelas et al., 1988; Wilson, 1990; Harris, 1991; Bull and Mayer, 1993; Clayman, 1993; Bull, 1994; Chilton and Schäffner, 1997; Obeng, 1997; Bull, 1998). Onderzoek heeft aangetoond dat die opvatting niet onterecht bestaat (Harris, 1993; Bull and Mayer 1993).

In België is er nauwelijks onderzoek gebeurd naar het ontwijkende antwoordgedrag van politici. Daarom probeert deze studie op basis van bestaand buitenlands onderzoek inzicht te geven in het fenomeen en een aanzet te geven voor een “eigen” grootschalig onderzoek dat gebaseerd is op een corpus van Vlaamse of Belgische politieke interviews. Het laatste deel van deze dissertatie geeft daartoe al een minimale aanzet door het antwoordgedrag van enkele Belgische politici onder de loep te nemen.

Het doel van deze dissertatie is na te gaan welke strategieën politici (kunnen) toepassen om vragen van interviewers te ontwijken. Daarenboven zal er op zoek gegaan worden naar een mogelijke verklaring voor dat ontwijkende antwoordgedrag. De vraagstelling kan dus als volgt worden samengevat: *hoe en waarom ontwijken politici vragen in politieke interviews?*

Deze en latere studies kunnen interessant zijn voor het publiek en de politieke interviewers. Ze kunnen de bevolking bewuster maken van het ontwijkende antwoordgedrag van politici; politieke interviewers kunnen anticiperen op zulke antwoorden en hun interviewtechnieken verfijnen. Het risico dat politici van zulke studies zullen gebruikmaken om hun vaardigheden in het ontwijken van vragen te verbeteren, is vanzelfsprekend niet te vermijden.

Materiaal en methode

Deze masterscriptie bestaat uit twee grote delen: een literatuuronderzoek en een praktijkgerichte analyse. Het materiaal voor en de inhoud van beide delen worden hieronder apart besproken.

Deel 1: Literatuuronderzoek

Toen het onderwerp van mijn masterscriptie vastlag, zocht ik in eerste instantie via de zoekmachine *Google* wat er al aan literatuur over ontwijkend antwoordgedrag bij politici was verschenen. Op die manier vond ik weinig informatie, maar ik ontdekte wel dat een zekere Kim Spinder in 2005 in haar masterscriptie aan de Rijksuniversiteit Groningen het antwoordgedrag van politici in het kamerdebat had onderzocht. Ik contacteerde haar met de vraag of ik haar masterscriptie mocht inkijken. Ze was heel enthousiast dat ik een gelijkaardig onderzoek zou uitvoeren en ik kreeg haar masterscriptie toegestuurd. Ik bekeek welke artikels en naslagwerken zij had geraadpleegd en wist op die manier met welke zoektermen ik aan de slag moest: “*evasion*”, “*evasiveness*”, “*equivocation*” en natuurlijk ook “*political interviews*” en “*news interviews*”. Via de online catalogi van de bibliotheken van de Universiteit Gent, de Vrije Universiteit Brussel en de Koninklijke Universiteit Leuven ging ik na wat er onder die zoektermen verschenen was en zo vergaarde ik heel wat literatuur. Van de bronnen die ik op die manier verkregen had, bekeek ik opnieuw de referentielijst en zocht ik ook die artikels en boeken die interessant leken voor mijn scriptie. Aan de hand van die literatuur schreef ik het theoretische deel van deze masterproef.

In het eerste hoofdstuk worden de begrippen uit de vraagstelling nader toegelicht. Wat zijn de kenmerken van een politiek interview? Wat verstaan we onder “een antwoord”? En wat is ontwijkend antwoordgedrag? In het tweede hoofdstuk bekijken we welke strategieën er voorhanden zijn om een vraag te ontwijken. Bestaan er naast de alom bekende slagzin en nogal directe weigering “Geen commentaar” andere manieren om een vraag op een al dan niet subtiele wijze te ontwijken? Het derde onderdeel gaat na hoe interviewers op ontwijkend antwoordgedrag kunnen reageren. Hoe maken ze duidelijk dat het antwoord van de politicus niet inhoudt wat ze hadden verwacht? In het vierde hoofdstuk ten slotte wordt bekeken welke verklaring de onderzoekers bieden

voor het ontwijkende antwoordgedrag van politici. Waarom antwoorden ze niet gewoon op de vraag? Houden ze op die manier informatie achter, en zo ja, waarom doen ze dat?

Deel 2: Praktijk

In het tweede kortere deel van deze scriptie wordt de theorie aan de praktijk getoetst. Het antwoordgedrag van twee Belgische politici, Bart De Wever en Yves Leterme, wordt onder de loep genomen. Voor elke politicus gebruik ik daarvoor drie interviewfragmenten van elk zo'n zes minuten. Zowel voor Bart De Wever als voor Yves Leterme heb ik twee specifieke interviews gekozen waarvan meteen duidelijk was dat er ontwijking in voorkwam. Ze weigerden er namelijk openlijk in om één van de vragen te beantwoorden. Voor Bart De Wever gaat het om twee interviewfragmenten uit *Terzake*, die met Yves Leterme komen uit *Phara* en *Voor eens en voor altijd*. Daarnaast heb ik voor elke politicus nog één willekeurig interviewfragment gekozen. Voor beide politici zijn die fragmenten afkomstig uit *De Keien van de Wetstraat*. De specificaties van de fragmenten zoals de datum, tijdscode en de link waarmee de fragmenten kunnen worden herbekeken, staan bij de transcripties vermeld.

Eerst heb ik de fragmenten getranscribeerd. Die transcripties zijn als bijlage aan deze scriptie toegevoegd. Aan de hand van die transcripties onderzocht ik het antwoordgedrag van de politici. De eerste stap daarin was alle vraag-antwoordsequenties identificeren. Daarvoor hanteerde ik de volgende definitie van Temmerman en Sinardet (2008, 115): “*every adjacency pair which is initiated by the interviewer and which is complemented by the interviewee*”. Aan de hand van het theoretische deel van deze scriptie ging ik na welke vragen een direct antwoord kregen en welke vragen ontweken werden. In het laatste geval werd nagegaan welke strategie(ën) de politicus aanwendde en hoe de interviewer op die ontwijking reageerde. De resultaten van dat onderzoek zijn eveneens als bijlage toegevoegd. De belangrijkste bevindingen staan in hoofdstuk 1 en 2 van het tweede deel beschreven. Daarin wordt ook kort nagegaan waarom de politicus al dan niet antwoordde op de vraag.

DEEL 1: LITERATUURONDERZOEK

Hoofdstuk 1 : Politieke interviews en (ontwijkende) antwoorden

In dit eerste hoofdstuk wordt toegelicht wat er onder de gebruikte termen uit de vraagstelling wordt verstaan.

Waarin onderscheidt een interview zich van een gewone conversatie en vanaf wanneer spreken we van een “politiek” interview? Welke factoren bepalen of we de uitingen van de desbetreffende politicus als een antwoord classificeren? En welk antwoordgedrag bestempelen we als “ontwijkend”?

1.1 Politieke interviews

1.1.1 Belang

Taal en politiek zijn zeer nauw met elkaar verbonden (van der Valk, 2003, 314). Communicatie en taal zijn essentieel in de politiek omdat het dagelijkse werkinstrumenten zijn (Devos, 2007, 107-108; Chilton and Schäffner, 1997, 37-38). Er worden speeches gehouden, debatten gevoerd en akkoorden gesloten (De Landtsheer, 1998, 4-5). Daarnaast zijn er de politieke interviews die in onze maatschappij dé manier zijn geworden waarop politici met het publiek communiceren (Harris, 1991, 77; Bull and Mayer, 1993, 651; Bull, 1994, 115).

1.1.2 Kenmerken

In deze dissertatie krijgt een interview het label “politiek” wanneer een federaal of gewestelijk politicus in die rol en over zijn politieke activiteiten wordt geïnterviewd. Het politieke interview wordt gekenmerkt door enkele belangrijke karakteristieken.

Aan de basis van een politiek interview ligt een beurtwisselingspatroon dat door vraag-antwoordsequenties wordt gevormd (Heritage, 1985, 99; Fetzer, 2008, 273). Terwijl gesprekspartners in een alledaagse conversatie voortdurend van rol wisselen, ligt die voor de deelnemers van een politiek interview vast. De interviewer beperkt zich tot het stellen van vragen, de politicus beperkt zich tot het beantwoorden ervan (Heritage, 1985, 99).

Verder is het kenmerkend voor een politiek interview dat de beurt van een interviewer vaak uit meer dan een enkelvoudige vraag is opgebouwd. Zo wordt een vraag wel eens voorafgegaan door een inleidend statement dat de context voor de vraag schept. Politici

weten door het vaste beurtwisselingssysteem dat er op zulke inleidingen meestal een vraag volgt en wachten tot de interviewer zijn beurt heeft afgerond voor ze zelf iets zeggen. Daarnaast kan de beurt van de interviewer ook meerdere vragen bevatten (Heritage and Greatbatch, 1991, 99-100). Beide vraagtypes beperken de ruimte van de politicus in het formuleren van een adequaat antwoord (Temmerman and Sinardet, 2008, 118). Toch wordt van hem eveneens verwacht dat zijn beurt uit meerdere delen bestaat (Heritage and Greatbatch, 1991, 102; Harris, 1991, 82). Dat ervan uitgegaan wordt dat de politicus een uitgebreid antwoord zal geven, merken we wanneer de interviewer hem of haar aanmaant om “kort” te antwoorden wanneer de tijd er bijna op zit.

Het derde kenmerk heeft betrekking op de deelnemers van de conversatie. In eerste instantie lijkt een politiek interview een gesprek tussen twee gesprekspartners. In werkelijkheid wordt het echter geproduceerd voor een derde partij, het meeluisterend publiek of *overhearing audience* van mogelijk zo'n miljoen mensen (Heritage, 1985, 100). Het algemene doel van een politiek interview is het publiek van informatie voorzien (Heritage and Greatbatch, 1991, 108). Volgens Heritage and Greatbatch (1991, 96) zorgt net de -al dan niet zichtbare- aanwezigheid van het publiek ervoor dat er nauwelijks van het vaste beurtwisselingspatroon wordt afgeweken. Bovendien brengt die gerichtheid op een *overhearing audience* nog enkele andere karakteristieken met zich mee, die verderop besproken worden.

Doordat van een interviewer verwacht wordt dat hij de vragen stelt, heeft hij een aanzienlijke controle over de agenda van het interview (Heritage and Greatbatch, 1991, 98). Politici kunnen proberen om zelf de agenda te bepalen door gebruik te maken van *agenda-shifting procedures* zoals ze in de Engelstalige literatuur worden genoemd (Bull, 1994, 116). Ook door te weigeren om een antwoord te geven, kunnen ze controle uitoefenen. Interviewers kunnen op hun beurt evenwel beslissen of een antwoord adequaat is en wanneer het interview beëindigd wordt (Fetzer, 2008, 274).

Het vijfde kenmerk betreft de verplichting voor de interviewer om een neutraal standpunt in te nemen ten opzichte van de politicus (Heritage 1985, 98-99). De interviewer moet ten allen tijde vermijden om zijn eigen opinies uit te drukken. Wanneer de interviewer toch beweringen of beoordelingen wil doen, kan hij gebruikmaken van hulpprocedures (Heritage and Greatbatch, 1991, 120). Hij kan statements in zijn vraag verwerken, beweringen aan een derde partij toeschrijven (bv.

“persoon X vindt dat u...”), een voorgaande uiting van de politicus interpreteren en parafaseren, of aankondigen dat de volgende vraag minder gepast of zelfs delicaat kan zijn. Op die manier neemt de interviewer wat afstand van zijn uitingen (Bull, 1998a, 38, Temmerman and Sinardet, 2008, 130-131). Die werkwijze wordt niet door iedereen met evenveel begrip onthaald. Sandra Harris vindt dat interviewers zich niet achter het argument mogen verschuilen dat ze enkel vragen stellen. Volgens haar kunnen die evengoed zienswijzen, attitudes en opinies bevatten (Bull, 1998a, 38). Heritage and Greatbatch (1991, 107) gebruiken daarom de termen “formele neutraliteit” of “neutralistische” houding, omdat vragen niet echt als neutraal kunnen worden bestempeld door de beweringen die ze bevatten. In elk geval moeten een interviewer vermijden om statements te maken die zijn eigen opinie uitdrukken.

Volgens Heritage (1985, 98-99) kan de afwezigheid of beperkte aanwezigheid van “*receipt objects*” of “*listener responses*” (bij Bull, 1998a, 38) verklaard worden vanuit die verplichting om neutraal te zijn. Uitingen als “hmm” en “oh” geven namelijk indicaties over de waarheid of adequaatheid van de ontvangen informatie. Omdat het de primaire taak van een interviewer is om informatie te verkrijgen en niet ze te beoordelen, worden zulke *receipt objects* het best achterwege gelaten. Heritage (1985, 100) noemt ook de gerichtheid op het publiek of *overhearing audience* als verklaring. Wanneer een interviewer zulke *receipt objects* zou produceren, zou dat betekenen dat hij zichzelf en niet het *overhearing audience* als primaire geadresseerde van de verkregen informatie beschouwt. Zoals al is aangehaald, is de informatie in de eerste plaats bedoeld voor het publiek.

Dat het gebeuren voor een *overhearing audience* wordt geproduceerd, blijkt ook uit het zevende kenmerk, het gebruik van *formulations* door de interviewer. Bij *formulations* rekenen we de samenvattingen, de aantekeningen en het expliciteren van de kerngedachte van een politicus’ antwoord. Zulke uitingen komen nauwelijks voor in natuurlijke gesprekken, maar zijn algemeen aanvaard in conversaties die op een publiek zijn gericht (Heritage, 1985, 110). De *formulations* kunnen gebruikt worden om het voorgaande antwoord te verduidelijken, om de essentie uit het discours van de politicus te halen of om het belang van het voorgaande antwoord te benadrukken. Een interviewer kan ze ook gebruiken om de geuite standpunten van de politicus te verifiëren, op de proef te stellen of te expliciteren wanneer hij een ontwijkend antwoord gaf. Over het algemeen zorgt de interviewer er met *formulations* voor dat het publiek de

essentiële informatie meekrijgt en het gesprek kan begrijpen. Hij bewaart op die manier de oriëntatie op het *overhearing audience*. Terzelfder tijd kan de interviewer via *formulations* op een uiting van een politicus antwoorden zonder zelf openlijk een positie in te nemen. (Heritage, 1985, 114)

Een laatste element dat vaak als typerend wordt beschouwd voor politieke interviews, is het grote aantal onderbrekingen (Bull, 1998b, 150). Die beperken de vrijheid van de politicus en worden onder andere gebruikt om te voorkomen dat een politicus in ontwijkend antwoordgedrag vervalt (Temmerman and Sinardet, 2008, 116).

1.2 Antwoorden

1.2.1 Respons, repliek en antwoord

Niet elke uiting die op een vraag volgt, kunnen we als “antwoord” definiëren. Elke verbale uiting die volgt op een vraag, krijgt in eerste instantie het label “respons”. Die uiting hoeft niet relevant te zijn. Wanneer ze wel relevant is, dan krijgt de respons het label “repliek”. Een antwoord ten slotte is een relevante respons - dus repliek - die op een directe of indirecte manier de ontbrekende informatie levert, waar in de vraag om werd verzocht. (Berninger and Garvey, 1981, 404)

1.2.2 Antwoorden op een vraag

In de literatuur treffen we verschillende manieren aan om te bepalen of een respons als een antwoord kan worden beschouwd. Enerzijds is er de benadering vanuit het perspectief van de vraag, anderzijds worden de responsen vanuit het perspectief van de gesprekspartners bekeken.

In de eerste manier wordt er naar de respons gekeken vanuit het perspectief van de vraag. Daarvoor moeten we dus eerst vastleggen welke uitingen onder het label “vraag” vallen (Bull, 1994, 118). Er zijn twee mogelijke benaderingen: de grammaticale en de functionele. Volgens de grammaticale benadering worden vragen gekenmerkt door inversie of een vragend voornaamwoord. Omdat in een politiek interview ook statements bijvoorbeeld als vraag kunnen fungeren en die niet de grammaticale vorm van een vraag hebben, is de grammaticale definitie niet bruikbaar in de context van ons onderzoek. De functionele benadering definieert een vraag als een “verzoek om informatie te leveren” (Bull, 1994, 120). Zoals al bij de karakterisering van het politieke

interview werd aangehaald, ligt er een vaste vraag-antwoordstructuur aan de basis van politieke interviews, waarbij algemeen aanvaard wordt dat de interviewer en *interviewee* zich beperken tot respectievelijk het stellen en beantwoorden van vragen. Daardoor kunnen we aannemen dat zo goed als elke uiting van de interviewer als een vraag aan de *interviewee* kan worden geïnterpreteerd, ongeacht de grammaticale vorm (Harris, 1991, 80). In deze scriptie wordt de functionele benadering gehanteerd.

Omdat de criteria die bepalen wat een antwoord is, naargelang de structuur van de vraag variëren, deelt Bull (1994, 120-122) de vragen in volgens zes categorieën. Enerzijds zijn er de vragen met interrogatieve syntax waartoe de ja/neen-, de w-vragen en de disjunctieve vragen behoren. Anderzijds zijn er de vragen zonder interrogatieve syntax met de declaratieve vragen en de vragen die Bull *moodless questions* noemt. Ten slotte onderscheidt hij ook de indirecte vragen.

De ja/neen-vragen verwachten een bevestiging of ontkenning onder de vorm van “ja” of “neen”. W-vragen beginnen met “wat”, “wanneer”, “waarom”, “wie/welk(e)”, “waar” en “hoe” en vragen naar een ontbrekende variabele. Levert de politicus die ontbrekende informatie, dan geldt zijn respons als een antwoord. De disjunctieve vragen geven in de vraag twee of meer antwoordopties. Herhaalt de politicus één van die opties als respons, dan beantwoordt hij de vraag. (Bull, 1994, 123-126)

De declaratieve vragen zijn in vorm identiek aan beweringen, maar hebben een rijzende intonatie als distinctief kenmerk. Zulke statements worden meestal aangevoerd om ontkend of bevestigd te worden. Bijgevolg bepaalt de aanwezigheid van die bevestiging of ontkenning in de respons of de vraag beantwoord is. De *moodless* vragen zijn vragen waarin een vervoegd werkwoord ontbreekt. Wanneer iemand zegt “Ik heb twee zussen.” en de interviewer stelt daarop de vraag “en broers?”, dan noemen we die vraag een *moodless question*. De vraag kan begrepen worden als de ja/neen-vraag “En heb je broers?” of de w-vraag “En hoeveel broers heb je?” Bij indirecte vragen ten slotte staat de vraag in de bijzin. Een voorbeeld van zo’n indirecte vraag is “Mijn broer stelde zich de vraag hoe je dat gaat oplossen.” Omdat zowel de *moodless questions* als de indirecte vragen in principe gelijkgesteld kunnen worden met de vragen met interrogatieve syntax, worden op de responsen dezelfde criteria toegepast om te bepalen of ze een antwoord op de vraag zijn. (Bull, 1994, 121-126)

In deze scriptie zal die benadering echter niet gevolgd worden. Er zijn namelijk responsen die niet aan de genoemde voorwaarden voldoen, maar ontegensprekelijk als

antwoord gelden. Zo kan instemming of ontkenning ook door andere woorden dan “ja” en “neen” uitgedrukt worden. Wanneer de vraag “Heb je zin om naar zee te gaan?” gevolgd wordt door de respons “zeker en vast”, dan is dat een relevante respons die de ontbrekende informatie levert en is de uiting bijgevolg het label “antwoord” waardig. Anderzijds zorgt de aanwezigheid van “ja” of “neen” in een respons er niet vanzelf voor dat een respons een antwoord is. “Ja” kan namelijk ook aangeven dat de gesprekspartner de vraag erkent. “Neen” kan dan weer aan een aanval op de vraag voorafgaan, zonder dat er daarna een negatief antwoord volgt (Bull, 1994, 124). Ook bij de disjunctieve vragen zijn er andere antwoorden mogelijk dan diegene die in de vraag werden voorgesteld (Bull, 1994, 118-119). Wanneer iemand de vraag “Heb je zin in koffie of thee?” wordt gesteld en die persoon antwoordt met “Ik heb eigenlijk zin in cola.” dan is dat een perfect aanvaardbaar antwoord.

Een tweede manier om te bepalen of een uiting al dan niet als antwoord kan worden gecategoriseerd, is ze te bekijken vanuit het perspectief van de deelnemers van het gesprek. Wordt de respons door de deelnemers aanvaard, dan is het een antwoord. Ook die benadering wordt in deze scriptie niet gehanteerd. De beoordelingen van de deelnemers zijn namelijk niet altijd transparant. Zo is het mogelijk dat een deelnemer verdoezelt dat hij naast de kwestie antwoordt en dus zelf weet dat zijn respons geen antwoord biedt op de vraag, maar de interviewer die strategie niet bemerkt en de respons als antwoord aanvaardt. De kans bestaat daarentegen ook dat de interviewer wél bemerkt dat de politicus de vraag ontwijkt, maar om een bepaalde reden beslist dat het beter is om die actie gewoon voorbij te laten gaan. (Clayman, 2001, 406)

In deze scriptie zal een combinatie van de verschillende benaderingen gebruikt worden om te bepalen of een respons een antwoord vormt op de vraag. Er zal rekening gehouden worden met de vraagvorm, het verdere verloop van de interactie en de inhoud van de respons. Zo zal een respons op een ja/neen-vraag als relevant worden beschouwd, wanneer het een plaats inneemt in een continuüm dat zich uitstrekt van “ja” of positieve zekerheid tot “neen” of negatieve zekerheid (Rasiah, 2010, 666). Bovendien zullen we de repliek pas als volwaardig antwoord bestempelen wanneer er een uitbreiding op volgt. Dat is niet alleen omdat binnen de context van een politiek interview van de politicus verwacht wordt dat hij uitgebreid antwoordt op een vraag (cf.

supra), maar ook omdat ja/nee-vragen daarin vaak te interpreteren zijn als geïmpliceerde w-vragen (Wilson, 1990, 133; Bull, 1994, 125).

1.2.3 Soorten antwoorden

Antwoorden kunnen op verschillende manieren tot stand worden gebracht. Een eerste manier is via een omweg, het *roundabout trajectory*. De gesprekspartner, in deze studie een politicus, begint zijn antwoord dan met een uiting die op zichzelf niet als een antwoord kan worden opgevat, maar wel relevant is. Die beginuiting vormt een deel van een langere uiting die, eens afgerond, als geheel een antwoord biedt op de vraag.

Een tweede vorm is een minimaal antwoord dat gevolgd wordt door een uitbreiding. Zo'n antwoord begint met de informatie waar in de vraag om werd verzocht. Dat gebeurt echter op een minimale manier. In het vervolg van het antwoord wordt het antwoord door middel van details verder verduidelijkt, ondersteund of wordt er uitgeweid. Bij een ja/nee-vraag bijvoorbeeld kan het minimale antwoord gevormd worden door "ja" en wordt in de daaropvolgende uiting uitgelegd waarom de politicus de vraag bevestigend beantwoordt. Vaak worden in zulke antwoorden ook enkel sleutelwoorden uit de vraag herhaald om de relevantie te expliciteren.

Een derde type is een uitdrukking met anaforische referentie. Het eenvoudigste type bevat een voornaamwoord dat terugverwijst naar het onderwerp dat in de vraag werd aangesneden. Ook antwoorden op w-vragen kunnen bij die categorie worden gerekend. Een antwoord op een waarom-vraag bijvoorbeeld, begint doorgaans met het voegwoord "omdat" dat aangeeft dat de uiting op de vraag aansluit. Vaak kan een antwoord op een w-vraag niet begrepen worden zonder kennisneming van de vraag. (Clayman, 2001, 406-412)

Politici maken van die antwoordmogelijkheden echter ook misbruik. Zo kunnen ze het *roundabout trajectory* net aanwenden om van de vraag af te wijken in een richting die zij verkiezen. Omdat interviewers op die strategie voorbereid zijn, zijn antwoorden die via een omweg gerealiseerd worden zeer kwetsbaar om vroegtijdig door de interviewer afgebroken te worden. Daarnaast herhalen politici soms sleutelwoorden uit de vraag om de indruk te wekken dat ze op de vraag antwoorden, terwijl ze dat in werkelijkheid niet doen. (Clayman, 2001, 406-412) In de volgende paragraaf wordt dieper op het ontwijkende antwoordgedrag ingegaan.

1.2.4 Ontwijkende antwoorden

Ontwijkend antwoordgedrag wordt door Bavelas et al. (1988, 137) gedefinieerd als “non-straightforward communication”. Om te bepalen of een antwoord als ontwijkend moet worden bestempeld, baseren zij zich op het model van Haley dat zegt dat elke boodschap de volgende vier elementen moet bevatten: zender, inhoud, ontvanger en context. Een ontwijkend antwoordgedrag verduistert minstens één van die elementen. Dat betekent dat de boodschap niet de eigen mening van de zender is, en/of de boodschap niet duidelijk is op basis van wat er expliciet wordt uitgedrukt, en/of de boodschap niet aan een andere persoon is gericht, en/of de boodschap geen direct antwoord is op de vraag.

Bull and Mayer (1993, 655) onderscheiden drie categorieën responsen: de *replies*, de *non-replies* en de geïmpliceerde antwoorden. De *replies* bevatten de informatie waar in de vraag om verzocht werd en krijgen bijgevolg het label *reply* of direct antwoord (Harris, 1991, 83). Herhaalt een politicus bijvoorbeeld als antwoord op een disjunctieve vraag één van de voorgestelde antwoordopties, dan geldt zijn respons als een direct antwoord. De *non-replies* en de geïmpliceerde of indirecte antwoorden worden als ontwijkingen of *evasions* beschouwd. Onder de *non-replies* vallen de responsen die geen of maar een deel van de informatie bevatten waarnaar werd gevraagd. Zo wordt een respons die maar één van de vragen van een tweeledige vraag beantwoordt, bij de *non-replies* ingedeeld. Ook responsen waarin de spreker op één of andere manier de gestelde vraag ondermijnt, zonder de gevraagde informatie te leveren, zijn *non-replies* (Harris, 1991, 86; Galasinski, 1996, 7). Maakt de politicus zijn standpunten op de vraag wel duidelijk, maar formuleert hij ze niet expliciet, dan noemen we zijn respons een geïmpliceerd (Bull and Mayer, 1993, 655) of indirect antwoord (Harris, 1991, 91).

1.2.5 De sturende en beperkende kracht van vragen

Temmerman en Sinardet (2008, 117-118) maken een onderscheid tussen verschillende types vragen naargelang ze de vrijheid van de politicus beperken. Daarnaast kan een vraag zo gestructureerd zijn dat ze de politicus in de richting van een bepaald antwoord stuurt.

Het eerste onderscheid is dat tussen de open en complexe vragen. De open vragen voorzien de politicus van veel antwoordruimte. In zulke vragen wordt meestal

eenvoudigweg om een reactie of verduidelijking verzocht. Ze beginnen vaak met uitingen als “wat vindt u van”, “u moet eens uitleggen” en “wat zijn uw verwachtingen over”, maar dat is niet altijd het geval. Soms leggen de interviewers de politici eenvoudigweg een citaat of een stelling voor waarop eveneens een reactie wordt verwacht. Bij zulke vragen kan de politicus voor een groot deel zelf de agenda van zijn respons bepalen en zodra hij een reactie of wat uitleg geeft, kunnen we zijn antwoord als direct antwoord categoriseren. Daarnaast zijn er de complexe vragen, waartoe de volgende vragen behoren: vragen die ingeleid worden door een statement, meervoudige vragen, *follow-up*vragen en parafrasevragen. Zulke vragen beperken de antwoordruimte en -mogelijkheden van de politicus. Door vragen vooraf te laten gaan door een inleidend statement, creëren interviewers een context waarbinnen de aankomende vraag geplaatst en begrepen moet worden. De inleiding kan ook gebruikt worden om vijandige informatie te introduceren en zo druk uit te oefenen op de politicus om een antwoord te geven. Ook wanneer de beurt van de interview uit meer dan één vraag bestaat, voelt de politicus zich vaak genoodzaakt om zich aan het centrale thema te houden of althans die indruk te wekken. Hoewel zulke vragen de antwoordruimte beperken, betekent het niet dat politici zulke vragen niet proberen te ontwijken. Wel is ontwijking in zulke gevallen vrij moeilijk en zal ze makkelijk opgemerkt worden. Probeerde de politicus een vraag te ontwijken en merkt de interviewer dat op, dan kan die laatste gebruikmaken van *follow-up*vragen of parafrasevragen om alsnog een direct antwoord te bekomen. Die interviewtechnieken worden echter in hoofdstuk 3 verder besproken.

Ten tweede kunnen interviewers hun vragen op zo'n manier structureren, dat ze het antwoord van de politicus als het ware beïnvloeden. Zo sturen negatief geformuleerde vragen aan op een positief antwoord. Daarnaast kan de vraag ook voorafgegaan of gevolgd worden door een uiting waarin het gewenste antwoord expliciet vervat zit of waarin op het antwoord wordt aangestuurd. Zoals al werd vermeld, kan de interviewer een statement formuleren dat hij als een feit presenteert. Op zulke statements wordt geen antwoord verwacht, maar de politicus voelt zich wel genoodzaakt om erop te reageren. (Temmerman and Sinardet, 2008, 117-119; Clayman and Heritage, 2002, 754-759)

In het volgende hoofdstuk bekijken we de strategieën die politici kunnen aanwenden om vragen te ontwijken.

Hoofdstuk 2: Ontwijkende antwoordstrategieën

Politici bereiden zich grondig voor op een interview. Ze bepalen op voorhand welke topics ze willen bespreken en welke niet (Coeck et al. 2009, 40). Het vaste beurtwisselingssysteem dat aan de basis ligt van politieke interviews bepaalt evenwel dat interviewers en politici zich moeten beperken tot respectievelijk het stellen en beantwoorden van vragen. Daaruit volgt dat interviewers het alleenrecht hebben op het bepalen van de agenda en politici in principe niet van het ene topic naar het andere kunnen overgaan (Greatbatch, 1986, 442-446). Daarenboven wordt het beantwoorden van vragen in politieke interviews volgens Ekström (2009, 682) als “*a basic moral obligation*” gezien. Niet alleen omdat in conversaties de voorkeur uitgaat naar een respons die een antwoord is op de vraag, maar ook omdat politici in politieke interviews uitgenodigd worden in hun rol als politiek verantwoordelijke (Ekström, 2009, 682).

Toch kunnen politici op verschillende manieren proberen om de agenda uit de vraag te ontwijken en zelf een topic op de agenda te plaatsen. Dat doen ze echter niet zonder risico. Wanneer het publiek bemerkt dat een vraag ontweken wordt, kan de politicus bij hen in een slecht daglicht komen te staan. De politicus moet dus een doordachte overweging maken of de voordelen van de ontwijking primeren op de mogelijkheid om een nadelige indruk achter te laten bij het publiek (Greatbatch, 1986, 454-455). Bovendien loopt de politicus ook het risico dat de interviewer geen genoegen neemt met het ontwijkende antwoord en de vraag opnieuw stelt (Bavelas et al., 1988, 144).

Beslist de politicus toch om de vraag te ontwijken, dan kan hij daarvoor verschillende strategieën aanwenden. Die strategieën kunnen we volgens Galasinski (1996) en Clayman (2001) in twee grote groepen verdelen met elk hun eigen voor- en nadelen: de *overt* en de *covert* strategieën. De scheiding tussen beide categorieën is echter niet altijd even duidelijk. Bijgevolg is de onderstaande indeling voor discussie vatbaar.

De strategieën zijn hoofdzakelijk gebaseerd op het werk van Bull and Mayer (1993), Clayman (1993), Galasinski (1996), Obeng (1997), Clayman (2001), Bull (2003) en Bull and Fetzer (2006).

De voorbeelden die ter illustratie worden aangehaald, zijn fictief, gebaseerd op voorbeelden uit de literatuur of volledig overgenomen. In het laatste geval is de oorspronkelijke taal van het voorbeeld behouden en wordt er duidelijk vermeld dat het voorbeeld werd gekopieerd.

Verder is het ook van belang te bemerken dat de lijst niet exhaustief is en één respons in meerdere categorieën kan thuishoren.

2.1 Overt evasion

Bij het gebruik van *overt* strategieën geeft de politicus min of meer expliciet aan dat hij geen antwoord zal geven op de vraag (Galasinski, 1996, 7). Het nadeel van die methode is dat de politicus expliciet de normen van een politiek interview doorbreekt, de weerstand opvallend maakt en het daardoor zeer waarschijnlijk is dat het ontwijkende antwoordgedrag door de interviewer en publiek zal worden opgemerkt. Het voordeel is dat de politicus stappen kan ondernemen om de schade te beperken. (Clayman, 2001, 416; Ekström, 2009, 685)

2.1.1 Openlijk weigeren/aangekondigde weigering om de vraag te antwoorden

Door openlijk te weigeren om een vraag te beantwoorden gaat de politicus sterk in tegen de normen van het politieke interview. Daarom ziet de politicus zich genoodzaakt om hun weigering van een verklaring te voorzien. Het gebeurt zelden dat een vraag wordt geweigerd zonder enige verklaring die de weigering rechtvaardigt. Doet hij dat niet, dan wordt de weigering als zeer vijandig beschouwd. Bull (2003) onderscheidt vijf gronden waarop de weigering kan gebaseerd zijn. Wij hebben die gereduceerd tot drie grote groepen omdat het onderscheid tussen sommige van Bulls groepen minimaal is. (Bull and Mayer, 1993, 658; Clayman, 2001, 421-424; Ekström, 2009, 682-683)

a.) Weigering op grond van onwil

Wanneer de weigering op onwil is gebaseerd, beschikt de politicus wel over de gevraagde informatie, maar wil hij die om een bepaalde reden niet meedelen (Clayman, 2001, 421-422). Vaak schrijft de politicus de weigering toe aan omstandigheden die buiten zijn controle liggen. Zo kan hij verwijzen naar het publieke karakter van het medium, de beperkte beschikbare tijd, het risico om onderhandelingen in het gevaar te brengen, de vertrouwelijkheid van de informatie, e.d. Af en toe vermelden politici in hun verklaring het moment waarop de vraag wel beantwoord zal worden, bijvoorbeeld wanneer de onderhandelingen zijn afgerond (Bull, 2003, 118). Weigeringen die gebaseerd zijn op een zaak van algemeen beleid of waaraan principiële redenen ten grondslag liggen, worden niet als vijandig beschouwd en brengen slechts minimale

schade toe aan de relatie tussen interviewer en politicus. Zulke verklaringen depersonaliseren de weigering namelijk en impliceren dat de politicus bij een andere vraag wel coöperatief zal zijn. Tot slot dragen zulke weigeringen een sterk verzoek in zich om de gekozen vraaglijn te verlaten en beletten ze de interviewer min of meer om *follow-up*vragen te stellen (Clayman, 2001, 423-424; Ekström, 2009, 683).

b.) Weigering op grond van verkeerde adressering

Politici kunnen weigeren om een vraag te beantwoorden omdat ze vinden dat de vraag verkeerd geadresseerd is. Ze kunnen zichzelf presenteren als iemand die niet de competentie heeft om de vraag te beantwoorden. Vaak vermelden politici wie de vraag wel zou kunnen beantwoorden (Galasinski, 1996, 8; Bull, 2008, 342).

c.) Weigering op grond van onvermogen

Is de weigering gebaseerd op onvermogen, dat betekent dat de politicus zelf niet over voldoende informatie beschikt om de vraag te beantwoorden of geen mening heeft over de zaak, en dat ook uitdrukt, dan volgen we Ekströms (2009, 686) benadering en beschouwen we het antwoord niet als een ontwijking. Ook zulke uitingen gaan doorgaans gepaard met een uitleg die het gebrek aan kennis verklaart. Indien de politicus geen verklaring zou geven, zouden er namelijk vragen kunnen rijzen bij zijn competentie en zou zijn reputatie in het gedrang kunnen komen (Clayman, 2001, 421-422). Geeft de politicus geen uitleg bij zijn weigering, dan wordt de respons alsnog als een ontwijking geclassificeerd.

2.1.2 De vraag aanvallen of bekritisieren

Een strategie die vaak wordt gebruikt bij het ontwijken van de vraag is de vraag zelf aanvallen of bekritisieren. Bull and Mayer (1993, 657-658) onderscheiden acht redenen waarop de aanval of kritiek gebaseerd kan zijn.

a.) De vraag gaat voorbij aan de essentie

Een politicus kan een vraag onbeantwoordbaar maken door te stellen dat de vraag niet de kern van de zaak aanpakt. Doorgaans vermeldt de politicus in zijn respons wat wel de essentie is. (Bull and Mayer, 1993, 657-658)

b.) De vraag is hypothetisch of speculatief

Een politicus kan openlijk aangeven dat hij de vraag niet zal beantwoorden omdat ze hypothetisch of speculatief van karakter is (Bull and Mayer, 1993, 657). Zulke vragen worden meestal gekenmerkt door “als” of “stel dat”. Wanneer de politicus een vraag op die grond terugwijst, drukt hij in zijn aanval uit dat hij de vraag niet beantwoordt omdat ze onredelijk is, maar kan hij tegelijkertijd impliceren dat hij bereid is om eender welke redelijke vraag wel van een antwoord te voorzien (Dickerson, 2001, 214).

c.) De vraag is gebaseerd op een foute veronderstelling

Een manier die politici gebruiken om een vraag niet te moeten beantwoorden, is erop wijzen dat een vraag een foute veronderstelling bevat. Vaak krijgen vragen van dit type een respons in de vorm van “Het is geen kwestie van ..., maar (een kwestie) van ...”. (Greatbatch, 1986, 445-446; Harris, 1991, 85-86; Bull and Mayer, 1993, 657; Galasinski, 1996, 7)

d.) De vraag bevat een fout

De politicus kan een vraag ook terugwijzen door te stellen dat de feiten die in de vraag worden aangehaald, fout zijn (Bull and Mayer, 1993, 657).

e.) De vraag bevat een incorrecte weergave van de politicus' woorden

In politieke interviews worden politici vaak geconfronteerd met uitspraken die ze zelf in het verleden hebben gedaan. Citeert de interviewer de politicus zonder beeld- of geluidsmateriaal aan te voeren, dan kan de politicus makkelijk zeggen dat hij incorrect geciteerd is en de vraag daarmee onbeantwoordbaar maken. (Bull and Mayer, 1993, 657)

f.) De vraag bevat een citaat dat uit de context is gehaald

Een andere manier waarop de politicus kan vermijden om een vraag te beantwoorden, is door te verklaren dat het citaat in de vraag uit zijn context is gerukt. Dit argument kan de politicus ook aanhalen wanneer er beeld- of geluidsmateriaal voorhanden is. Bovendien hoeft het hier niet om een eigen citaat te gaan, hij kan ook met een citaat van een andere persoon geconfronteerd worden. (Bull and Mayer, 1993, 658)

g.) De vraag is ongepast of onredelijk

De politicus kan verklaren dat hij de vraag ongepast of onredelijk en bijgevolg onwaardig voor een antwoord vindt (Bull and Mayer, 1993, 658; Galasinski, 1996, 8). Zulke uitingen impliceren dat de interviewer een onredelijke vraag stelde (Fetzer, 2007, 1354).

h.) De vraag is gebaseerd op een fout alternatief

Bij disjunctieve vragen kan de politicus opperen dat de ene keuzemogelijkheid uit de vraag geen correct alternatief biedt voor de andere (Bull and Mayer, 1993, 658). De politicus voelt het aan alsof hij moet kiezen tussen de pest en cholera.

2.1.3 De interviewer aanvallen

Soms valt een politicus niet de vraag, maar de interviewer zelf aan (Bull and Mayer, 1993, 658). Daarbij kan de politicus de interviewer bij naam noemen, wat als een correctief mechanisme wordt gezien. Bovendien geeft die actie aan dat de respons niet de gevraagde vorm zal hebben (Bull and Fetzer, 2006, 19). Om de aanval minder confronterend te maken, kan de politicus zijn aanval in een generalisering verwerken. In dat geval klaagt de politicus niet de interviewer persoonlijk aan, maar de media in het algemeen. Op die manier problematiseert de politicus wel de voorgaande beurt van de interviewer, maar voorkomt hij dat de hele interviewstructuur wordt verstoord (Dickerson, 2001, 211-213).

2.1.4 De vraag in vraag stellen

Soms probeert een politicus een vraag te ontwijken door ze in vraag te stellen. Dat kan hij op twee manieren doen: vragen om de vraag te verduidelijken of de vraag terugkaatsen naar de interviewer. In beide gevallen draait de politicus het vaste beurtwisselingspatroon om.

a.) Om verduidelijking vragen

De politicus kan de vraag proberen te ontwijken door meer informatie over de vraag te vragen (Bull and Mayer, 1993, 656-657). Daardoor wijkt de interviewer van de vraag af en kan de politicus mogelijk vermijden om ze te beantwoorden.

b.) De vraag terugkaatsen

Politici maken soms gebruik van terugkaatsing om een vraag te ontwijken. Daarbij keren ze de rollen om en stellen zij de gestelde vraag aan de interviewer. Zulke uitingen hebben een vorm als “Wat denkt u?” of “Wel, zegt u het mij eens.” (Bull and Mayer, 1993, 657)

2.1.5 Stellen dat de vraag al beantwoord werd

Af en toe ontwijken politici een vraag door te zeggen dat de vraag in het interview of in vorige interviews al voldoende werd beantwoord. Dat kunnen ze ook op een min of meer impliciete manier doen met een uiting als “ik denk dat ik dat al voldoende duidelijk heb gemaakt”. (Bull, 2003, 121)

2.1.6 De vraag erkennen, maar ze niet beantwoorden

Politici kunnen aangeven dat ze beseffen dat er een vraag is gesteld, maar ze vervolgens niet beantwoorden. In de plaats daarvan beginnen ze over een ander onderwerp te praten en voeren ze dus een *agenda shift* door (Bull and Mayer, 1993, 656). Om de schade van hun actie te beperken, kunnen politici vier vormen van *damage control* toepassen. Ze kunnen hun *agenda shifts* laten voorafgaan door een uiting die een zekere graad van respect voor de interviewer uitdrukt. Dat gebeurt het duidelijkst wanneer ze de interviewer echt om toestemming vragen om van de agenda af te wijken. Politici kunnen ook op een symbolische manier toestemming vragen. Die symbolische vraag lijkt op een echt verzoek om toestemming, maar er wordt niet op de goedkeuring van de interviewer wordt gewacht. Na een uiting als “mag ik ook nog zeggen dat...” zet de politicus gewoon zijn beurt voort. Een tweede manier van *damage control* is de afdwaling minimaliseren. Dat doen politici vaak door temporele of numerieke minimaliseringen zoals “heel kort/snel” of “één ding” aan hun *agenda shift* vooraf te laten gaan. Ten derde kunnen politici proberen om de shift te rechtvaardigen. Soms is de rechtvaardiging ingebed in een verzoek om toestemming. Indien ze zelfstandig voorkomen, zijn ze over het algemeen explicieter en uitgebreider. Politici kunnen dan bijvoorbeeld verklaren dat het noodzakelijk is om de context van het thema uit de vraag te scheppen. Een andere en laatste vorm van *damage control* werd al bij de openlijke weigeringen besproken. Bij die strategie proberen politici de schade te beperken door hun weigering te verklaren. (Clayman, 2001, 416-424) Een verklaring maakt de

weigering minder vijandig omdat ze de oorzaak van het niet beantwoorden van de vraag dan bij zichzelf leggen en niet bij de vraag of de interviewer (Ekström, 2009, 700).

2.2 Covert evasion

Bij *covert evasion* laat de politicus niet merken dat hij geen coöperatief antwoord geeft. Hij doet alsof hij de vraag beantwoordt terwijl hij beseft dat hij dat in werkelijkheid niet doet. Daardoor beschadigt hij het maxime van relevantie waaraan elke uiting in principe moet voldoen. De politicus veinst namelijk enkel dat zijn uiting relevant is. Volgens Galasinski (1996, 19) mag die vorm van ontwijking bedrieglijk genoemd worden. (Galasinski, 1996, 10 en 19)

Het voordeel van *covert evasion* voor de politicus is dat zijn weerstand mogelijk niet wordt opgemerkt en hij er dus mee kan weggkomen. Wordt de ontwijking wel ontdekt, dan kan de politicus als slinks en manipulatief gezien worden en zou de schade mogelijk minder groot zijn geweest wanneer hij een *overt* strategie had aangewend. *Covert evasion* kan namelijk wegens het verdoken karakter niet gepaard gaan met *damage control* zoals bij *overt evasion*. De politicus kan zijn ontwijking wel proberen te verdoezelen door bijvoorbeeld woorden uit de vraag te herhalen, etc. (Clayman, 2001, 424-428)

2.2.1 De vraag negeren

Eén manier om niet te antwoorden op een vraag is de vraag eenvoudigweg negeren (Bull and Mayer, 1993, 656). Hoewel het een vrij opvallende manier is, hebben we ze bij de *covert* strategieën ingedeeld. Omdat de politicus niet erkent dat er een vraag gesteld is, kunnen we onmogelijk zeggen dat hij expliciet aangeeft dat hij de vraag niet zal beantwoorden.

Wat de politicus hier in principe doet is de agenda van de vraag negeren en zelf de agenda bepalen (Greatbatch, 1986, 445). Een actie die volledig in strijd is met de normen van een politiek interview.

2.2.2 Ja/nee-antwoord op een ja/nee-vraag

Van politici wordt in een politiek interview verwacht dat ze een uitgebreid antwoord geven op een vraag (Heritage and Greatbatch, 1991, 102; Harris, 1991, 82). Wanneer een politicus in een interview eenvoudigweg “ja” of “nee” antwoordt op een ja/nee-vraag,

dan wordt dat als een inadequaat antwoord gezien en als ontwijking geclassificeerd. De politicus biedt op die manier namelijk weerstand tegen de bredere agenda uit de vraag. (Clayman, 2001, 413)

2.2.3 Onvolledige antwoorden

Het is mogelijk dat een politicus het niet nodig acht om de hele vraag te ontwijken omdat hij enkel bezwaar heeft tegen een deel ervan. In dat geval kan een politicus het deel waarover hij het wel willen hebben beantwoorden, en het andere ongemoeid laten. Op grond van de vraag kunnen vier categorieën onderscheiden worden die ontleend zijn aan Bull and Mayer (1993) en aan Bull (2003).

a.) Gedeeltelijk antwoord

We spreken van een gedeeltelijk antwoord wanneer de politicus slechts een deel van een enkelvoudige vraag beantwoordt (Bull and Mayer, 1993, 660). Het volgende fictieve voorbeeld kan de strategie verduidelijken. Wanneer iemand op de enkelvoudige vraag “Zal er op de maaltijden bespaard worden?” antwoordt met “Ik kan je verzekeren dat het ontbijt even rijkelijk zal zijn als voorheen”, dan spreken we van een gedeeltelijk antwoord. Diegene die de vraag stelt, weet door de respons dat er niet op het ontbijt zal bespaard worden, maar er blijkt niet uit of er in het budget van het middag- en avondmaal zal worden gesnoeid. Wellicht zal in de fictieve situatie op alle maaltijden bespaard worden omdat zulke antwoorden doorgaans gebruikt worden om iets negatiefs te verhullen.

b.) Half antwoord

Zoals bij de karakterisering van het politieke interview werd vermeld, bestaat één beurt van de interviewer vaak uit meer dan één vraag. Als een interviewer inderdaad een tweeledige vraag stelt en de politicus in de daaropvolgende beurt maar één deel beantwoordt, dan noemen we die respons een half antwoord (Bull and Mayer, 1993, 660).

c.) Fragmentarisch antwoord

Stelt de interviewer meer dan twee vragen in één beurt en beantwoordt de interviewer er maar een deel van, dan krijgt zijn respons het label “fragmentarisch antwoord” (Bull, 2003, 110-111).

d.) Afgebroken antwoord

Ten slotte is het ook mogelijk dat een politicus begint met het formuleren van een antwoord, maar vervolgens beslist om het antwoord niet verder te zetten. In zo'n geval spreken we van een afgebroken antwoord. (Bull and Mayer, 1993, 660)

2.2.4 Respons herhalen

Een politicus kan weerstand bieden aan een (vervolg)vraag door zijn respons op de vorige vraag te herhalen (Bull and Mayer, 2003, 661). Daarmee impliceert hij dat hij in zijn vorige beurt de vraag al beantwoordde of niet meer informatie wil leveren dan al werd meegedeeld (Piirainen-Marsch, 2005, 213).

2.2.5 Excuses aanbieden

Wanneer een politicus een vraag krijgt over de negatieve gevolgen van zijn beleid, dan kan hij de vraag ontwijken door zijn excuses voor die gevolgen aan te bieden. De politicus kan er eventueel aan toevoegen dat het niet de bedoeling was dat er mensen nadelen van zouden ondervinden. (Bull and Mayer, 1993, 661)

2.2.6 Letterlijke interpretatie

Politici benutten soms ook het verschil tussen letterlijk en figuurlijk taalgebruik. Een vraag die figuurlijk is bedoeld, wordt dan in haar letterlijke betekenis beantwoord. (Bull, 2003, 121)

2.2.7 Metafoor

Politici maken veelvuldig gebruik van metaforen (Chilton and Schäffner, 1997, 221). Via metaforen kunnen ze namelijk op een indirecte wijze communiceren over zaken die op een of andere manier problematisch zijn. Tegelijkertijd vermijden ze dus directe referentie en daardoor minimaliseren ze hun aansprakelijkheid (Obeng, 1997, 57). Om de boodschap te begrijpen moet de hoorder namelijk zelf conclusies trekken vanuit een

gedeelde kennis (Obeng, 1997, 76). Het voordeel van metaforen is dat sprekers niet op hun woorden kunnen worden aangesproken, ze kunnen immers altijd zeggen dat de hoorder de boodschap anders geïnterpreteerd heeft dan de politicus had bedoeld (De Landtsheer, 1987, 7).

2.2.8 Context wijzigen, centrale thema behouden

Een vraag bestaat altijd uit een centraal thema en een context. Om een vraag op een *covert* manier te ontwijken, kan de politicus het centrale thema behouden, maar er in zijn respons in een andere context naar verwijzen. Doordat de respons wel betrekking heeft op het thema uit de vraag, is er een zekere link die de ontwijking verdoezelt. De respons blijft echter irrelevant.

Eén manier om de context te wijzigen, is de reikwijdte uitbreiden. Wanneer de interviewer een specifieke vraag stelt als “Hoe heeft de crisis u persoonlijk getroffen?”, dan zijn de gevolgen van de crisis het centrale thema. De context is de persoonlijke levenssfeer van de politicus. Nu kan de politicus de vraag proberen te ontwijken door in zijn antwoord het centrale thema, de gevolgen van de crisis, te behouden, maar de context te verruimen naar de hele maatschappij. Zijn antwoord krijgt dan een vorm als “Ik denk dat de crisis iedereen getroffen heeft.”

Een andere manier is de vraag herformuleren alvorens een respons te produceren. De politicus doet dat wanneer hij de vraag niet wil beantwoorden in de vorm waarin ze gesteld is. In de herformulering kan hij de context van de vraag in een gunstigere richting wijzigen en vervolgens een respons produceren die als antwoord op de geherformuleerde vraag geldt. Het gebruik van herformuleringen om een vraag te ontwijken, wordt verderop uitvoerig besproken. (Galasinski, 1996, 10-13)

2.2.9 Centrale thema wijzigen, context behouden

De politicus kan er ook voor kiezen om het centrale thema te wijzigen, maar de context uit de vraag te behouden. Hij kiest dus een ander onderwerp dan dat uit de vraag, maar plaatst het wel in de context van de vraag. Ook op die manier blijft er een zekere link met de vraag, maar is de uiting irrelevant. Een voorbeeld kan de strategie verduidelijken. Stel dat er aan Alexander De Croo de vraag wordt gesteld “Denkt u dat het voor uw overleving als voorzitter van de liberale partij noodzakelijk is om de verkiezingen te winnen?”, dan is het centrale thema zijn overleving als voorzitter en is de context de

verkiezingsoverwinning. Als meneer De Croo echter “Ik denk dat het voor OpenVLD en dit land noodzakelijk is dat we de verkiezingen winnen” antwoordt, dan heeft hij het centrale thema veranderd naar OpenVLD en dit land, en heeft hij de context van de verkiezingsoverwinning behouden. (Galasinski, 1996, 11-13)

2.2.10 Centrale thema en context wijzigen

De politicus kan ervoor opteren om noch het centrale thema, noch de context uit de vraag te behouden. Die strategie verschilt van de *overt* strategie “de vraag erkennen, maar ze niet beantwoorden” doordat de politicus niet openlijk aangeeft dat hij de vraag niet zal beantwoorden. Hij begint zijn uiting alsof die een antwoord zal inhouden op de vraag, maar dat zal uiteindelijk niet gebeuren. De strategie verschilt ook van de *covert* strategie “negeren van de vraag” omdat de politicus wel erkent dat er een vraag is gesteld. Hoewel de politicus bij de voorliggende strategie zowel het centrale thema als de context wijzigt, behoudt hij op een bepaalde manier een verband tussen zijn respons en de vraag. Galasinski (1996, 11 en 14-16) onderscheidt drie manieren waarop hij die relatie kan bewerkstelligen.

Ten eerste kan het verband tussen beide gebaseerd zijn op het feit dat ze binnen hetzelfde kennisframe werken. Het volgende voorbeeld uit Galasinski (1996, 14) illustreert die strategie goed:

- Interviewer: But you don't say you don't welcome her [Lady Thatcher's] involvement in the debate like that?
Politicus: We have perhaps the freest, most open democracy in the world. You can't close that democracy down.

Terwijl het centrale thema “*Lady Thatcher's involvement*” (de betrokkenheid van Margaret Thatcher) is en “*the debate*” (het debat) de context van de vraag vormt, worden beide onderdelen van de vraag in de respons genegeerd. In plaats daarvan verwijst de politicus naar de staatsvorm waarbinnen vrijheid van meningsuiting in de grondwet is vastgelegd. Impliciet zegt de politicus dus dat hij Margaret Thatcher niet kan verbieden om zich over het onderwerp uit te spreken. Het voordeel van die indirecte manier van communiceren is dat de politicus altijd kan ontkennen dat hij haar deelname aan het debat niet zou verhinderen omdat hij dat niet expliciet heeft gezegd. Hij kan altijd terugvallen op het argument dat de gesprekspartner zijn boodschap verkeerd geïnterpreteerd heeft.

Ten tweede kan de politicus één van de elementen uit de vraag kiezen waarop de vraag niet focust. Het gekozen element behandelt de politicus vervolgens alsof dat het centrale onderwerp van de vraag was. Ook hiervan geeft Galasinski een duidelijk voorbeeld:

Interviewer: They tell me that you've risen in the betting to be the next
Chancellor of the Exchequer.
Politicus: We've got an excellent Chancellor of the Exchequer, very unfairly
critized.

Terwijl de interviewer het over de functie van minister van Financiën heeft en de kans dat de politicus die functie toebedeeld krijgt, focust de politicus in zijn respons op de persoon die op dat moment minister van Financiën is. De politicus heeft het dus noch over de mogelijkheid om de functie op te nemen, noch over de functie zelf.

Ten derde kan de politicus zich op een bewering of veronderstelling uit de vraag richten. De strategie verschilt van de *overt* strategie "de vraag aanvallen of bekritisieren" doordat de politicus niet openlijk aangeeft dat de vraag niet beantwoord kan worden. Hij is het eenvoudigweg niet eens met de gemaakte beweringen of veronderstellingen, of plaatst ze in een ander perspectief (Galasinski, 1996, 15). Dat kan hij bijvoorbeeld doen wanneer de vraag een bewering of veronderstelling incorporeert die een impliciete aanklacht bevat. Mocht hij op zo'n vraag enkel een instemmend antwoord geven, dan zou dat betekenen dat hij ook de aanklacht erkent (Piirainen-Marsch, 2005, 207-211).

2.2.11 De vraag herformuleren

Soms formuleren politici onmiddellijk een antwoord op de vraag, soms gebeurt dat met een omweg. Zo kunnen politici de vraag van de interviewer eerst herformuleren voor ze ze beantwoorden. Sommige herformuleringen hebben betrekking op de hele vraag, andere op een specifiek onderdeel van een meer complexe vraag (bv. een lexicaal element, één deel van een tweeledige vraag, of op een statement dat als achtergrondinformatie aan de vraag voorafgaat). Herformuleringen zijn bovendien niet louter een letterlijke, woord-voor-woordherhaling van de voorgaande vraag. Ze worden gebruikt als inleiding op wat volgt. Vaak hebben ze gewoon een samenvattende functie waarin de politicus voor zichzelf de belangrijkste elementen herhaalt. We moeten hierbij bemerken dat herformuleringen niet geproduceerd worden om te controleren of de vraag juist begrepen werd. Ze worden namelijk niet in vraagvorm gesteld, noch hebben ze een rijzende intonatie. Van de journalist wordt dus niet verwacht dat hij de herformulering bevestigt. Veeleer wordt de herformulering gepresenteerd als een

geldige representatie van de vraag, en gaat de politicus daarna gewoon verder met zijn antwoord. Soms worden herformuleringen ook gebruikt om te expliciteren hoe een complexe vraag zal worden beantwoord. Dat gebeurt bijvoorbeeld wanneer een politicus in het geval van een meervoudige vraag eerst de eerst geuite vraag zal beantwoorden en pas later de meest recente. Dat antwoordtraject wordt geëxpliciteerd omdat sprekers zich normaal gezien op de meest recente en dus laatst geuite vraag richten. De politicus waarschuwt er bijgevolg voor dat hij van dat patroon zal afwijken. Bij het beantwoorden van complexe vragen maken politici bovendien vaak gebruik van cijfers die ze aan elk antwoorddeel laten voorafgaan. (Clayman, 1993, 161-167)

Toch zijn de bedoelingen van politici niet altijd zo goed en maken ze van de herformuleringen gebruik om de agenda van de vraag gedeeltelijk of volledig te wijzigen en zo de vraag of een deel ervan ontwijken (Clayman, 1993, 167-170). Dat kunnen ze op drie manieren doen die hieronder elk apart worden besproken. De drie categorieën zijn aan Clayman (1993) ontleend.

a.) Wijzigen van de agenda onder het mom van “samenvatten”: stapsgewijze overgang naar een nieuw topic

Zoals reeds werd vermeld, worden herformuleringen soms gebruikt om een complexe vraag samen te vatten. Politici kunnen in zo'n "samenvatting" echter een minimale wijziging aanbrenge of verschillende wijzigingen op een stapsgewijze manier verder zetten zodat elke stap thematisch coherent is met de vorige, maar ze in combinatie uiteindelijk tot een fundamentele wijziging van het onderwerp leiden. Op die manier kunnen de politici de vraag wegleiden van een ongewenst topic naar een onderwerp waarover ze het wel wil hebben. Of de ontwijking door de interviewer en/of het publiek zal bemerkt worden, is voor een groot deel afhankelijk van de afstand tussen de agenda van de oorspronkelijke vraag en die van de herformulering. (Clayman, 1993, 177)

b.) Wijzigen van de agenda onder het mom van instemming of onenigheid: ingebedde vraagherformuleringen

De politicus kan de herformulering ook in een andere actie verwerken. Op die manier wordt de aandacht van de herformulering afgeleid en is de agendawijziging minder opvallend. Vaak wordt de herformulering in een uiting van instemming verwerkt. De politicus zet zijn instemming kracht bij met een herformulering van de vraag. Een

wereldberoemd voorbeeld is het volgende, waarin Clinton wordt gevraagd of hij een seksuele relatie had met Monica Lewinsky:

Jim Lehrer: You *had* no sexual relationship with this young woman?

Clinton: There *is* not a sexual relationship - that is accurate.

(Halmari, 2005, 109)

In zijn herformulering past Bill Clinton het werkwoord en - wat belangrijker is - de werkwoordstijd aan. Aangezien de relatie tussen Bill Clinton en Monica Lewinsky voorbij was op het moment van het interview, kon Bill Clinton het gebeuren ontkennen door de werkwoordstijd van de verleden naar de tegenwoordige tijd te veranderen. Op die manier maakte hij zich niet schuldig aan leugens.

De herformuleringen kunnen ook ingebed worden in uitingen van onenigheid. Dan hebben ze een vorm als "Ik ben het niet met je eens dat ...". (Clayman, 1993, 182-183)

Beide bovengenoemde types van herformuleringen worden dus gebruikt wanneer de respons niet volledig zal aansluiten op de oorspronkelijke vraag. De responsen die op de herformulering volgen, bieden namelijk geen adequaat of geen volledig antwoord op de oorspronkelijke vraag, maar meestal wel op de geherformuleerde versie. Door de herformulering wordt er dus een brug geslagen tussen de vraag en de respons, waardoor die respons als een antwoord op de oorspronkelijke vraag gepresenteerd wordt. Indien de vraag en de respons na weglating van de herformulering niet op elkaar aansluiten, kunnen we besluiten dat de politicus de agenda via de herformulering wijzigde. (Clayman, 1993, 165, 170)

c.) Wijzigen van de agenda onder het mom van "teruggrijpen naar het eerste deel": het tweede deel van een tweeledige vraag ontwijken

Herformuleringen worden vaak gebruikt wanneer niet het laatst- maar het eerstgenoemde deel van de vraag het eerst zal worden beantwoord. Toch wordt dit antwoordtraject soms slechts als een voorwendsel gebruikt met als doel de andere delen van de vraag te ontwijken. Zo is het mogelijk dat de politicus het eerste deel beantwoordt, maar daarna niet meer op het tweede terugkeert. Dat de politicus op die manier een deel van de vraag ontwijkt, kan pas na de afronding van zijn beurt vastgesteld worden omdat bij het begin van zijn antwoord niets op de ontwijking wees. (Clayman (1993, 180-181) Zoals we al zagen, kan de strategie ook zonder de

herformulering toegepast worden. In dat geval noemen we de respons een half antwoord.

2.2.12 Tactisch gebruik van voornaamwoorden: *shift in footing*

In politieke interviews maakt zowel de politicus als de interviewer voortdurend gebruik van persoonlijke voornaamwoorden om naar zichzelf en anderen te verwijzen. “Ik” en “we/wij” drukken zelfreferentie uit, “je/jij”, “u” en “jullie” verwijst de spreker naar de andere(n). Tussen de genoemde voornaamwoorden bestaat er nog een ander onderscheid. Zo kan een spreker het voornaamwoord “ik” enkel gebruiken om naar zijn eigen persoon te verwijzen en staat de betekenis van het voornaamwoord dus vast. De betekenis van het onbeklemtoonde “je”, “u”, “jullie” en “we/wij” daarentegen is polyvalent. Zeker in een dynamische context als een politiek interview is het niet altijd duidelijk waar het persoonlijke voornaamwoord voor staat en daar maken politici handig gebruik van. In wat volgt beperken we ons tot de bespreking van “je” en “we/wij” omdat het tactisch inzetten van de polyvalente betekenis van die voornaamwoorden het vaakst voorkomt.

“Je” kan gebruikt worden om naar de gesprekspartner te verwijzen of het kan een algemene referentie uitdrukken waarvan de betekenis overeenkomt met die van de onbepaalde voornaamwoorden “iemand” of “men”. Daarnaast kan “je” aan een niet nader genoemde groep refereren, waarbij “je” niet op een reële persoon terugslaat, maar op een individu als vertegenwoordiger van een groep.

“We/wij” kan in de context van een politiek interview naar de politicus en de interviewer(s) verwijzen, of naar de politicus, de interviewer én het publiek (in de studio en/of thuis), of enkel naar de politicus en zijn partij, of naar de hele bevolking inclusief de interviewer en de politicus, enz.

Politici maken van die meervoudige betekenissen gebruik om een bepaalde positie of *footing* in te nemen ten opzichte van hun eigen uitingen. Via de voornaamwoorden kunnen ze namelijk een grotere of kleinere betrokkenheid uitdrukken. Volgens het concept van Goffman kunnen sprekers zichzelf als *animator*, *author*, of als *principal* presenteren. De *animator* is de persoon die een uiting produceert, de *author* heeft de gevoelens die uitgedrukt worden geselecteerd en de woorden waarin die neerslag vinden, en de *principal* ten slotte is iemand wiens overtuiging, mening of woorden

worden overgebracht. De verschillende rollen kunnen ook door één persoon gecombineerd worden.

In politieke interviews zullen interviewers zich doorgaans richten op het *authorship* van de politicus en op een antwoord aansturen waarin de politicus het zelfrefererende persoonlijke voornaamwoord “ik” gebruikt. De interviewer zal daarvoor in zijn vraag de beleefde aanspreekvorm van de tweede persoon enkelvoud “u” gebruiken. Om te benadrukken dat hij een persoonlijk antwoord wil, kan de interviewer de politicus eerst bij zijn naam of titel noemen, of het persoonlijke voornaamwoord vergezeld laten gaan van uitingen die de identiteit van de politicus benadrukken zoals “u persoonlijk”, “u als historicus”, “u als leider van de partij”, enz.

Omdat de erkenning van het auteurschap doorgaans de erkenning van de verantwoordelijkheid met zich meebrengt, zal de politicus proberen om die rol te vermijden. Vaak zal hij via een *shift in footing*, dus door een andere rol aan te nemen, aan die verantwoordelijkheid proberen te ontsnappen. In plaats van het *authorship* op te nemen en het zelfrefererende “ik” te gebruiken, zal de politicus de meerduidigheid van het zelfrefererende persoonlijke voornaamwoord “we” uitbuiten. Met “we” kan hij dan naar zijn partij verwijzen of in het midden laten wie hij bedoelt, en op die manier slechts de rol van *principal* of boodschapper opnemen. Daarnaast maken politici ook wel eens gebruik van het polyvalente “je” dat dan meestal in de onbepaalde betekenis gebruikt wordt die overeenkomt met die van “iemand” of “men”. (Bull and Fetzer, 2006)

Conclusie

In dit hoofdstuk zagen we dat politici de keuze hebben uit twee grote groepen strategieën wanneer ze een vraag willen ontwijken. Ze kunnen expliciet aangeven dat er geen adequaat antwoord op de vraag zal volgen of ze kunnen de vraag op een meer verdoken manier ontwijken. Kiezen politici voor een *overt* strategie, dan ondernemen ze doorgaans stappen om de schade te beperken die ze veroorzaken door de interviewnormen te doorbreken. Ontwijken politici de vraag op een verdoken manier, dan gebruiken ze verschillende technieken zoals woordherhalingen om hun weerstand te verbergen.

Wanneer politici besluiten om de vraag op een expliciete manier onbeantwoord te laten, dan kunnen ze dat aangeven door een openlijke weigering, door kritiek te uiten op de

vraag of de vraag aan te vallen, door de interviewer aan te vallen, door te zeggen dat de vraag al beantwoord werd of eenvoudigweg een ander onderwerp aan te snijden.

Meer verborgen gebeurt de ontwijking via een eenvoudig ja/nee-antwoord op een ja/nee-vraag, een onvolledig antwoord, herformuleringen, het aanbieden van excuses of via een (lichte) wijziging van het centrale thema, de context of een combinatie van die laatste twee. Ook het negeren van de vraag, het herhalen van een respons en een figuurlijk bedoelde vraag op een letterlijke manier beantwoorden, zijn tactieken die door politici worden ingezet om een vraag te ontwijken. Tot slot is ook het gebruik van metaforen en het tactisch inzetten van voornaamwoorden een manier om geen direct antwoord te geven op een vraag.

Hoe interviewers op hun beurt met het ontwijkende antwoordgedrag omgaan en wat de onderliggende verklaring voor dit soort antwoorden kan zijn, wordt in de volgende hoofdstukken besproken.

Hoofdstuk 3: Reacties van interviewers op ontwijkend antwoordgedrag

In het politieke interview moeten interviewers nog tijdens de totstandkoming van de respons de adequaatheid ervan nagaan om vervolgens te beslissen hoe hun volgende vraag er zal uitzien (Clayman, 1993, 171). Heeft de politicus de vraag beantwoord, dan gaan ze gewoon verder met hun volgende vraag. Merken ze echter dat de politicus de vraag ontwijkt, dan hebben ze keuze uit verschillende opties die in dit hoofdstuk worden besproken.

3.1 De politicus onderbreken

Wanneer een interviewer het niet eens is met het traject dat een politicus in zijn respons volgt omdat hij merkt dat hij van de vraag afwijkt, dan kan hij de politicus onderbreken en hem weer naar de essentie van de zaak sturen. Volgens Bull and Mayer (1988, 42) hoeft het niet te verbazen dat interviewers voor een onderbreking kiezen omdat uitingen van onenigheid het best op het moment van de betwistbare uiting worden uitgedrukt. Toch zijn onderbrekingen niet altijd mogelijk, denken we maar aan de “herformuleringen onder het mom van teruggrijpen”. Andere antwoordstrategieën zoals de “herformuleringen onder het mom van samenvatten” laten wel een vroegtijdige ingreep toe. Merkt de interviewer dat de herformulering al een *agenda shift* inhoudt, dan kan hij onmiddellijk daarna ingrijpen en hoeft hij niet te wachten tot de politicus zijn ontwijkende respons heeft geformuleerd. Bovendien kan een interviewer vaak door zijn ervaring inschatten of er uit een respons nog een direct antwoord zal voortkomen of niet. (Clayman, 1993, 171-172)

Een interviewer onderbreekt een politicus echter niet zonder risico. Hij loopt erdoor het gevaar oneerbiedig en onbeleefd over te komen (Clayman, 1993, 174). Daarom kiest de interviewer soms voor een van de andere reacties die hieronder worden besproken.

3.2 Een vervolg- of follow-upvraag stellen

Besluit een interviewer om de politicus zijn beurt te laten afronden of is de ontwijking pas duidelijk nadat de politicus zijn respons heeft beëindigd, dan kan de interviewer in zijn daaropvolgende beurt een zogenaamde vervolg- of *follow-upvraag* stellen. De interviewer kan dezelfde vraag herhalen of het centrale onderwerp dat werd ontweken in een nieuwe vraag bewaren. (Greatbatch, 1986, 447)

Een vervolgvraag kan ook gepaard gaan met een sanctie waarin de interviewer expliciet zegt dat de politicus van de vraag afwijkt. Op die manier dringt hij er bij de politicus op aan om in de volgende beurt wel een direct antwoord te geven of zorgt de interviewer er alleszins voor dat de politicus verder praat over het centrale thema. Bovendien wordt de aandacht van het publiek op die manier op het ontwijkende antwoordgedrag gevestigd. (Greatbatch, 1986, 451; Clayman, 2001, 404; Ekström, 2009, 699)

Een voorbeeld van zo'n sanctionering treffen we in Coeck et al. (2009, 40) aan. Het gaat om een interview tussen Siegfried Bracke en Kathleen Cools enerzijds en Bart Somers anderzijds. De interviewers vragen Somers of Guy Verhofstadt kandidaat-premier is.

- Somers: Ik vind het echt heel vroeg om 24 uur na de verkiezing uitspraken te doen over wie premier kan worden en wie niet.
Bracke: Ja dus? Hij is dus ter beschikking met andere woorden?
Somers: Het enige wat we nu hebben zijn de verkiezingsresultaten die we in de hand hebben. Daaruit lees ik heel nuchter dat we 41 Kamerzetels hebben met de liberale familie en dat wij met de VLD...
Cools: Het lijkt toch wel alsof hij ter beschikking is *aangezien u niet antwoordt op de vraag*.
Somers: Nogmaals, het is niet omdat ik niet antwoord op die vraag, dat het het één of het ander is...

(overgenomen uit Coeck et al., 2009, 40. De cursivering is toegevoegd.)

Volgens Clayman (2001, 404) verwerven interviewers professionele status door de mate waarin ze erin slagen om bij weerspannige gesprekspartners een antwoord na te jagen en uiteindelijk te verkrijgen. Door het stellen van vervolgvragen kunnen ze bovendien hun kritische interviewcompetenties tentoonspreiden (Ekström, 2009, 699).

3.3 Formulations

Wanneer een politicus een lange, ontwijkende respons geeft op een vraag, dan kan de interviewer die respons in zijn beurt op een meer expliciete manier samenvatten en presenteert hij die ter goedkeuring aan de politicus. Zoals Piiranen-Marsch (2003, 204) zegt, herformuleert de interviewer meestal een aspect van het antwoord, en wel in meer dramatische termen dan waartoe de interviewer bereid is zich te verbinden. Op die manier zet de interviewer niet alleen de centrale agenda uit de vorige vraag verder, maar dwingt hij ook een duidelijk ja/nee-antwoord af. (Piiranen-Marsch, 2003, 204) Meestal is dat een doeltreffende strategie, al blijkt uit het volgende voorbeeld uit Coeck et al. (2009, 40-41) dat het proces een tijd kan doorgaan wanneer de politicus blijft weigeren om een adequaat antwoord te geven. Het gaat om een fragment waarin CD&V-lid Rudy Verhoeven door Kathleen Cools en Siegfried Bracke wordt geïnterviewd over het standpunt van CD&V ten opzichte van de splitsing van de gezondheidszorg.

- Cools: Maar uw partij wil toch splitsen?
- Verhoeven: Neen.
- Cools: Neen?
- Verhoeven: Neen, wij willen in de eerste plek solidariteit naar voren schuiven en zorg op maat aanbieden.
- Cools: Dat had ik toch heel anders begrepen. Dus u bent niet voor een splitsing?
- Verhoeven: Als er een Vlaamse of een Waalse patiënt is, zoals meneer Justaert juist zei, die hebben andere noden. En laat ons kijken naar de noden en zorg op maat aanbieden. En laat ons de gemeenschappen, en laat ons de federale staat en de deelregering enzoverder elk hun verantwoordelijkheid doen opnemen die nodig is om die zorg op maat aan te bieden.
- Cools: Goed, meneer Verhoeven, kan u even duidelijk antwoorden: bent u voor of tegen de splitsing?
- Verhoeven: Wij zijn voor zorg op maat voor alle patiënten, zowel beneden als boven de taalgrens.
- Cools: Zegt u eens ja of nee.
- Verhoeven: Het belangrijkste is voor mij de zorg van die patiënt en niet zozeer de zorg...
- Bracke: Meneer Verhoeven, mag ik proberen om u te vertalen, u is tegen de splitsing, maar u wil het niet gezegd hebben?
- Verhoeven: Dat mag u zo zeggen. Ik ben in de eerste plek voor die patiënt die een goede zorg moet krijgen. En voor zorg op maat.

(Overgenomen uit Coeck et al., 2009, 41.
De transcriptiewijze werd aangepast.)

3.4 Een nieuwe vraag stellen

Soms opteren interviewers ervoor om niet op de weigering of de ontwijking in te gaan en stellen ze een nieuwe vraag. Die kan over de agenda gaan die de politicus in zijn ontwijking aanvoerde, of over een volledig nieuw onderwerp. (Greatbatch, 1986, 447-450)

Volgens Ekström (2009, 698) laat die reactie zich op verschillende manieren verklaren. Ten eerste is het mogelijk dat de interviewer rekening houdt met de beperkte beschikbare tijd en nog andere zaken wil bespreken. Door niet op de ontwijking in te gaan, kan de interviewer het interview voortzetten. Ten tweede kan het voor de interviewer zelf van belang zijn om geen aandacht aan een ontwijking te besteden. Wanneer een politicus de vraag bijvoorbeeld ontwijkt door ze in vraag te stellen of aan te vallen, dan is het voor de interviewer beter om niet op die kritiek in te gaan en het gesprek in een andere richting voort te zetten. Daardoor leidt de interviewer namelijk de aandacht van de kritiek af en spreekt hij zich niet uit over de juist- of foutheid van zijn vraag. Tot slot laat de interviewer de evaluatie van een antwoord aan het publiek over wanneer hij niet op de ontwijking ingaat. Ook wanneer de interviewer aan de ontwijking voorbijgaat, zijn er dus risico's aan het antwoordgedrag verbonden omdat het publiek eveneens een oordeel kan vellen over de adequaatheid van een respons (Clayman, 2001, 405).

Conclusie

In dit hoofdstuk zagen we dat een interviewer op verschillende manieren op ontwijkend antwoordgedrag kan reageren. Merkt hij al snel dat er geen direct antwoord zal voortkomen, dan kan hij de politicus onderbreken en hem weer in de juiste richting sturen. Door de politicus te onderbreken loopt hij echter wel het risico om oneerbiedig over te komen. De interviewer kan zijn vraag ook gewoon herhalen of voortgaan op hetzelfde thema om zo de ontbrekende informatie alsnog te verkrijgen. Daarnaast kan hij er ook voor kiezen om de politicus via een herformulering met zijn eigen respons te confronteren om op die manier een ondubbelzinnig antwoord los te krijgen. Tot slot is het mogelijk dat een interviewer om een bepaalde reden het ontweken onderwerp verlaat en een ander onderwerp aansnijdt in een nieuwe vraag. Dat kan hij doen om de aandacht van de kritiek op zijn vorige vraag af te leiden, om binnen de beperkte tijd nog andere onderwerpen te kunnen bespreken of om de evaluatie van de respons aan het publiek over te laten.

Hoofdstuk 4: Verklaringen voor ontwijkend antwoordgedrag

Een vraag die menig burger zich stelt, is waarom politici zo vaak vragen ontwijken. Volgens Bavelas et al. (1988, 143) ligt de oorzaak van het ontwijkende antwoordgedrag niet bij politici zelf, maar in de communicatieve situatie waarin ze zich tijdens een politiek interview bevinden. Zij bieden dus een situationele verklaring. Ook andere auteurs geven enkele mogelijke verklaringen.

4.1 Het *avoidance-avoidance* conflict

Bavelas et al. (1988, 138) stellen dat een politicus een ontwijkend antwoord geeft wanneer hij met een *avoidance-avoidance conflict* te maken krijgt. Dat wil zeggen dat de politicus de keuze heeft tussen twee onaantrekkelijke communicatieve alternatieven, maar van hem wel verwacht wordt dat hij een antwoord geeft. Omdat de politicus beide alternatieven wil vermijden, neemt hij uiteindelijk zijn toevlucht tot "*the gentle art of saying nothing by saying something*". Indien de politicus niet met zo'n conflict te maken krijgt, geeft hij wel een direct antwoord op de vraag. Bavelas et al. besluiten daaruit dat de oorzaak van het ontwijkende antwoordgedrag niet bij politici zelf ligt, maar veeleer het gevolg is van de situatie waarin politici zich bevinden. (Bavelas et al., 1988, 138-139 en 143)

Nu is het zo dat in politieke interviews verschillende factoren aanwezig zijn die zulke *avoidance-avoidance* conflicten creëren. Politieke interviewers stellen bijvoorbeeld zelden vragen over zaken waarover al consensus heerst. Ze zijn daarentegen vooral geïnteresseerd in thema's waarover de discussie volop aan de gang is. Omdat ook het kiespubliek verdeeld is wanneer het over controversiële thema's gaat, vermijden politici zo veel mogelijk om één van de verschillende posities te steunen en zo een aanzienlijk deel van het kiespubliek te ontstemmen. Een andere factor die weleens een *avoidance-avoidance* conflict veroorzaakt, is de beperkte beschikbare tijd. Wanneer een politicus uitleg moet geven over een complexe zaak, heeft hij door de tijdslimiet soms enkel de keuze tussen twee onaantrekkelijke alternatieven. De eerste bestaat erin om de zaak te vereenvoudigen, maar daardoor een onvolledig antwoord te geven. Daarnaast kan hij ervoor kiezen om de zaak in al haar complexiteit toch uit te leggen, maar daardoor het risico te lopen om een omslachtige en ontwijkende indruk achter te laten. In zulke gevallen kan de politicus het soms gunstiger achten om voor geen van beide opties te

kiezen en de vraag in de plaats daarvan op één of andere manier proberen te ontwijken. (Bavelas et al., 1988, 144; Bull, 1998a, 42)

Bull (1996, 270) bemerkt terecht dat Bavelas et al. wel aantonen dat er in een politiek interview inderdaad heel wat situaties zijn waarin de politicus met een *avoidance-avoidance* conflict te maken krijgt, maar dat ze geen verklaring bieden voor het fenomeen *avoidance-avoidance* conflict zelf. Wat ligt er aan de basis van zo'n *avoidance-avoidance* conflict? Hoe komt het met andere woorden dat politici maar twee en daarenboven negatieve alternatieven zien? Daarvoor biedt Bull (1996) een verklaring, die in de volgende paragraaf wordt verduidelijkt.

4.2 Omgaan met *face threats*

Volgens Bull (1996) ligt de bescherming van de *face*, het zelfbeeld, aan de basis van de *avoidance-avoidance* conflicten. Tot die conclusie komt hij op basis van drie studies.

Hij vertrekt van Goffmans *face*-concept. Die stelde dat het belang van *face*, in zo goed als alle sociale ontmoetingen sterk aanwezig is. In sociale interactie bekommeren mensen zich niet alleen om hun eigen *face*, maar ook om die van anderen. Het behouden van de eigen *face* is namelijk afhankelijk van het gedrag van anderen. Daarnaast ontdekte Goffman dat leden van een groep in verschillende relaties een *face* beginnen te delen. Wanneer een derde partij een ongepaste daad stelt tegenover één van de groepsleden, dan straalt dat negatief af op alle leden van de groep. Op basis van die theorie concludeert Bull dat een politicus zich in de context van een politiek interview om drie *faces* moet bekommeren: zijn eigen *face* als politicus, die van zijn partij en die van belangrijke anderen (bv. een collega van een andere partij of een deel van het kiezerspubliek).

Een tweede theorie waarop Bull (1996) zijn verklaring baseert, is de beleefdheidstheorie van Brown and Levinson, die op haar beurt op het werk van Goffman is gebaseerd. Brown and Levinson stelden dat het bewaren van *face* een primaire bekommernis is in het bereiken van doelen en dat *face* iets is dat verloren, bewaard of versterkt kan worden. Er zijn echter daden die intrinsiek bedreigend zijn voor het zelfbeeld en daardoor om verzachting vragen. Daarnaast maakten Brown and Levinson een onderscheid tussen een positieve en een negatieve *face*. De positieve *face* is het verlangen om goedgekeurd te worden door anderen, de negatieve *face* is het verlangen naar handelingsvrijheid.

Ten derde baseert Bull zich op Jucker, die tot de conclusie kwam dat het voor politici van uitzonderlijk belang is hun positieve *face* te bewaren in politieke interviews. De overleving in de politiek van democratisch verkozen politici hangt namelijk af van de goedkeuring van de meerderheid van de bevolking. Negatieve *face* is in de context van een politiek interview minder belangrijk omdat politici er door hun deelname aan het interview mee instemmen dat hun handelingsvrijheid zal worden beperkt.

Op basis van die drie theorieën besluit Bull dat het bewaren van *face* in politieke interviews wellicht nog belangrijker is dan aanvankelijk werd gedacht door Goffman en Brown and Levinson. Volgens Bull is het bewaren van *face* niet zomaar een strategie in politieke interviews, maar veelal het primaire doel. Dat doel bestaat erin om zowel van zichzelf als van hun partij de best mogelijke *face* te presenteren en tegelijkertijd hun *face* te versterken ten koste van politieke opposenten. Volgens Bull ligt het *face*-concept bovendien aan de basis van de *avoidance-avoidance* conflicten. Wanneer een politicus dus geconfronteerd wordt met een controversieel thema, dan zal hij een ontwijkend antwoord geven om zijn *face* te beschermen. Mocht hij wel een positie innemen, dan zou hij een aanzienlijk deel van het kiespubliek tegen de borst stuiten en zo zijn *face* in gevaar brengen. Hetzelfde principe geldt wanneer de politicus een complexe zaak moet uitleggen in een beperkte tijdspanne. Vereenvoudigt hij de zaak, dan kan hij incompetent overkomen; legt de politicus de zaak uit zoals het hoort, dan loopt hij het risico om een omslachtige en zelfs ontwijkende indruk achter te laten. Omdat beide mogelijkheden een *face threat* inhouden, zal de politicus in heel wat gevallen proberen om beide opties te vermijden en aan de vraag proberen te ontsnappen.

Bull besloot bovendien dat het risico van *face threats* niet alleen verklaart waarom politici vragen niet beantwoorden, maar ook waarom ze sommige vragen wél beantwoorden. Wanneer een politicus bijvoorbeeld geen antwoord zou geven op de vraag waarom hij opnieuw zou verkozen moeten worden, dan zou hij zijn eigen *face* in gevaar brengen. (Bull, 1996, 270-271; Brown and Levinson, 2006)

Bull (1996) ontwikkelde verder een typologie voor vragen om te bepalen welke *face threats* vragen kunnen inhouden. Op basis van die typologie onderzocht hij in welke mate politici op verschillende soorten vragen antwoorden. Hij maakte een onderscheid tussen twee soorten vragen: vragen waarbij elk antwoord een *face threat* inhoudt en vragen waarbij ook een respons zonder *face threat* mogelijk is. Die laatste groep krijgt

bij Bull het label “*no necessary threat*”. Bij de eerste categorie van vragen krijgen politici dus te maken met wat Bavelas et al. een *avoidance-avoidance* conflict noemen. (Bull, 1996, 272-280)

Bull kwam tot de conclusie dat bij slechts minder dan de helft van de vragen een *no necessary threat* antwoord mogelijk was, bij de rest van de vragen hield elk soort respons een *threat to face* in. Was er een *no necessary threat* respons mogelijk, dan kozen de politici in het overgrote deel van de gevallen voor die optie. Bij de vragen waarbij elk soort respons echter een *threat to face* inhield, kreeg maar een derde van de vragen een direct antwoord, en werd bijna de helft van de vragen ontweken. (Bull, 1996, 280-282)

Uit een latere studie van Bull bleek bovendien dat interviewers veel meer conflictueuze vragen stellen aan politici dan dat mensen uit het publiek dat doen. In diezelfde studie stelde de auteur vast dat politici veel meer vragen van het publiek beantwoordden dan van interviewers. (Bull, 2008, 337)

De resultaten van beide studies pleiten voor Bulls idee dat *face* van cruciaal belang is in politieke interviews en aan de basis kan liggen van de *avoidance-avoidance* conflicten die geïdentificeerd werden door Bavelas et al. Verder verdedigen ze ook de hypothese van Bavelas et al. dat ontwijking voorkomt bij vragen die gekenmerkt worden door een *avoidance-avoidance* conflict, en dat wanneer er een *no necessary threat* respons mogelijk is, politici voor die optie kiezen en de vraag daardoor meestal ook beantwoorden. Meestal, omdat Bull van mening is dat wanneer een politicus de interviewer erop wijst dat de vraag incorrect is of op een foute veronderstelling berust en zo de vraag in principe niet beantwoordt, hij wel voor de *no necessary threat* respons kiest. De politicus zou net zijn *face* beschadigen door een vraag te beantwoorden die eigenlijk niet correct is. (Bull, 1996, 280-282; Bull, 2008, 337)

Waar Bull echter aan voorbij lijkt te gaan, is de mogelijkheid dat ontwijking kan ontdekt worden door zowel de interviewer als het publiek, en de negatieve gevolgen die de ontdekking met zich meebrengt. Als een politicus op ontwijkend antwoordgedrag wordt betrappt, dan zal zijn *face* ook beschadigd worden, en mogelijk nog meer dan wanneer hij het *face threatening* antwoord had gegeven.

Wat Bull wel erkent, is dat niet alle *avoidance-avoidance* conflicten gecreëerd worden door *face threats*, en *face threat* bijgevolg niet aan de basis ligt van alle ontwijkingen

(Bull, 2008, 339). Andere verklaringen voor het ontwijkend antwoordgedrag van politici worden in de volgende paragrafen besproken.

4.3 Andere verklaringen voor ontwijkend antwoordgedrag

Een interpersoonlijk conflict tussen interviewer en politicus kan eveneens zijn weerslag hebben op het antwoordgedrag van politici (Bull, 1998b, 153). Vindt de politicus dat hij onheus of te vijandig wordt benaderd door de interviewer, dan kan hij weigeren om nog coöperatief te zijn.

De reden voor het ontwijkende antwoordgedrag kan ook minder rancuneus zijn. Zo is het voor politici eenvoudigweg makkelijker om impliciete of dubbelzinnige boodschappen die ze hebben geuit, later te ontkennen (Giora, 1994, 104-107). Wanneer een politicus om een of andere reden met die uitspraken uit het verleden geconfronteerd wordt, laat net de onduidelijkheid of dubbelzinnigheid hem toe te verklaren dat hij dat niet op die manier gezegd of bedoeld had.

Tot slot kan een politicus gebruikmaken van een *shift in footing* om onbescheidenheid te vermijden (Bull and Fetzer, 2006, 34). Wordt een politicus bijvoorbeeld iets gevraagd over zijn verwezenlijkingen, dan kan hij een bescheiden positie innemen door het zelfrefererende voornaamwoord “wij” te gebruiken in plaats van “ik”. Op die manier laat hij het voorkomen alsof niet alle lof hem toekomt.

Conclusie

In dit hoofdstuk zagen we dat verschillende factoren het ontstaan van *avoidance-avoidance* conflicten en dus het ontwijkende antwoordgedrag in politieke interviews in de hand werken. Twee zulke elementen die we nader bekeken, zijn de controversiële onderwerpen die interviewers vaak in hun vragen aansnijden en de tijdsbependingen van een tv-interview. Toch ligt de oorzaak van het ontwijkende antwoordgedrag op een onderliggend niveau. *Avoidance-avoidance* conflicten worden namelijk veroorzaakt door de grootste bekommernis van politici in politieke interviews: het behouden van hun eigen *face*, die van hun partij en die van belangrijke anderen.

Toch zijn niet alle ontwijkende antwoorden te verklaren vanuit het gevaar voor *face threats*. Ook een interpersoonlijk conflict, de makkelijke ontkenbaarheid van impliciete of meerduidige boodschappen, en bescheidenheid kunnen aan de basis liggen van ontwijkend antwoordgedrag.

Verder zagen we dat politici meestal wel een direct antwoord formuleren op vragen die geen *avoidance-avoidance* conflict teweegbrengen. Het merendeel van de vragen van interviewers in een politiek interview veroorzaakt echter wel zo'n conflict. Daarom kunnen we ons afvragen of het publiek wel gebaat is bij die vijandige interviewstijl. Het primaire doel van politieke interviews is namelijk het publiek van informatie voorzien. Net door de vijandige vragen wordt de ontbrekende informatie vaak niet geleverd.

DEEL 2: PRAKTIJK

Hoofdstuk 1 : Het antwoordgedrag van Bart De Wever

In de drie interviews met Bart De Wever tellen we 46 vraag-antwoordsequenties. Slechts 14 vragen krijgen een direct antwoord, 30 vragen worden ontweken. Bart De Wever heeft een lichte voorkeur voor openlijke ontwijking of *overt evasion*. In de interviewfragmenten treffen we daarvan 17 voorbeelden aan. In de overige 13 gevallen maakt hij gebruik van *covert evasion*. Verder geeft Bart De Wever eenmaal een indirect antwoord. Tot slot hebben we één respons als “onderbroken antwoord” geïdentificeerd, dat betekent dat de interviewer Bart De Wever vroegtijdig heeft onderbroken en het dus niet duidelijk is of er nog een antwoord zou volgen.

In het verdere verloop van dit hoofdstuk wordt het antwoordgedrag van Bart De Wever meer in detail besproken. Eerst worden de verschillende soorten ontwijkingen van naderbij bekeken, daarna wordt er dieper ingegaan op de directe antwoorden. Bij de ontwijkingen gaan we bovendien na hoe de interviewer met de respons omgaat en wat mogelijk aan de basis van de ontwijking ligt.

1.1 Ontwijkende antwoorden

1.1.1 Overt evasion

Het antwoordtype dat we in de drie interviewfragmenten het vaakst aantreffen, is de openlijke ontwijking of *overt evasion*. Bart De Wever ontwijkt maar liefst 17 van de 46 vragen op een expliciete manier.

1.1.1.1 Openlijke weigering

In de interviewfragmenten weigert Bart De Wever op 13 vragen een antwoord te geven. Op drie gevallen na zijn alle aangekondigde weigeringen gebaseerd op onwil. In het live-interview uit *Terzake* gebruikt De Wever elke keer (een vorm van) dezelfde uiting, namelijk “ik ga daar geen uitspraken over doen”. Het eerste voorbeeld dat we in dat interview aantreffen, is het volgende:

<BV> het vervolg dat is net wie wordt minister en met welke
 bevoegdheden want u hebt er maar twee met zware bevoegdheden ..
 binnenlands bestuur wordt gezegd begroting
 dan kan u daar niet eender wie zetten
<BDW> over de bevoegdheden ga ik geen enkele uitspraak doen dat
 wordt in principe pas na de congressen echt toegewezen en
 beslist

Bart De Wever rechtvaardigt de weigering in bovenstaand voorbeeld met de verklaring dat de bevoegdheden pas na de congressen worden toegewezen. Op die manier wil hij de indruk wekken dat hij geen antwoord kan geven omdat hij zelf nog niet over de nodige informatie beschikt. De toevoeging van “in principe” verraadt echter dat hij die wel heeft, maar ze nog niet wil meedelen. De weigering is dus wel degelijk op onwil en niet op onvermogen gebaseerd. De interviewer, Bart Verhulst, merkt ook dat De Wever al over enige informatie beschikt en probeert die via een andere weg los te krijgen:

- <BV> intussen circuleren namen jan peumans, geert bourgeois en chris vandyck als parlamentsvoorzitter/ klopt?
- <BDW> daar gaak geen enkele uitspraak over doen. u zal misschien nog raar opkijken!

Bart De Wever blijft bij zijn weigering, maar door de toevoeging van “u zal misschien nog raar opkijken!” laat hij opnieuw zien dat hij zelf al meer weet. Ook op de volgende twee vragen van Bart Verhulst blijft De Wever zijn weigering herhalen, weliswaar telkens zonder verklaring. Wanneer ook de aanmaning om de vraaglijn te verlaten niet baat, gooit Bart De Wever het over een andere boeg en verklaart hij in het volgende fragment uitvoerig waarom hij de vraag niet kan beantwoorden.

- <BV> want.. u bent wel nodig als voorzitter om in 2011 de verkiezingen nog te kunnen leiden?
- <BDW> ja kijk is, dit congres is nog altijd BEzig he. bij ons is het ook de gewoonte dat de leden en die komen masSAAL op voor zoiets dat die de beslissingen nemen. als ik dat nu live op televisie zeg terwijl dit congres bezig is, kan ik er even goed GEEN organiseren dus ik ga daar GEEN uitspraken over doen.

Bart De Wever herhaalt de eerste verklaring dat het congres nog niet afgelopen is, maar daarnaast beroept hij zich op de sterkere argumenten dat het de leden zijn die de beslissingen nemen en verwijst hij naar het publieke karakter van het medium. Na die verklaring verlaat de journalist de vraaglijn, althans voor even, want aan het einde van het interview doet hij (tevergeefs) een nieuwe poging.

- <BV> tot slot, morgen trouwt u, stapt u naar het altaar als minister of als voorzitter?
- <BDW> dat is opnieuw een vraag waar ik geen uitspraken over ga doen/ ik ga wel zeggen dat als mijn vrouw mij nog wil aanvaarden na wat er afgelopen weken is gebeurd euh.. een zekere uithuizigheid, dan zoek ik te trouwen en ik hoop<hopelijk niet met de handschoen.

De resterende vraag uit het live-interview die expliciet geweigerd wordt op grond van onwil, verdient nog enige aandacht. Het gaat hier in principe om een dubbele vraag,

waarvan De Wever expliciet weigert om het ene deel te beantwoorden, maar op het andere deel wel een antwoord formuleert.

<BV> ja wat die communautaire lijn betreft. we gaan assertief zijn betekent dat bijvoorbeeld als in het najaar de federale regering een begroting maakt en er gaat geld naar het KANKerpreventiefonds dat er meTEEN een vlaams belangenconflict komt?
<BDW> goh ik ga daar nu geen uitspraken over doen è wie dan leeft zal dan zien vlaamse assertiviteit da betekent vooral, da je je eigen bevoegdheden MAXimaal gebruikt, da je soms creatief bent om dingen te kunnen doen [...]

De dubbele vraag bevat de vragen “Wat betekent assertief zijn?” en “Komt er een Vlaams belangenconflict als er vanuit de federale regering geld naar het kankerpreventiefonds gaat?” Omdat we de tweede vraag als centrale vraag kunnen beschouwen en het die is die wordt ontweken, hebben we de respons bij de ontwijkingen ingedeeld. Bart De Wever voorziet zijn weigering in dit voorbeeld opnieuw van een verklaring en laat met de uiting “wie dan leeft, zal dan zien” merken dat hij zich niet tot voorspellingen laat verleiden.

In het studio-interview uit *Terzake* treffen we een sterke doorbreking van de interviewnormen aan in de volgende openlijke weigering van Bart De Wever:

<SB> < nee maar ik onthou..uit wat u nu zegt dat.. een coalitie.. niet.. UITgesloten is
<BDW> maar u moet niet proberen mij alle pieren uit de neus te halen // ik heb u heel duidelijk |gezegd dat onze positie|

Siegfried Bracke probeert in dit fragment via een “dramatische” herformulering van De Wevers vorige respons een ondubbelzinnig antwoord te verkrijgen. Bart De Wever wil zich daartoe niet verbinden en lijkt bijna te zeggen dat de journalist van zijn taak als interviewer moet afzien, i.e. vragen stellen om het publiek van informatie te voorzien. Siegfried Bracke herstelt en expliciteert de normen van het interview meteen met de uiting “als u antwoordt [...] dan stop ik”. Bart De Wever weigert opnieuw te antwoorden, maar geeft daarvoor vervolgens wel een grondige verklaring.

<SB> |jamaar als u antwoordt| natuurlijk dan stop ik è
<BDW> jamaar.. ik heb u ook eel duidelijk gezegd dat de partijraad die mijn basis
<SB> |ja|
<BDW> < |het parlement| van mijn partij heeft gezegd dat we deze discussie NIET meer gaan voeren omdat het *een tot een ongelofelijke mediastorm leidt
<SB> |ja|
<BDW> |waarin| je dan weer gedwongen wordt om bepaalde posities in te nemen of niet in te nemen, en *twee omdat het allEEN in het

voordeel is van het vlaams belang, maar ik zal u eens iets
 zeggen, alle journalisten hebben mij gebeld |vandaag|
 <SB> |ja|
 <BDW> van het laatste nieuws tot kerk en leven
 <SB> |ja|
 <BDW> |bij| wijze van spreken ik heb hen allemaal OOK een vraag
 gesteld/ denkt U als journalist dat het cordon gaat sneuvelen.
 zij hebben allemaal JA: gezegd, dus laat ons nu toch is
 ophouden daar zo hysterisch over te doen. [...]

Omdat Bart De Wever zich beroept op afspraken die binnen de partij zijn gemaakt, wordt zijn weigering enigszins verzacht. Hij impliceert dat zijn weigering voortkomt uit loyaliteit. Bovendien gaat hij nog een stap verder en verklaart hij waarom zijn partij die afspraak heeft gemaakt. Zijn weigering bevat bovendien een aanmaning om de vraaglijn te verlaten, die hij door het gebruik van “we” eveneens ietwat verzacht.

Wat in dit fragment opvalt is de overvloedige aanwezigheid van “*listener responses*” die in een politiek interview normaal achterwege worden gelaten. Door ze wel te gebruiken lijkt Siegfried Bracke het in dit voorbeeld goed te keuren en aan te moedigen dat De Wever zijn weigering van een verklaring voorziet.

Een laatste voorbeeld van een weigering die op onwil is gebaseerd, wordt verder in dit hoofdstuk besproken. In het fragment worden namelijk meerdere strategieën gecombineerd en de openlijke weigering is niet de eerst voorkomende strategie.

Zoals al werd vermeld, zijn 10 van de 13 openlijke weigeringen in de interviewfragmenten gebaseerd op onwil. In twee van de drie andere gevallen, weigert Bart De Wever te antwoorden omdat hij vindt dat de vraag verkeerd geadresseerd is. Hoewel hij het in het onderstaande voorbeeld niet expliciet zegt, lijkt Bart De Wever te impliceren dat de vraag beter aan CD&V zelf wordt gesteld. Hij zegt in zijn respons dat CD&V ten tijde van de coalitiesluiting wist dat de NV-A een Vlaams-nationalistische partij is die een voorstander van een staatshervorming is en dat omtrent die staatshervorming de nodige afspraken zijn gemaakt. Hoewel hij dus impliceert dat het federale premierschap van CD&V-lid Herman Van Rompuy geen gevaar vormt voor die plannen, durft Bart De Wever niet expliciet te stellen dat hij CD&V vertrouwt. Dat merkt ook de journalist en hij probeert via een “dramatischere” herformulering van De Wevers respons alsnog een expliciet antwoord te verkrijgen.

<BV> IS cd&v eigenlijk wel te vertrouwen want vlaams assertief zijn
 betekent dat de federale premier het LASTig kan krijgen/ dat is
 OOK een cd&ver, ja dan zou het wel es kunnen zijn dat die aan

kris peeters EN zijn partij vraagt om IN te binden, en daar staat u dan?

<BDW> ja kijk, iedereen heeft zen keuzes gemaakt en ik ga nie namens andere partijen verklaringen afleggen iedereen heeft een coalitie gekozen met de partners die hij of zij wilde/ en een tekst gesloten die heel duidelijk is/--

De laatste openlijke weigering die we hier bespreken, is gebaseerd op onvermogen. In dit voorbeeld is het niet zo dat Bart De Wever niet over de nodige informatie beschikt, het gaat er veeleer om dat hij de vraag onmogelijk kan beantwoorden omdat hij de mening van Ivan De Vadder niet deelt.

<IDV> ik begrijp dat dat uw mening is net zoals ik begrijp dat wat |er aan de andere kant van de taalgrens|

<BDW> |nee persoonlijk begrijp ik dat helemaal NIET| want ik heb jean-marie le penn NIET gaan fêteren. [...]

1.1.1.2 De vraag bekritisieren of aanvallen

In de interviews ontwijkt Bart De Wever tweemaal een vraag door ze aan te vallen. In het eerste geval combineert hij zijn kritiek met twee andere *overt* strategieën: een weigering gebaseerd op onwil en een aanval op de interviewer.

<SB> DUS..als ik nu.. de VOLgende situatie veronderstel euhm tvlaams belang is <heeft ergens nogal veel verkozenen, u ook een paar en SAMEN kan u een meerderheid vormen / en ze zeggen tegen u kijk het programma van hoe we de gemeente gaan besturen dat mag u ZELF helemaal uitschrijven, en u mag er.. BOVENop nog de burgemeester leveren en dan zegt u ja?

<BDW> da zijn allemaal hele mooie hypothesen, maar in de politiek moet je opletten met hypothetische |*vragen|.

<SB> |ja |

<BDW> wij hebben ook in de partij afgesproken om vooral het cordon sanitaire niet tot INzet van deze verkiezingen te maken.

<SB> goed, |maar |--

<BDW> |en dat | betreur ik dan WEL aan het interview, dat dat opNIEUW is gebeurd. een uitspraak in het pallieterke godbetert leidt ertoe dat alle KRANTen mij bellen, dat ik hier vanavond in terZake kom zitten

<SB> ja |ma|

<BDW> |das| een beetje much ado about nothing, u lijdt toch een *beetje.. aan cordonitis elke keer als er iemand zijn neus aan het venster steekt, IETS te uitdrukkelijk..dan is dat nationaal nieuws.

<SB> ja maar

<BDW> ik zou zeggen hou daar eens mee op!

Bart De Wever bekritiseert de vraag omdat ze hypothetisch is. Zoals vaak het geval is bij dit soort ontwijkingen (cf. 2.1.1 b), is de aanval of kritiek vrij zacht. Daarna wendt de politicus een openlijke weigering aan. Die verzacht hij door ze toe te schrijven aan afspraken die binnen de partij gemaakt zijn. Vervolgens valt De Wever de interviewer aan. Hoewel hij die aanval aanvankelijk minder hard maakt door naar “het interview” te

verwijzen en andere media zoals kranten erbij te betrekken, valt hij de journalisten in het algemeen vrij hard aan. Het woordgebruik van Bart De Wever wordt harder. Hij beschuldigt de journalisten ervan de zaak uit te vergroten en nieuws te maken van iets dat in zijn ogen niet nieuwswaardig is. De Wever eindigt zijn ontwijking aanvallend met de uiting “hou daar eens mee op”.

In het tweede voorbeeld maakt Bart De Wever de vraag onbeantwoordbaar omdat de vraag volgens hem een fout bevat. Het is echter niet duidelijk welk deel van de vraag volgens De Wever fout is. Bovendien zegt hij eenvoudigweg “das niet juist”, terwijl in een politiek interview een uitgebreid antwoord van de politicus wordt verwacht. Siegfried Bracke vraagt dan ook om verduidelijk via de uiting “nee?”, die we als de impliciet gestelde ja/nee-vraag “Is dat niet juist?” kunnen interpreteren.

```
<SB>   het vlaams belang.. ZEGT gewoon dat u inderdaad gesprekken
        vooraf..dat u die v<v<vermijdt, dat u zelfs mensen die het WEL
        doen uit de partij zet
<BDW> [stiller] das nie juist
```

1.1.1.3 De interviewer aanvallen

Het voorbeeld waarin Bart De Wever de interviewer aanvalt, werd hierboven al besproken.

1.1.1.4 De vraag in vraag stellen

Een vierde *overt* strategie die we in de fragmenten aantreffen, komt tweemaal voor in het fragment uit *De Keien van de Wetstraat*. In dat interview stelt Bart De Wever de vraag op twee verschillende manieren in vraag.

In het eerste voorbeeld stelt hij niet zozeer de vraag zelf in vraag, maar veeleer de bewegingsgrond die Ivan De Vadder vermeldt voor het stellen van de vraag. Mogelijk kunnen we de vraag “Is dat zo?” als een vraag om verduidelijking interpreteren. Omdat De Wever na zijn ontwijkingspogingen een zeer adequaat antwoord op de vraag formuleert, mogen we wellicht aannemen dat De Wever die strategie gebruikt om tijd te rekken en zo een antwoord voor te bereiden, en dus niet probeerde om de vraag te ontwijken.

```
<IDV>   wat bedoelt u congruentie want .. -
<BDW>   wel --
<IDV>   u hebt tot nu toe al een heleboel moeilijke woorden met alle
        respect --
<BDW>   is dat zo ?
```

In het tweede voorbeeld kaatst De Wever de vraag terug naar Ivan De Vadder. Net als in het vorige voorbeeld keert hij daardoor het vaste beurtwisselingspatroon om.

<IDV> | u staat op een| foto, en dat is
een foto die gebruikt is mm bij ecole onder meer op het
partijbureau, u staat op een m foto onder meer in de
ACHtergrond van jean-marie le penn. [BDW knikt anticiperend]Ja
= dat is toch logisch dat de mensen u dan WEL in een andere
hoek gaan duwen?
<BDW> vindt u dat logisch? vindt u dat werkelijk logisch?

1.1.1.5 De vraag werd al beantwoord

Met de laatste *overt* strategie waarvan De Wever in de onderzochte fragmenten gebruikmaakt, probeert hij de vraag te ontwijken door te stellen dat ze in het verleden al meermaals werd beantwoord. Siegfried Bracke merkt de ontwijking echter meteen op en onderbreekt hem met de vraag zijn standpunt te expliciteren.

<SB> ma kunnen we
nu.. voor eens en voor altijd weten/.. IS.. de nva van plan
om.. NA de verkiezingen samen te werken.. MET het vlaams
belang?
<BDW> wij zeggen daar al vijf jaar hetzelfde over en wij bestaan vijf
jaar dus van bij de oprichting |denk ik dat wij daar|
<SB> | en wat zegt u daarover?|
<BDW> HEEL duidelijk over zijn.

1.1.2 Covert evasion

Bart De Wever ontwijkt in de fragmenten 13 van de 46 vragen via een *covert* strategie. Uit de fragmenten kunnen we niet zoals bij de *overt* strategieën een bepaalde voorkeur voor een strategie afleiden. Het valt wel op dat Bart De Wever vaak een ingreep doet op de context van de vraag, op het thema of op beide. Uit de categorisering is bovendien gebleken dat het onderscheid tussen het centrale thema enerzijds en de context anderzijds niet altijd even duidelijk is.

1.1.2.1 Centrale thema en context gewijzigd

In de interviewfragmenten ontwijkt Bart De Wever viermaal een vraag door zowel het centrale thema van de vraag als de context te wijzigen. Hieronder worden de twee meest treffende voorbeelden van naderbij bekeken.

In het onderstaande voorbeeld bestaat de beurt van de interviewer uit een herformulering van Bart De Wevers voorgaande respons. Het centrale thema in de vraag is het vertrouwen in CD&V, de context is de Vlaamse assertiviteit. Bart De Wever

behandelt in zijn respons geen van beide. Toch behoudt hij een zekere link met de vraag en verdoezelt hij zijn ontwijking doordat zijn respons binnen hetzelfde kennisframe als de vraag werkt, namelijk dat van problemen tussen coalitiepartners. Mocht CD&V namelijk wél inbinden, dan zou dat voor problemen zorgen. Het is daarop dat Bart De Wevers respons betrekking heeft. Over het vertrouwen in CD&V en de mogelijkheid dat zij de NV-A niet zullen steunen in haar Vlaamse assertiviteit, rept De Wever met geen woord.

<BV> ja ma u vertrouwt cd&v/ dat ze niet inbinden.
<BDW> ja kijk, wij gaan een VLAAMS beleid voeren zoals dat hier beschreven staat. dat er problemen en moeilijkheden gaan komen onderweg das nogal evident das altijd zo/ en dan gaan we die oplossen// en dan gaan we ervan uit dat iedereen zich aan het akkoord houdt, en dan mag men wat mij betreft OOK op rekenen/ ik ga niks vragen of doen da buiten de tekst valt// dat is evident.

Een ander mooi voorbeeld treffen we aan in het studio-interview uit *Terzake*. Siegfried Bracke spreekt De Wever aan over de uitspraken van Mark Demesmaeker in een interview met *'t Pallieterke*.

<SB> ja, maar.. is u gelukkig met de démarche van mark demesmaeker?
<BDW> mijn persoonlijk geluk is in de politiek nie zo relevant, ik heb u gezegd dat ik het betreur dat de discussie opnieuw wordt gevoerd omdat dat ALLEEN in het voordeel is van het vlaams belang.

Siegfried Bracke stelt Bart De Wever de vraag “is u gelukkig met de *démarche* van Mark Demesmaeker”, maar zoals wel vaker in een politiek interview het geval is, moet de ja/nee-vraag veeleer als een w-vraag worden opgevat. In dit geval is dat de vraag “Wat vindt u van de *démarche* van Mark Demesmaeker?” De uitspraken van Mark Demesmaeker vormen het centrale thema van de vraag, de context is het persoonlijke standpunt van De Wever. In zijn respons combineert Bart De Wever in principe twee strategieën: hij doet alsof hij het woord “gelukkig” letterlijk interpreteert en focust op een onbelangrijk element uit de vraag. Op beide manieren ontwijkt hij zowel het centrale thema als de context. Hij heeft het noch over het interview met Demesmaeker, noch over wat hij daarvan vindt. Doordat hij in zijn respons het woord “geluk” gebruikt en zo een semantisch verband met de vraag behoudt, kan het publiek de indruk krijgen dat hij de vraag wel beantwoordt. De Wever houdt die semantische link bovendien vol wanneer hij via het woord “betreur” de overstap maakt naar een ander thema en het Vlaams Belang aanvalt.

1.1.2.2 Centrale thema wijzigen, context behouden

In de interviewfragmenten probeert Bart De Wever eveneens viermaal een vraag te ontwijken door het centrale thema te wijzigen, maar de context te behouden.

Hoewel Siegfried Bracke in het volgende voorbeeld geen duidelijke vraag stelt, wijkt Bart De Wever in zijn respons van het centrale thema af. Siegfried Bracke legt hem een citaat voor dat afkomstig is uit een interview met De Wevers partijgenoot Mark Demesmaeker. Door het citaat aan De Wever voor te leggen, wil Siegfried Bracke te weten komen of de NV-A een coalitie met het Vlaams Belang zou zien zitten. Het centrale thema is dus de mogelijkheid tot een coalitie met het Vlaams Belang, de context wordt door het interview met Demesmaeker geschept.

<SB> meneer de wever dat citaat / [leest af] VOOR de gemeenteraadsverkiezingen vormen NERgens een kartel met het vb/, er wordt NIET op voorhand gepraat maar NA de verkiezingen wel en dan KAN er plaatselijk worden samengewerkt, of is een coalitie met het vb mogelijk. das wat u daarnet zei enerzijds anderzijds.

<BDW> wel ik denk niet dat mark demesmaeker daarmee fundamenteel van de partijlijn AFwijkt hè/ in dat interview doet hij nog andere uitspraken/ |waar hij ook zegt |

<SB> |ja|

<BDW> euh of zich beklaagt over de laag bij de grondse praktijken van het vlaams belang

<SB> ja

<BDW> de manier waarop ze bijvoorbeeld ons bejegenen en de manier |waarop ze aan politiek doen|

In zijn respons geeft Bart De Wever evenwel geen verdere uitleg over de inhoud van het citaat. Door de uiting “ik denk niet dat Mark Demesmaeker daarmee fundamenteel van de partijlijn afwijkt” wekt hij wel dat hij iets over de inhoud zegt of zal zeggen. In werkelijkheid schakelt hij meteen daarna over op een andere uitspraak van Demesmaeker in datzelfde interview en behoudt hij dus wel de context van de vraag. Siegfried Bracke bemerkt meteen dat De Wever van de agenda afwijkt en herhaalt zijn vraag vervolgens op een expliciete wijze.

<SB> |goed maar das voor straks| ma kunnen we nu.. voor eens en voor altijd weten/.. IS.. de nva van plan om.. NA de verkiezingen samen te werken.. MET het vlaams belang?

Het tweede voorbeeld dat we hier bespreken, komt uit het interviewfragment uit *De Keien van de Wetstraat*. Kathleen Cools herformuleert de vorige respons van Bart De Wever en verwacht een instemming als antwoord.

<KC> |ja u zegt dat is geen probleem|
dat is geen probleem die foto.
<BDW> =ik vind het een probleem dat men er een probleem van MAAKT /
in wa voor een samenleving LEVEN wij? [...]

Het centrale thema in de vraag is de foto waarop zowel de extreemrechtse Franse politicus Jean-Marie Le Pen als Bart De Wever te zien is, de context van de vraag is het standpunt van De Wever ten opzichte van die foto. De Wever uit vervolgens niet zijn standpunt over “de foto”, maar over “de problematisering van de foto”. Op die manier geeft hij geen direct antwoord op de vraag, maar kan hij wel zijn ongenoegen uiten.

1.1.2.3 Context gewijzigd, centrale thema behouden

In twee van zijn responsen past Bart De Wever de context uit de vraag aan, maar behoudt het centrale thema.

In het volgende voorbeeld spreekt de interviewer Bart De Wever aan op een uitspraak die de NV-A twee jaar voor het interview deed, maar niet waarmaakte. De NV-A zei toen dat België een staatshervorming nodig had om de crisis te overleven, maar die is er uiteindelijk niet gekomen. Het centrale thema uit de vraag is dan ook de staatshervorming, de overleving van de crisis vormt de context.

<BV> ja. als we het dan nog es even hebben over de staatshervorming,
moet u mij es uitleggen twee jaar geleden klonk het /we hebben
die staatshervorming ABSoluut nodig om de crisis te overLEven.
nu blijkbaar niet meer.
<BDW> o, we hebben die absoluut nodig en da zegt euh zeg ik nie
alleen iederEEN zegt dat he//

De stelling van Bart Verhulst bevat de geïmpliceerde vraag “Hebben we de staatshervorming niet meer nodig om de crisis te overleven?” In zijn respons focust De Wever nog altijd op de staatshervorming, maar verandert hij de context naar het huidige standpunt van de NV-A en andere partijen. Om het te laten voorkomen alsof hij op de vraag antwoordt, herhaalt hij de woorden “absoluut nodig” uit de vraag. Bart Verhulst merkt echter dat meneer De Wever van de context afwijkt, onderbreekt hem en herhaalt de context “om de crisis te overleven?”

Het andere voorbeeld waarin Bart De Wever de context aanpast, maar het centrale thema behoudt, hoort wellicht in twee categorieën thuis.

<SB> ik vind dat overigens een een een vrij krasse uitspraak het fdf
 dat zijn de fascisten .. het vlaams belang niet het vlaams
 belang is veroordeeld het fdf bij mijn weten niet
 <BDW> wel fascisme is een woord dat ik niet gebruik dat is een
 historische st --

In eerste instantie kunnen we stellen dat Bart De Wever het centrale thema “het FDF dat zijn fascisten” behoudt, maar als context zijn persoonlijke standpunt neemt in plaats van het interview met Mark Demesmaeker. Terzelfder tijd kunnen we dit fragment als een voorbeeld beschouwen waarin de politicus tactisch gebruikmaakt van de persoonlijke voornaamwoorden. Die interpretatie wordt verderop besproken.

1.1.2.4 Herformulering

In de onderzochte interviewfragmenten treffen we twee mooie voorbeelden van herformuleringen aan. Beide herformuleringen zijn ingebed in een instemming.

<IDV> WOONT u nog graag in België?
 <BDW> ik woon zeer graag waar ik WOON // == ja ik heb daar geen
 moeite mee / --

In bovenstaand fragment vermijdt De Wever bewust het woord “België”, maar doet hij wel alsof hij de De Vadders vraag beantwoordt door er de instemmende uiting “ja ik heb daar geen moeite mee” aan toe te voegen. Ivan De Vadder merkt de ontwijking op en expliciteert ze “u zegt niet dat u graag in België woont”.

Het tweede voorbeeld komt eveneens uit *De Keien van de Wetstraat*. Hier wijzigt De Wever de werkwoordsvorm van het actief naar het passief. Ook dit voorbeeld is een herformulering en ontwijking omdat hij door de toevoeging van “dat is juist” laat uitschijnen dat hij akkoord gaat met de stelling van Ivan De Vadder.

<IDV> =das nochtans het i< het etiket dat op u kleeft he /
 <BDW> dat op mij WORDT gekleefd. |dat is juist|

1.1.2.5 De vraag negeren

Het volgende voorbeeld werd bij de categorie “de vraag negeren” ondergebracht. Bart De Wever negeert in het fragment eigenlijk de impliciet herhaalde vraag van Ivan De Vadder. Die stelde in zijn vorige beurt de ja/nee-vraag “dat is toch logisch dat de mensen u dan wel in een andere hoek gaan duwen?”, die Bart De Wever op zijn beurt terugkaatste. Ivan De Vadder geeft toe aan die rollenomkering, maar bevestigt zijn vorige stelling.

<IDV> ik snap .. dat men aan de.. *andere kant van de taalgrens daar inderdaad dan zo over gaat denken ja.

<BDW> zou u dat dan normaal vinden als ik zou zeggen dat .. euh steve stevaert die fidel castro is gaan bezoeken en fêteren, dat die voor mij niet meer in aanmerking komt om in een democratie te functioneren / omdat die .. een dictator en een massamoordenaar is gaan fêteren =zou u dat normaal vinden?

Door een instemmend antwoord te geven op zijn eigen vraag, geeft Ivan De Vadder aan dat de vraag terecht gesteld was en verwacht hij dus nog steeds dat De Wever ze beantwoordt. Bart De Wever negeert die vraag en haalt een anekdote over Steve Stevaert aan om Ivan De Vadder van het tegendeel te overtuigen. Bart De Wever houdt dus vast aan de rollenomkering. De Vadder herstelt die rolverdeling in zijn volgende beurt en herhaalt de oorspronkelijke vraag.

1.1.2.6 Tactisch gebruik van voornaamwoorden

In onderstaand voorbeeld lijkt Siegfried Bracke de NV-A als *principal* en *author* van de uitspraak “het FDF dat zijn fascisten” te presenteren en Demesmaeker slechts als *animator*. Door die uitspraak aan De Wever voor te leggen, roept hij hem ter verantwoording. Die gebruikt echter het enkelvoudige zelfrefererende voornaamwoord “ik” in zijn respons dat hem toelaat de uitspraak te ontkennen. Hij legt dus de rol van *principal* en *author* voor die uitspraak af en ontwijkt zo de gevraagde verantwoording.

<SB> ik vind dat overigens een een een vrij krasse uitspraak het fdf dat zijn de fascisten .. het vlaams belang niet het vlaams belang is veroordeeld het fdf bij mijn weten niet

<BDW> wel fascisme is een woord dat ik niet gebruik dat is een historische st --

1.1.2.7 Letterlijke interpretatie

De vraag over de “*démarche*” van Mark Demesmaeker die Bart De Wever probeert te ontwijken door ze ondermeer in haar letterlijke betekenis te behandelen, werd onder 5.2.1 besproken.

1.1.3 Indirect antwoord

Eén van de responsen uit de interviewfragmenten werd als indirect antwoord geclassificeerd. Hoewel Bart De Wever het in het volgende fragment niet expliciet gezegd wil hebben, kunnen we uit zijn respons afleiden dat er hem in principe niets zal tegenhouden om het belangenconflict in te voeren wanneer het kankerpreventiefonds federaal geld krijgt.

<BV> ja maar wat zou u tegenhouden om dat belangenconflict in te voeren, da's toch net assertiviteit?

<BDW> wel u weet dat frank vandenbroucke dat al gedaan heeft// in de vorige regering toen de f euh <federale iets deed wat tegen de vlaamse belangen ingegaan == heeft hij ze geblokkeerd. wel de LIJN van dit regeerakkoord is dat als men tegen de vlaamse belangen ingaan da we opnieuw alle wettelijke mogelijkheden gaan gebruiken, dat staat letterlijk in de tekst, ma we gaan natuurlijk geen zottekesspel van maken zoals dat heet, ma we gaan wel die vlaamse belangen GOED bewaken.

Dit antwoord volgt het “*roundabout trajectory*”, dat wil zeggen dat het eerste deel van de uiting geen antwoord bevat, maar wel relevant is. Bart De Wever geeft met de anekdote aan dat hij het voorbeeld van Frank Vandenbroucke zal volgen als er zich een gelijkaardige situatie voordoet.

Hoewel we uiteindelijk wel kunnen besluiten wat het standpunt van De Wever is, wordt een indirect antwoord toch als ontwijking geclassificeerd. Door slechts op een impliciete manier zijn standpunten duidelijk te maken, kan De Wever later namelijk ontkennen dat hij over die zaak beloftes heeft gedaan.

1.1.4 Reactie van de interviewer(s) op de ontwijking

We kunnen slechts 28 reacties van de interviewer(s) op de 30 ontwijkingspogingen onderzoeken. Twee interviewfragmenten eindigen namelijk met een ontwijkingspoging waarbij de reactie van de interviewer onder de vorm van een onderbreking, *follow-upvraag*, herformulering of nieuwe vraag ontbreekt.

Van de 28 ontwijkingen worden er 19 gevolgd door een *follow-upvraag*. In één van die gevallen sanctioneert Siegfried Bracke Bart De Wever met de uiting “als u antwoordt dan stop ik he”. Hiermee dringt hij erop aan om een direct antwoord te formuleren en wordt het publiek op het ontwijkende antwoordgedrag attent gemaakt.

De *follow-upvraag* uit onderstaand fragment volgt niet meteen op de ontwijking, maar is veeleer een uitgestelde *follow-upvraag*. Nadat Bart De Wever de pogingen van de interviewer om informatie over de bevoegdheden en de ministerposten te verkrijgen voortdurend ontweek, doet Bart Verhulst in de voorlaatste vraag van zijn interview een laatste poging.

<BV> tot slot, morgen trouwt u, stapt u naar het altaar als minister of als voorzitter?

<BDW> dat is opnieuw een vraag waar ik geen uitspraken over ga doen [...]

De interviewers onderbreken Bart De Wever ook geregeld wanneer ze merken dat hij de vraag ontwijkt en naar een ander thema overgaat. In drie van de zeven gevallen bevat de onderbreking dan ook een *follow-up*vraag. Tweemaal gebruiken de interviewers een *formulation* als onderbreking, onder andere in het volgende voorbeeld uit *De Keien van de Wetstraat*.

<IDV> ik begrijp dat dat uw mening is net zoals ik begrijp dat wat
|er aan de andere kant van de taalgrens|
<BDW> |nee persoonlijk begrijp ik dat helemaal NIET| want ik heb
jean-marie le penn NIET gaan fêteren. ik heb een gespreksavond
met hem bijgewoond / ik heb hem kritische vragen gesteld / en
ik wou die man eens HOREN. ik DENK dat dat in een democratie
dat dat TOEgestaan is. en toen hij de ZAAL verliet is er een
foto genomen waar, als ge die foto bekijkt, een .. bart de
wever opstaat, tien jaar .. euh geleden en dertig kilo minder /
euh die toevallig mee op die foto staat.
<KC> dus daar |zegt u van|
<BDW> |wat bewijst nu| eigenlijk die foto / |in wat voor een
samen-|
<KC> |ja u zegt dat
is geen probleem| dat is geen probleem die foto.

Slechts in vier gevallen stelt de interviewer een nieuwe vraag. Tweemaal wordt er op een element uit De Wevers respons ingepikt. In onderstaand voorbeeld bijvoorbeeld vermeldt Bracke in zijn eerste vraag nog niets over het FDF. Het is De Wever zelf die de naam in zijn respons laat vallen en waarop Bracke vervolgens zijn volgende vraag baseert.

<SB> e< en meneer demesmaecker heeft het inderdaad ook gezegd
maar hij heeft NOG iets gezegd, hij heeft het namelijk over het
vlaams belang als ik citeer nu weer hé diegene die de
natuurlijke bondgenoten zouden moeten zijn, die toch
gedeeltelijk dezelfde vlaams nationale standpunten deelt, ja
dan vraagt u er natuurlijk zelf om meneer de wever?
<BDW> wel dat vergt enige kennis van de vlaams nationale
subcultuur, dat is altijd heel moeilijk UIT te leggen, en hij
spreekt ook SPECifiek vanuit de situatie in de rand, WAAR het
inderdaad zou kunnen da je in sommige gemeenten voor de KEUze/
zal komen te staan/ tussen een samenwerking MET union
francophone of |fdf|
<SB> |ja|
<BDW> die wij beschouwen als franstalige racisten.. OF het vlaams
belang/ of anders kan je geen bestuur |meer maken en das een|
<SB> |ik vind ik vind da
overigens --
<BDW> HEle |specifieke|
<SB> /ja|
<BDW> situatie
<SB> ik vind dat overigens een een een vrij krasse uitspraak het fdf
dat zijn de fascisten .. het vlaams belang niet het vlaams
belang is veroordeeld het fdf bij mijn weten niet

Eén van de vragen waarin een nieuw onderwerp wordt aangesneden dat niet gebaseerd is op een element uit Bart De Wevers respons, volgt bovendien op een ontwijking. Nadat De Wever meermaals heeft gezegd dat hij vragen over dat bepaalde onderwerp niet beantwoordt en die weigering tenslotte van een uitvoerige verklaring voorziet, verlaat de interviewer de vraaglijn en snijdt hij een nieuw onderwerp aan.

<BDW> ja kijk is, dit congres is nog altijd BEzig he. bij ons is het ook de gewoonte dat de leden en die komen massAAL op voor zoiets dat die de beslissingen nemen. als ik dat nu live op televisie zeg terwijl dit congres bezig is, kan ik er even goed GEEN organiseren dus ik ga daar GEEN uitspraken over doen.

<BV> als we het dan is over het re euh regeerakkoord euh zelf hebben ja de EERste franstalige reactie is er al hé op die vlaamse kinderbijslag. elio di rupo die zei we zijn geen vloermatten. t spel zit al op de wagen?

1.1.5 Verklaringen voor de ontwijkingen

Op basis van de onderzochte fragmenten kunnen we Bulls verklaring voor het ontwijkende antwoordgedrag bevestigen. Hij stelde dat aan heel wat ontwijkende antwoorden het vermijden van een *face threat* ten grondslag ligt. Bart De Wever ontwijkt niet alleen vragen om zijn eigen face te beschermen, maar ook die van zijn partij en belangrijke anderen zoals partijgenoten, coalitiepartners en het kiespubliek. Daarnaast wil hij ook vermijden om negatief gewaardeerde anderen zoals het Vlaams Belang te steunen. De vaststelling dat Bart De Wever vragen ontwijkt om *face threats* te vermijden, wordt hieronder met enkele voorbeelden geïllustreerd.

Wanneer Bart De Wever de vraag over de uitspraak “het FDF dat zijn fascistien” ontwijkt, dan schuift hij de verantwoordelijkheid voor die uitspraak van zich af om zijn eigen positieve *face* te beschermen. Ook door de vraag over zijn reputatie als “splitsingsfetisjist” te herformuleren van “het etiket dat op u kleeft” naar “het etiket dat op mij wordt gekleefd”, beschermt hij zijn eigen *face*. Mocht hij met de oorspronkelijke formulering instemmen, dan zou hij een negatief statement over zichzelf bevestigen en op die manier zijn eigen *face* beschadigen.

De Wever beschermt met zijn ontwijkende antwoorden niet alleen zijn eigen *face*, maar ook de *face* van zijn partij. Wanneer hij de vraag ontwijkt over wat er gebeurd is met het statement van de NV-A dat de staatshervorming noodzakelijk is om de crisis te overleven, dan doet hij dat om inconsistenties tussen de woorden en daden van zijn partij te verdoezelen. Om dezelfde reden vermijdt hij in de interviews om zich uit te spreken over hypothetische situaties zoals een mogelijke coalitie met het Vlaams Belang

en de invoering van een Vlaams belangenconflict. De Wever wil op die manier voorkomen dat hij er later van beschuldigd wordt loze beloftes te doen.

Ten derde houdt De Wever in de interviews ook rekening met de *faces* van belangrijke anderen. Zo ontwijkt hij elke vraag over de uitspraken die Demesmaeker in een interview heeft gedaan. Dat doet hij niet alleen om de *face* van Mark Demesmaeker enigszins te beschermen, maar ook die van de hele partij. Als één lid negatief gewaardeerd wordt, dan draagt de hele partij daar namelijk de gevolgen van. Daarnaast houdt Bart De Wever ook rekening met de *face* van zijn kartelpartner CD&V. Vragen waarvan het antwoord de *face* van CD&V zou kunnen beschadigen, ontwijkt De Wever. Tot slot spreekt De Wever zich om twee redenen niet uit over de mogelijkheid om een coalitie te vormen met het Vlaams Belang. Ten eerste is het zeer waarschijnlijk dat een deel van het kiespubliek de mogelijkheid tot een coalitievorming met het Vlaams Belang niet ziet zitten. Om dat deel van het kiespubliek niet te ontstemmen, vermijdt hij (expliciete) uitspraken over dat thema. Daarnaast wil De Wever ook voorkomen om het Vlaams Belang, die hij in haar huidige vorm negatief waardeert, te steunen.

1.2 Directe antwoorden

Iets minder dan een derde van alle vragen die hem gesteld worden, beantwoordt Bart De Wever met een direct antwoord. Toch moet dat cijfer nog met enige voorzichtigheid geïnterpreteerd worden. In vijf van de gevallen wordt hem namelijk geen echte vraag gesteld, maar veeleer een reactie op een -al dan niet geciteerde- stelling. De volgende voorbeelden illustreren die vaststelling:

- <BV> als we het dan is over het re euh regeerakkoord euh zelf hebben ja de EERste franstalige reactie is er al hé op die vlaamse kinderbijslag. elio di rupo die zei we zijn geen vloermatten. t spel zit al op de wagen?
- <BDW> dat is een beetje flauw hé. wij gebruiken gewoon onze eigen bevoegdheden om sociaal beleid te voeren.[...]
- <KC> het euh viel me daarnet op dat u sprak over euh dan raakt u mij op m'n emotionele KANT / =ik leg u een citaat voor deze week in de morgen van matthias de clercq u welbekend .. waarin hij zegt het Nationalisme.. is als een Dodelijk gif dat de rede LAM legt.. en de emOties de vrije teugel laat.. dat GAAT over u ../
- <BDW> ja ik vind dat echte flauwekul / hé / dat kan je over ieder isme zeggen / [...]

In beide gevallen stelt de interviewer eigenlijk de impliciete vraag “Wat vindt u daarvan?” Zodra Bart De Wever een reactie op die vraag formuleert en die bovendien

met wat uitleg gepaard laat gaan, kunnen we zijn antwoord als “direct antwoord” labelen.

Dat ook de onderstaande vraag een direct antwoord krijgt, hoeft niet te verbazen. Het is namelijk slechts een speculatieve vraag. Doordat Bart De Wever dat karakter behoudt, kan hij de vraag zonder enig risico beantwoorden.

<BDW> ik zou zeggen hou daar eens mee op!
<SB> ja. meneer de wever, zou het niet kunnen zijn dat er in elke partij blijkbaar toch altijd Iemand is die zijn vinger wil opsteken [*steekt zijn vinger op*] om te zeggen [*maakt twijfelend gebaar*] cordon sanitaire..ja// en samenwerken misschien ook?
<BDW> wel dat zou best kunnen maar bij ons is dat perfect in de partijlijn / wij geloven niet in de cordon sanitaire.

Daarnaast zijn er enkele vragen die De Wever wel moet beantwoorden omdat hij gezichtsverlies zou lijden wanneer hij daarin niet zou slagen. Het betreft de vragen waarin hem gevraagd wordt wat “nationalisme” voor hem is en welke gradatie hij kiest.

De overige vragen die Bart De Wever van een direct antwoord voorziet, zijn veeleer “onschuldige” vragen. In het eerste voorbeeld wordt hem gevraagd hoe hij zijn partijleden zal overtuigen om het plan voor een Vlaamse kinderbijslag goed te keuren. In het tweede geval wordt hem gevraagd naar waar hij op huwelijksreis gaat.

Conclusie

Uit het onderzoek is gebleken dat Bart De Wever vaak voor een *overt* strategie opteert om een vraag te ontwijken. In het overgrote deel van de gevallen kiest hij bovendien voor een expliciete weigering die meestal gebaseerd is op onwil. Af en toe wijst hij de vraag terug omdat hij vindt dat ze verkeerd geadresseerd is of de mening van de interviewer niet deelt. Andere keren ontwijkt De Wever de vraag openlijk door ze aan te vallen of in vraag te stellen. Bart De Wever valt ook eenmaal de interviewer zelf aan en een keer zegt hij dat de vraag al werd beantwoord.

Wanneer Bart De Wever van een *covert* strategie gebruikmaakt, dan past hij meestal de context en het centrale thema aan, of één van beide. Ook via een herformulering ontwijkt De Wever tweemaal de oorspronkelijk vraag. In een enkel geval negeert hij de vraag volledig. De strategieën “letterlijke interpretatie” en “het tactische gebruik van

voornaamwoorden” kwamen ten slotte enkel in combinatie met een andere strategie voor.

Naast de ontwijkingen die via *overt* en *covert* strategieën tot stand kwamen, beantwoordde De Wever eenmaal een vraag met een indirect antwoord.

In dit hoofdstuk zagen we dat Bart De Wevers ontwijkingen niet zo effectief waren. Het overgrote deel van zijn ontwijkingen werd namelijk door de interviewer(s) opgemerkt en gevolgd door een *follow-up*vraag of een onderbreking. Pas wanneer Bart De Wever uitvoerig verklaarde waarom hij de vraag niet beantwoordde, verlieten de interviewers de vraaglijn en sneden ze een nieuw thema aan.

Wat bij de analyse van de fragmenten verder opviel, was dat interviewers heel vaak geen duidelijke vraag stellen, maar eerder een stelling poneren. Zulke stellingen maken de weg vrij voor ontwijkingen. Bovendien houden zulke ontwijkingen weinig risico's in omdat het voor de kijker vaak niet duidelijk is waar de interviewer op aanstuurt. Van die kansen maakte Bart De Wever handig gebruik om van de agenda af te wijken en het Vlaams Belang op een of andere manier aan te vallen.

Tot slot verdient het enige vermelding dat Bart De Wever en Siegfried Bracke zich in het studiogesprek in *Terzake* in een merkwaardige positie bevonden. Vier jaar later is Bracke namelijk niet meer actief als journalist in *Terzake* omdat hij een actief lid is geworden van De Wevers partij de NV-A.

Hoofdstuk 2: Het antwoordgedrag van Yves Leterme

In de interviewfragmenten met Yves Leterme tellen we 45 vraag-antwoordsequenties. Strikt genomen geeft Yves Leterme 17 keer een direct antwoord op de vraag van de interviewer(s), maar zoals bij de bespreking van de directe antwoorden zal blijken, is enige voorzichtigheid aangewezen bij de interpretatie van dit cijfer. Twee responsen hebben we als een “onderbroken antwoord” moeten classificeren omdat de interviewer Leterme op een punt onderbrak waar nog niet duidelijk was of er alsnog een direct antwoord op de vraag zou volgen. In de overige 26 gevallen ontwijkt Yves Leterme op één of andere manier de vraag. Daarbij is het niet altijd even makkelijk om de ontwijking bij de *overt* of de *covert evasions* in te delen. Dat komt ten eerste doordat Leterme een aantal keer eerst een minimaal antwoord geeft, maar vervolgens openlijk weigert om verdere commentaar te leveren. Zoals we in hoofdstuk 1 en 2 van deel 1 zagen, wordt een minimaal antwoord zoals “ja” of “neen” op een ja/neen-vraag in de context van een politiek interview niet als adequaat bestempeld en bij de *covert evasions* ingedeeld. Wanneer Leterme zo’n minimaal antwoord echter laat volgen door een openlijke weigering, dan hebben we ervoor geopteerd om zijn antwoord als een *overt evasion* te beschouwen. De weigering is namelijk expliciet en doet de *covert evasion* als het ware teniet. Verder werd ook de bevestiging van een openlijke weigering bij de *overt evasions* ingedeeld. Op basis van die beslissingen onderscheiden we 8 voorbeelden van *overt evasion* en 18 gevallen van *covert evasion*.

In wat volgt worden de antwoorden en ontwijkingsstrategieën van Yves Leterme nauwgezet besproken. Zoals in het vorige hoofdstuk bekijken we eerst de verschillende *overt* en *covert* strategieën die de politicus in de fragmenten hanteert. Daarbij wordt ook nagegaan hoe de interviewers op de ontwijking reageren en waarom Leterme sommige vragen liever niet van een direct antwoord voorziet. Tot slot worden de directe antwoorden van het CD&V-lid besproken.

2.1 Ontwijkende antwoorden

2.1.1 *Overt evasion*

Yves Leterme maakt slechts gebruik van twee strategieën om vragen op een expliciete manier te ontwijken, namelijk via een openlijke weigering en door een aanval op de vraag. Van beide categorieën worden de voorbeelden hieronder besproken.

2.1.1.1 Openlijke weigering

In de onderzochte interviewfragmenten ontwijkt Yves Leterme zesmaal de vraag door openlijk te weigeren om ze te beantwoorden. Alle voorbeelden komen uit het interviewfragment uit *Voor eens en voor altijd* en volgen elkaar, op het eerste voorbeeld na, bovendien op.

Alle zes de weigeringen zijn gebaseerd op onwil. Zo hebben vijf vragen betrekking op de gevoelens van Yves Leterme en is de politicus dus wel in staat om ze van een antwoord te voorzien. Van één vraag is niet duidelijk wat de interviewer van Yves Leterme wil te weten komen omdat de politicus ze vroegtijdig met zijn weigering afbreekt. Het gaat om het onderstaande voorbeeld, de laatste openlijke weigering die we in het interviewfragment uit *Voor eens en voor altijd* aantreffen.

```
<MD> yves, der werd op een bepaald moment werd er .. geweldig veel  
spel gemaakt over .. het feit dat je zozegd maar drie  
vrienden ad .. is dat dan iets waar jij --  
<YL> nee ma ik ga daar ook geen commentaar meer geven webben --
```

Na die weigering probeert Tom Lenaerts de politicus wat op zijn gemak te stellen, in de hoop alsnog een antwoord te verkrijgen. Hij doet dat door de vraag te voorzien van een komische noot en de media wat met de vinger na te wijzen. Wanneer hij echter merkt dat de politicus er niet om kan lachen en er duidelijk geen antwoord meer zal volgen, verklaart hij expliciet dat hij de vraaglijn zal verlaten.

```
<TL> ik heb ook niet meer dan drie vrie vrienden, ik denk dat dat  
heel normaal is  
<YL> [drinkt opnieuw]  
<TL> ik denk dat dat eigenlijk veel meer zegt over hoe dat da soort  
dingen euh belicht worden in de media dan over de realiteit.  
euh we gaan naar een volgend onderwerp. [handgebaar]
```

In drie van de zes gevallen laat Yves Leterme zijn weigering voorafgaan door een minimaal antwoord. Zoals al in de inleiding van dit hoofdstuk werd gezegd, wordt in een politiek interview van een politicus verwacht dat hij een uitgebreid antwoord geeft op een vraag. Doet hij dat niet, dan beschouwen we zijn antwoord als een *covert evasion*; geeft hij bovendien expliciet aan dat er geen verdere uitleg zal volgen, dan categoriseren we zijn respons als een openlijke weigering.

De drie voorbeelden waarin Yves Leterme zijn minimaal antwoord gepaard laat gaan met een openlijke weigering, zijn de volgende:

```
<TL> alstublieft zeg .. pfff [blaast] .. das toch nie om te lachen  
hé.  
<YL> nee ma we gaan derover zwijgen hé == de bladzijde is gedraaid  
[iedereen lacht] zoals van rompuy zegt, dus euhm
```

<MD> u u had het uiteindelijk verwacht hé, want u hebt drie weken geleden uw rentree-interviews gegeven. en dan is het allemaal .. begonnen .. had u dat dit dan zien aankomen?

<YL> in die intensiteit nee, maar euh nog eens wat herman zegt is juist, de bladzijde is gedraaid, dus euh, ander onderwerp. [ademt in]

<TL> doet het < maar ist zo verschrikkelijk geweest dan? [hoge intonatie]

<YL> ja ma de *bladzijde is gedraaid geen commentaar.

Twee zaken vallen in de bovenstaande fragmenten op. Ten eerste doorbreekt Leterme sterk de normen van het interview doordat hij expliciet invloed wil uitoefenen op de agenda. In een interview is het normaal de interviewer die bepaalt waarover gepraat wordt en wanneer een vraaglijn wordt verlaten. Met de uiting “we gaan erover zwijgen” maant Leterme de interviewers aan om geen verdere vragen over dat onderwerp te stellen. Wanneer die dat vervolgens niet doen, giet hij zijn wens in een bevelvorm en zegt hij expliciet “ander onderwerp”. Wat verder markant is, is het feit dat Yves Leterme in de voorbeelden telkens gebruikmaakt van dezelfde uiting “de bladzijde is gedraaid”. Op een bepaald moment trekt Tom Lenaerts die zin zelfs wat in het belachelijke, maar krijgt hij dezelfde uitdrukking als respons op zijn nieuwe vraag.

<TL> ja ma welke bladzijde is er dan gedraaid dee de bladzijde .. want u bent nu < drie weken geleden hebt u een comeback gedaan, hebt u trug interviews gegeven. hé.

<YL> [schudt het hoofd]

<TL> waarom bent u zo SNEL teruggekomen?

<YL> de bladzijde is gedraaid geen commentaar.

Lenaerts’ uiting kan ook bedoeld zijn om Yves Leterme aan te zetten zijn weigering te verklaren. Geen enkele keer voorziet de politicus zijn respons namelijk van een verklaring die de weigering rechtvaardigt. Daardoor wordt zijn weigering als zeer vijandig beschouwd en kan ze op weinig sympathie rekenen. Nadat Tom Lenaerts aanstuurde op een verklaring, maakt Leterme zijn weigering vreemd genoeg nog explicieter door er de alom bekende woorden “geen commentaar” aan toe te voegen.

2.1.1.2 De vraag aanvallen

Leterme maakt nog gebruik van een andere *overt* strategie om de vraag te ontwijken. Driemaal valt hij de vraag aan en maakt hij ze zo onbeantwoordbaar. De voorbeelden zijn alle drie afkomstig uit *De Keien van de Wetstraat*.

In het eerste voorbeeld valt Leterme de vraag al aan voor Kathleen Cools ze beëindigd heeft. Leterme ontkent dat hij de woorden die Kathleen Cools hem in de mond legt, ooit heeft uitgesproken.

```
<KC> ja we hadden het over die krach-ten he zoals u zegt die u
      tegenwerken de Franstaligen en laten we een kat een kat noemen
      ook de pers .. zegt u .. |wat is het probleem met de pers denkt
      u|
<YL>                                |ik heb ik heb niet gezegd dat de
      pers| |mij tegenwerkt nee|
```

Leterme slaagt er op die manier in om de vraag te ontwijken. Ook in wat volgt ontkent de politicus dat hij heeft gezegd dat de pers hem tegenwerkt. Daarom vervangt Kathleen Cools in het volgende voorbeeld de woorden “u zegt” door “liet dikwijls verstaan” en vermijdt zo een nieuwe aanval die gebaseerd is op een verkeerde quotatie. Toch valt Leterme de vraag opnieuw aan. Deze keer doet hij dat door ze eenvoudigweg te ontkennen en daarmee laat hij verstaan dat de vraag fout is of op een verkeerde veronderstelling berust.

```
<KC>                                |maar het gaat<
      het gaat verder dan dat euh toch meneer leterme het is niet
      alleen fouten die gemaakt worden u . euh liet dikwijls verstaan
      van ja de pers is is tegen mij?
<YL> .. neen
```

Aangezien Letermes respons te kort is en hij zijn ontkenning niet van een verduidelijking voorziet, stelt Kathleen Cools in haar volgende beurt een *follow-up*vraag om die toelichting alsnog te verkrijgen.

Ook het laatste voorbeeld kunnen we als een aanval op de vraag beschouwen. Leterme wijst de veronderstelling van Ivan De Vadder namelijk af.

```
<IDV> da's uw versie van de feiten=
<YL>     =nee dat staat in het verslag
```

2.1.2 Covert evasion

Yves Leterme heeft duidelijk een voorkeur voor *covert evasion*. Op een totaal van 26 ontweken vragen, ontwijkt hij er 18 op een min of meer verdoken manier. In het merendeel van de gevallen doet hij dat door het centrale thema uit de vraag in zijn respons te wijzigen, door enkel met “ja” of “neen” te antwoorden, of door een onvolledig antwoord te geven. De verschillende strategieën die we in de interviewfragmenten aantreffen, worden hieronder elk apart besproken.

2.1.2.1 Centrale thema gewijzigd, context behouden

In de interviewfragmenten ontwijkt Leterme zeven vragen door het centrale thema uit de vraag in zijn respons te wijzigen. Hij behoudt wel de context van de vraag om zijn ontwijking te verdoezelen.

Het eerste fragment dat we hier bespreken komt uit *Phara*. Phara de Aguirre spreekt Yves Leterme aan over een artikel dat die dag in *De Standaard* was verschenen. Het artikel (cf. bijlage) ging over de bevindingen van toenmalig SP.A-fractie leider Peter Vanvelthoven over de begroting voor de regering Leterme I. Die ontdekte dat de federale regering in 2008 twee tot drie keer zoveel geld uittrok voor experts als in 2007. Op 19 maart, de dag waarop die begroting werd ingediend, was Leterme minister van Begroting in de interim-regering Verhofstadt III. Een dag later legde hij de eed af als federale premier. De begroting en de cijfers die *De Standaard* publiceerde, waren dus de geschatte uitgaven voor de regering Leterme I. In het interview in *Phara* zegt Leterme echter dat het hele artikel fout is. Volgens hem zou het om de cijfers gaan van Verhofstadt III, er zou nog een begrotingsdeliberatie komen voor de begroting van de regering Leterme I, en het zou de begrotingstechniek zijn om het bedrag voor experten ten opzichte van het voorgaande jaar te verdubbelen om zo met onvoorziene omstandigheden te kunnen omgaan. Kortom, Leterme haalt in het interview een heleboel verschillende verklaringen aan waar soms kop noch staart aan te krijgen is. Twee dagen na het interview zal blijken dat er een fout werd gemaakt bij de begrotingsopmaak en de verdubbeling van de bedragen zo verklaard kan worden. De expertenbudgetten voor de vice-premiers werden namelijk tweemaal ingeschreven. Toen die fout aan het licht kwam, diende de regering een amendement in om de juiste cijfers aan het parlement te kunnen voorleggen. (Samyn, 16 april 2008, svh, 17 april 2008; sts, kld en svh, 17 april 2008)

<PDA> maar ik ben gaan kijken en diensten van de kanselarij, dat zijn de diensten van de eerste minister en daar inderdaad staat ook een bedrag *voor externe /experts

<YL> ja

<PDA> ja? een bedrag dat twee tot drie keer groter is dan het bedrag van.. |tweeduizend en zes |

<YL> |neen als je de kolom bovenaan | bekijkt dan ziet u het onderscheid daar staat realisaties he?

<PDA> ja hmhm

<YL> de tabellen voorzien voor de jaren dat men al kan zeggen tot en met tot en met 2007 wat er uiteindelijk is uitgegeven, ja? en dus mevrouw, der is een verschil tussen het vaststellen van een dat bedrag is uitgegeven of een bedrag begroten ..

<PDA> jaja |maar|
<YL> |das| vrij essentiEEL [lacht]

In dit fragment wil Phara de Aguirre van Yves Leterme weten waarom het bedrag dat voor 2008 begroot is, dubbel zo hoog ligt als het bedrag dat in 2006 en 2007 werd uitgegeven. Leterme onderbreekt haar echter vroegtijdig en herhaalt wat Phara de Aguirre al wist en zei. Hij zegt dat er onderscheid moet worden gemaakt tussen de cijfers van 2006 en 2007 enerzijds en die van 2008 anderzijds. De eerste zijn de bedragen die werkelijk zijn uitgegeven, de laatste zijn slechts een schatting van wat zal worden gependend. Leterme heeft het in zijn respons dus niet over de oorzaken waar Phara de Aguirre naar vraagt. Hij behoudt in zijn respons wel de context van het verschil in bedragen en kan zo een minder aandachtige kijker misleiden. Bovendien spreekt hij Phara de Aguirre expliciet aan met “mevrouw”, wat als een correctief mechanisme wordt beschouwd. Hij laat het voorkomen alsof zij de zaak niet helemaal begrijpt. Die indruk versterkt Leterme door aan het einde van zijn uiting honend de woorden “dat is vrij essentieel” uit te spreken. Phara de Aguirre op haar beurt is vastberaden, merkt de ontwijking op en stelt haar vraag opnieuw.

<PDA> jaja das juist/
 maar waarom begroot u dan voor dit jaar, voor de externe
 experts die werken voor de eerste ministers,
 waarom begroot u dat twee tot drie keer / meer dan wat is
 uitgegeven ..in |2006 en 2007?|

In het onderstaande fragment uit *De Keien van de Wetstraat* vraagt Kathleen Cools aan Yves Leterme of de plooiën tussen de leiding van de NV-A en CD&V nog kunnen worden gladgestreken. Leterme brengt in zijn respons een wijziging aan in het centrale thema van de vraag door het enkel over de persoonlijke relatie tussen de leidinggevende personen, terwijl Kathleen Cools vanzelfsprekend op de politieke doelde. Bovendien heeft Leterme het in zijn respons enkel over zijn eigen houding ten opzichte van de NV-A-top en spreekt hij zich niet uit over die van zijn partijleden.

<KC> en wat zegt u dan..met..met de top< met de leiding.. komt het
 *niet meer goed/.. want u zegt
 |net.. met de *kiezers.. kan het wel|
<YL> |ja ma menselijk..menselijk heb ik | geen enkel probleem om met
 die mensen opnieuw rond de tafel te gaan zitten.. fin elk
 speelt zijn rol, en zijn deel of hoe heet dat weer? [lacht]

De volgende voorbeelden volgen elkaar op en telkens ontwijkt Leterme het centrale thema. Kathleen Cools en Ivan De Vadder vragen de politicus hoe hij denkt dat de burger tegen de contacten aankijkt die er in de *Fortis*-zaak tussen politiek en magistratuur zijn

geweest. Leterme behoudt elke keer de context van “de contacten”, maar heeft het nooit over de mogelijke houding van de burger. Voor de duidelijkheid zijn de *listener responses* of pogingen tot onderbreking uit de volgende voorbeelden weggelaten.

- <KC> mm euh al die euh contacten die der toch volgens de Fortiscommissie tussen politiek en magistratuur zijn weerhouden .. al die knipperlichten waarvan sprake laten we 't niet hebben opnieuw over alle details euh waarover in de Fortiscommissie is gesproken maar al die knipperlichten ik kan me voorstellen dat .. een burger denkt *dit is toch niet normaal
- <YL> onder mijn verantwoordelijkheid is er geen enkel contact geweest wat ik euh: niet aannemelijk vind en ik heb gemerkt dat de commissie ook gezegd heeft de scheiding der machten is in gevaar gebracht maar ze is niet geschonden euhm--
- <IDV> maar laten we 's 's 's abstract spreken menee< meneer Leterme u als politicus, euhm hoe moet je daar nu tegenaan kijken er blijken nu drieënzeventig telefoontjes contacten |gesprekken geweest te zijn|
- <YL> |ma maar nie alleen| nie alleen in de richting van de politiek |ma van de magistratuur éh|
- <IDV> |nee absoluut|
- <YL> het is ook meneer [XX] die zegt |van| mag ik de eerste minister 's spreken om het advies uit te leggen, 't is ook meneer Londers die ongevraagd met een brief naar het parlement komt
- <YL> |allez|
- <IDV> maar |is dat| < is dat niet vreemd hoe moet je daar als burger tegenaan kijken als in één zaak en wellicht weten we nog niet de *helpt van . mogelijke contacten |zo vaak|
- <YL> |maar die|
- <IDV> contacten |zijn|
- <YL> |ja maar| meneer de Vadder echt waar en ik zeg dat zonder animositeit .. u moet GOED rekening houden met het feit dat dit contacten tussen aanhalingstekens zijn geweest op een moment dat dingen fout liepen van 't kan nie meer in een cruciaal belangrijk proces voor honderdduizenden burgers .. nog 's die ruzie in het euh Hof van beroep euh wat er allemaal gebeurd is op die< op dat Hof van beroep dat is nooit gezien du jamais vu hebben |magistraten| gezegd .. en dus der is geen beïnvloeding geweest, der is alleen de vaststelling geweest van .. dat daar onvoorstelbaar hallucinante dingen omgingen. en dan vind ik dat Jo Vandeurzen ZEER correct gehandeld heeft, dat ook zijn mensen correct hebben gehandeld en dat het iets te makkelijk is in de hoofden van SOMMIGE magistraten -- want je mag niet veralgemenen we hebben zeer goeie magistraten in 't algemeen, dat in de hoofden van sommige magistraten -- en dan zeggen van ik voel mij beïnvloed he. twee |maand| na datum een pv opstellen dat dat iets te makkelijk is

Wat in het tweede en derde voorbeeld opvalt en wat we ook in andere fragmenten al bemerkten, is het feit dat Yves Leterme de interviewers vroegtijdig onderbreekt en vervolgens van de agenda afwijkt. Daarnaast lijkt Leterme Ivan De Vadder in het laatste fragment terecht te wijzen door hem expliciet aan te spreken. In de drie bovenstaande

fragmenten is het verder opmerkelijk dat de politicus zich niet aan de agenda uit de vraag houdt, maar daarentegen in zelfverdediging vervalt. In het eerste fragment focust hij op het feit dat de scheiding der machten niet geschonden is, in het tweede op het tweerichtingsverkeer van de contacten en in het derde op de oorzaak van de veelheid aan contacten. Dat Yves Leterme van de gelegenheid gebruikmaakt om zichzelf te verdedigen of van schuld vrij te pleiten, ontgaat ook Ivan De Vadder niet.

<IDV> da's uw versie van de feiten=
<YL> =nee dat staat in het verslag

2.1.2.2 Eenvoudig ja/nee-antwoord

In de drie interviewfragmenten ontwijkt Yves Leterme af en toe een vraag door ze eenvoudigweg met "ja" of "nee" te beantwoorden. Zoals al vaker werd vermeld, wordt van een politicus verwacht dat hij op alle vragen een uitgebreid antwoord geeft. Toch kunnen ook responsen die uit meer dan "ja" of "nee" bestaan, als "te kort antwoord" en dus ontwijking geclassificeerd worden. Dat is het geval wanneer die woorden enkel ontkenning of bevestiging uitdrukken en niet met enige verduidelijking gepaard gaan. De onderstaande voorbeelden verduidelijken de regel. Ze zijn afkomstig uit *Voor eens en voor altijd* en *De Keien van de Wetstraat*.

<MD> maar ondertussen moet dat toch wel geweldig hard aankomen?
<YL> [stil] dat komt niet zacht aan nee.

<PDA> =u hebt peter vandermeersch op het matje geroepen?
<YL> neen, absoluut niet.

<IDV> dat irriteert u he, dat ze nu in de zijlijn, bijvoorbeeld iemand als geert bourgeois, dat die eigenlijk meteen . euh: nadat die minister af was=
<YL> =mnee [kijkt weg]
<IDV> kritiek begint te geven, dat u n n in het federaal parlement geregeld getackeld werd door door Bart De Wever, Jan Jambon, |bondgenoten .. ooit|
<YL> |ja maar .. dat| uiteraard irriteert dat [haalt schouders op] maar goed, ja .. |het euh|
<KC> |ja|
<YL> dat is toch normaal [lacht]

Verder treffen we nog twee vragen aan waarop Yves Leterme eenvoudigweg "nee" antwoordt. Het eerste voorbeeld komt uit *Voor eens en voor altijd*, het tweede uit *Phara*.

<TL> ik denk da, ik ik zou het nie willen meemaken eerlijk gezegd ma verbaast --
<YL> ik ook niet [lacht]
<MD> nee nee da kank mij voorstellen
<TL> ma verbaast het u?
<YL> nee nee nee
<TL> waarom verb --
<MD> u u had het uiteindelijk verwacht hé [...]

<PDA> |maar die begroting| euh is euh ingediend en de kamer euh ..
moet daar nu over debatteren .. die is ingediend in maart
negentien |maart |

<YL> |negentien| maart ja

<PDA> negentien maart dus dan gaat dat toch niet alleen over die
periode Verhofstadt drie maar dan gaat dat toch ook over de
*volgende [Leterme krabt aan wenkbrauw] maanden |denk| ik

<YL> |nee | nee.

<PDA> nee? Die moet < der moet der moet een nieuwe begroting
|gemaakt worden?|

Opnieuw valt het op dat Leterme nog tijdens de beurt van de interviewer begint te praten. Daarnaast blijkt uit de bovenstaande voorbeelden dat een eenvoudig ja/nee-antwoord niet als een adequaat antwoord wordt beschouwd. Nadat Leterme de vraag van Tom Lenaerts in het eerste fragment “maar verbaast het u” beantwoordde met een eenvoudige ontkenning, wil Tom Lenaerts namelijk meteen de *follow-upvraag* “waarom verbaast het u niet?” stellen. Hij wordt echter onderbroken door zijn mede-interviewer Michiel Devlieger die op zijn beurt eveneens een *follow-upvraag* stelt, maar in de meer verdoken vorm van een *formulation*. Ook Phara de Aguirre stelt een *follow-upvraag*.

2.1.2.3 Onvolledig antwoord

In de onderzochte interviewfragmenten treffen we twee voorbeelden van een onvolledig antwoord aan. Het gaat om een gedeeltelijk antwoord en een afgebroken antwoord. We bespreken de verschillende soorten apart.

In *Phara* antwoordt Yves Leterme op de vraag of *De Standaard* heeft toegegeven dat ze fout was, het volgende:

<YL> =ze hebben toegegeven dat er heel wa fou-- trouwens ge kunt
niet anders dan --
dus ik bedoel er staan .. JA
|tweederde van het artikel zin voor zin en het klopt niet maar
goed euh bon|

Daarmee beantwoordt hij slechts een deel van de enkelvoudige vraag. Het kan namelijk goed zijn dat *De Standaard* toegegeven heeft dat er fouten in het artikel staan, maar uit Letermes respons blijkt niet of de krant ook de fouten heeft toegegeven waar Lieven Van Gils op doelt.

In het tweede voorbeeld vermijdt Leterme om de vraag van een direct antwoord te voorzien door zijn antwoord zelf af te breken.

<PDA> nee? Die moet < der moet der moet een nieuwe begroting
 |gemaakt worden?|
 <YL> |nee de normale | techniek de normale techniek is er wordt een
 nieuwe regering voorgedragen tot benoeming aan de koning--
 <PDA> ja
 <YL> die komt bijeen de bevoegdheden worden afgebakend en dan wordt
 gekeken voor elke minster welke werkingsmiddelen d'r zijn en
 dus d'r is een beGROtingsdeliberatie die dat vastlegt en .. dat
 is natuurlijk de basisfout al in de TITEL. leterme een
 enzovoort .. ja die begrotings- deliberatie die zit niet in die
 begroting van negentien maart, negentien maart mevrouw sint
 jozef=
 <PDA> =ja=
 <YL> =d'r was toen nog geen leterme geen leterme een er was alleen
 een guy verhofstadt |drie |

Leterme begint in het fragment wel met het formuleren van een respons die wellicht een adequaat antwoord wordt, maar zet zijn uitleg niet verder tot op het juiste punt. Na zijn respons weten we enkel wat de normale gang van zaken is om een begroting op te stellen. De vraag of er nog een nieuwe begroting moet worden gemaakt, wordt niet duidelijk beantwoord. Ook dat blijkt uit de *follow-upvraag*:

<PDA> |wat zegt| u dan dat er
 eigenlijk nog geen begroting is voor leterme een?

2.1.2.4 De vraag negeren

In de onderzochte fragmenten negeert Leterme tweemaal een vraag. Hij doet daarbij alsof hij de vraag niet hoort.

Het eerste voorbeeld komt uit *Voor eens en voor altijd* en volgt op Letermes eerste openlijke weigering om een vraag te beantwoorden. Daarin verwijst hij met “de bladzijde is gedraaid” naar de woorden die Herman Van Rompuy in het net getoonde beeldfragment uitsprak: “Als ik hem een vaderlijke raad mag geven [...], dan zou ik zeggen: ge hebt het nu gezegd, die pagina is nu gedraaid. Nu begint een ander leven.” Wanneer Tom Lenaerts niet op de aanmaning van Leterme ingaat en toch een nieuwe vraag over hetzelfde onderwerp stelt, doet Leterme alsof hij Lenaerts niet hoort en lijkt hij zijn vorige uiting verder te zetten met de woorden “het was een vaderlijke raad”. Doordat die woorden eveneens uit het getoonde fragment afkomstig zijn en dus bij zijn vorige respons aansluiten, kan Yves Leterme verdoezelen dat hij de nieuwe vraag van Tom Lenaerts negeert. Tegelijkertijd maant hij de interviewers echter op een impliciete manier aan om de vraaglijn te verlaten. Het lijkt alsof hij de interviewers de “vaderlijke raad” geeft om de vraaglijn te verlaten.

Het tweede en duidelijk voorbeeld treffen we aan in het interviewfragment uit *De Keien van de Wetstraat*. Leterme negeert de vraag die Ivan De Vadder hem stelt en begint nog tijdens diens beurt over een onderwerp dat helemaal niet binnen de context van een politiek interview past:

```
<KC> |nee?|
<IDV> u hebt dat in het verleden heel geregeld|=
<YL> =[glimlacht] u kijkt zo vriendelijk naar mij |dus --
```

2.1.2.5 Centrale thema en context gewijzigd

De laatste strategie waarvan Leterme in de onderzochte fragmenten gebruikmaakt, is een wijziging van zowel thema als context. Die strategie gebruikt Yves Leterme eenmaal en wel in het interview in *Phara*.

```
<PDA> waar is die dan?
<YL> nee het gaat over de kredieten voor de ministers
<PDA> ja hmhm
<YL> en das een verschil tussen een begroting voor heel het
koninkrijk belgië, sociale zekerheid, alle diensten, en dan
die kredieten voor die ploeg ministers die omringd moet worden
met medewerkers en experts
<PDA> hmm |ja|
<YL> |en| die ploeg is veranderd, snapt u? =
```

Yves Leterme heeft het in het bovenstaande voorbeeld noch over de begroting voor Leterme I, noch over waar die dan terug te vinden is. In de plaats daarvan begint hij over het verschil tussen de expertenkredieten en de hele begroting in het algemeen. Doordat zijn antwoord wel over de begroting gaat, behoudt hij enige link met de vraag.

2.1.3 Reactie van de interviewer(s) op de ontwijking

Van de 26 ontwijkingen worden er 17 gevolgd door een vraag die het thema herstelt of bewaart. In werkelijkheid ligt dat aantal nog een stuk hoger. Dat heeft verschillende oorzaken. Ten eerste stellen in de onderzochte fragmenten telkens twee interviewers vragen aan Yves Leterme. Daardoor gebeurt het dat de vraag van de ene interviewer ontweken wordt, maar die interviewer niet de kans krijgt om een *follow-up*vraag te stellen omdat de andere de volgende vraag stelt en daarin een nieuw thema aansnijdt. In zulke gevallen is het mogelijk dat de interviewer wiens vraag werd ontweken, later alsnog een *follow-up*vraag stelt die dan op een direct of onderbroken antwoord kan volgen. Ten tweede kan ook één interviewer even van zijn oorspronkelijke vraag afwijken en inpikken op een element uit de respons van de politicus, om vervolgens het ontweken onderwerp opnieuw aan te snijden. Ten derde geeft Yves Leterme in sommige

gevallen een antwoord op de vraag dat niet correct is of waarin hij liegt. Zo voorziet Leterme sommige vragen wel van een direct antwoord, maar laten de interviewers blijken dat zijn antwoord niet klopt of dat ze hem niet geloven. Ook daardoor worden sommige directe antwoorden gevolgd door een *follow-upvraag*. Om deze redenen tellen we in de onderzochte interviewfragmenten nog vier extra *follow-upvragen* en één *formulation*. De uitgestelde *follow-upvraag* en de *formulation* die het gevolg zijn van de twee eerstgenoemde oorzaken, worden in dit onderdeel besproken. De overige drie *follow-upvragen* worden bij de bespreking van de directe antwoorden behandeld.

De ontwijkingen van Yves Leterme worden in 12 gevallen gevolgd door een *follow-upvraag*. Eenmaal gaat het om een uitgestelde *follow-upvraag*. Zoals onder 2.1.2.1 al werd besproken, ontwijkt Yves Leterme drie keer dezelfde vraag over hoe de burger tegen de contacten tussen politiek en magistratuur in de *Fortis*-zaak aankijkt. In de plaats van het centrale thema te behandelen, maakt hij van de gelegenheid gebruik om zichzelf in de zaak te verdedigen. Zo ook na de tweede *follow-upvraag*.

<YL> |ja maar| meneer de Vadder echt waar en ik zeg dat zonder animositeit .. u moet GOED rekening houden met het feit dat dit contacten tussen aanhalingstekens zijn geweest op een moment dat dingen fout liepen van 't kan nie meer in een cruciaal belangrijk proces voor honderdduizenden burgers .. nog 's die ruzie in het euh Hof van beroep euh wat er allemaal gebeurd is op die< op dat Hof van beroep dat is nooit gezien du jamais vu hebben |magistraten| gezegd .. en dus der is geen beïnvloeding geweest, der is alleen de vaststelling geweest van .. dat daar onvoorstelbaar hallucinante dingen omgingen. en dan vind ik dat Jo Vandeurzen ZEER correct gehandeld heeft, dat ook zijn mensen correct hebben gehandeld en dat het iets te makkelijk is in de hoofden van SOMMIGE magistraten -- want je mag niet veralgemenen we hebben zeer goeie magistraten in 't algemeen, dat in de hoofden van sommige magistraten -- en dan zeggen van ik voel mij beïnvloed he twee |maand| na datum een pv opstellen dat dat iets te makkelijk is

In zijn volgende twee beurten gaat Ivan De Vadder door op die zelfverdediging. Daarna komt hij echter terug op zijn oorspronkelijke vraag, die Leterme uiteindelijk van een (vaag) antwoord voorziet.

<IDV> die .. niet tot dezelfde conclusie komen. hoe denkt u dat de mensen daartegen euh aan< aankijken .. di< dit is toch=
<YL> =ik denk dat de mensen |het nauwelijks nog begrijpen|
<KC> |hier blijft toch het beeld van| iedereen heeft
<IDV> ja
<KC> |boter aan z'n hoofd he|
<YL> |ik denk dat <ik denk dat| de mensen het nauwelijks nog begrijpen dat de politiek euh: het meest zal lijden onder wat gebeurd |is|

<KC> |hmhm|
<YL> want euh bon de magistraten die kent men niet of die kent men
nauwelijks, euh en dat dit dus niet goed is ja

De interviewers onderbreken Yves Leterme ook geregeld. Driemaal doen ze dat om een *follow-up*vraag te stellen, eenmaal onderbreekt Phara de Aguirre hem met een *formulation*. Die laatste doet dat wanneer de voormalige minister van Begroting geen duidelijk antwoord geeft op haar vraag. In het onderstaande fragment zien we zowel haar oorspronkelijke vraag als de *formulation*.

<PDA> nee? Die moet < der moet der moet een nieuwe begroting
|gemaakt worden?|
<YL> |nee de normale | techniek de normale techniek is er wordt een
nieuwe regering voorgedragen tot benoeming aan de koning--
<PDA> ja
<YL> die komt bijeen de bevoegdheden worden afgebakend en dan wordt
gekeken voor elke minster welke werkingsmiddelen d'r zijn en
dus d'r is een beGROtingsdeliberatie die dat vastlegt en .. dat
is natuurlijk de basisfout al in de TITEL. leterme een
enzovoort .. ja die begrotings- deliberatie die zit niet in die
begroting van negentien maart, negentien maart mevrouw sint
jozef=
<PDA> =ja=
<YL> =d'r was toen nog geen leterme geen leterme een er was alleen
een guy verhofstadt |drie |
<PDA> |wat zegt| u dan dat er eigenlijk nog
geen begroting is voor leterme een?

Acht keer wordt er na een ontwijking een nieuwe vraag gesteld. In drie gevallen pikt de interviewer daarvoor in op een element uit Letermes respons. Dat is bijvoorbeeld het geval in het onderstaande fragment uit *De Keien van de Wetstraat*.

<KC> denkt u dat |het| ooit nog goed kan komen |met de nv-a|?
<IDV> |ja|
<IDV> |dat het| het opnieuw kan?
<YL> |in elk| geval tussen ons en de kiezers van het kartel.. euh..
kan het goedkomen [glimlacht]
<IDV> ja, want een stuk van die kiezers zijn nu wel naar nva/. als je
peilingen mag geloven |natuurlijk|

Hoewel Yves Leterme de vraag van Kathleen Cools ontwijkt, pikt Ivan De Vadder op een element uit de politicus' respons in en wordt er op die manier verder van het oorspronkelijke thema afgeweken. Dat belet Kathleen Cools echter niet om haar oorspronkelijke vraag daarna van een *follow-up*vraag te voorzien. De *follow-up*vraag heeft de vorm van een *formulation*.

<KC> en wat zegt u dan..met..met de top< met de leiding.. komt het
*niet meer goed/.. want u zegt
|net.. met de *kiezers.. kan het wel|

In één voorbeeld wordt de overgang naar een nieuw thema geëxpliciteerd. Nadat Yves Leterme meermaals openlijk weigerde om de vragen van Tom Lenaerts en Michiel Devlieger te beantwoorden, zegt Tom Lenaerts dat hij de vraaglijn zal verlaten.

```
<TL> ik denk dat dat eigenlijk veel meer zegt over hoe dat da soort
      dingen euh belicht worden in de media dan over de realiteit.
      euh we gaan naar een volgend onderwerp. [handgebaar]
<YL> ik denk da ge best naar een ander < allez ja als ge nog wilt
      iets doen denk ik da ge best
      |een ander onderwerp --
<TL> |alright | geen probleem.
```

2.1.4 Verklaringen voor de ontwijkingen

De ontwijkende antwoorden van Yves Leterme zijn voor een groot deel te verklaren vanuit het *face*-concept.

In *Voor eens en voor altijd* weigert Leterme elke vraag te beantwoorden die betrekking heeft op het negatieve beeld dat is ontstaan in de weken die aan het interview voorafgingen. Op die manier voorkomt de politicus dat die negatieve zaken opnieuw worden opgerakeld en zijn positieve *face* weer beschadigd wordt.

In *Phara* lijkt hij vooral gebruik te maken van ontwijkend antwoordgedrag om zijn geloofwaardigheid niet te verliezen en zijn gebrek aan kennis te verhullen. Vragen die zijn geloofwaardigheid in het gedrang brengen omdat ze aanspraak maken op de kennis die hij niet heeft, voorziet Leterme van een respons waarin hij uitgebreid uitleg geeft over wat hij wél weet. Zo probeert hij alsnog een positieve *face* van zichzelf te creëren. Bovendien beroept hij zich in die verklaringen telkens op de complexiteit van het onderwerp met de uiting “maar dan worden we technisch”. Leterme impliceert daarmee dat hij niet verder in detail zal treden om niet omslachtig over te komen en daardoor mogelijk een negatief beeld van zichzelf te creëren. Doordat we de afloop van het verhaal kennen, lijkt het echter veeleer op een uitvlucht om zijn gebrek aan kennis te verdoezelen. Wat in het interviewfragment uit *Phara* verder opvalt, is het feit dat hij in zijn ontwijkingen vaak anderen aanvalt en tegelijkertijd een positief beeld van zichzelf probeert neer te zetten. Zo valt hij *De Standaard* en de journalist van het bewuste artikel aan met denigrerende uitingen als “ik neem eigenlijk meneer Vanvelthoven in deze weinig kwalijk, als hij een journalist en een krant vindt om zo’n dingen te publiceren” en “gewoon een journalist [...] zonder veel kennis van zaken”. Het is bovendien mogelijk dat hij op die manier vermijdt om op de tenen te trappen van de SP.A. Mocht hij wel kritiek uiten op meneer Vanvelthoven, dan zou hij de positieve *face* van de hele SP.A in het

gedrang brengen door één van haar leden aan te vallen. Tot slot probeert Letermé in datzelfde fragment in een goed blaadje te staan bij de burgers met de onderstaande uiting.

die tien miljoen inwoners van dit land die verwachten dat op een correcte manier met belastinggeld wordt omgesprongen, bij mij is dat echt essentieel ik euh .. dat zit in mijn vezels op een correcte manier omgaan met het vertrouwen van de mensen en het belastinggeld

Dat doet hij ook in *De Keien van de Wetstraat*. In het volgende fragment zegt Letermé bijvoorbeeld dat de kiezers terecht ontgoocheld zijn in CD&V. Hoewel hij daarmee de partijface beschadigt, wint hij wel de sympathie van de burgers.

<IDV> ja, want een stuk van die kiezers zijn nu wel naar nva/. als je peilingen mag geloven |natuurlijk|
<YL> |ja, maar| ik denk dat dat normaal is, die mensen zijn ontgoocheld.. dat het nog niet gelukt is om een staatshervorming te realiseren dat zijn mensen die daarvoor [doet alsof hij een stembiljet afgeeft] < ondermeer daarvoor voor ons hebben gekozen/.. en die vaststellen dat euh.. ja .. bijna twee jaar na datum
<KC> mm
<YL> .. dat *dat punt van het programma nog *niet gerealiseerd is..en dan kiezen ze eerder voor nva dan voor ons

Met bovenstaande uiting en door te zeggen dat hij “op menselijk vlak” geen problemen heeft met de NV-A-top, wil Letermé de *face* van zijn voormalige kartelpartner beschermen en zo een eventueel toekomstig kartel niet uitsluiten.

Toch probeert Letermé ook in *De Keien van de Wetstraat* om een positief beeld van zichzelf op te hangen of alleszins het mogelijk negatieve beeld wat te doen vervagen. Zoals we bij de bespreking van de verschillende soorten ontwijkingen al zagen, ontwijkt Letermé in dat interview drie keer dezelfde vraag over de visie van de burgers in de *Fortis*-zaak. In de plaats daarvan pleit Letermé zichzelf in die ontwijkingen vrij van schuld.

In het interviewfragment uit *De Keien van de Wetstraat* neemt Letermé op het eerste gezicht een andere houding aan ten opzichte van de pers. Hij blijft ontkennen dat hij ooit heeft gezegd dat de pers tegen hem is en lijkt op die manier op een goed blaadje te willen staan bij de journalisten. Uiteindelijk geeft hij wel toe dat hij er problemen mee heeft wanneer ze fouten publiceren, en vooral met die waardoor hij slecht in beeld komt. In dat opzicht verschilt zijn houding ten opzichte van de journalisten in *De Keien van de Wetstraat* toch niet van die in *Phara*.

Ten slotte is het wel vreemd dat Yves Leterme in *Voor eens en voor altijd* de vooroordelen bevestigt die over hem bestaan en daarmee eigenlijk zijn eigen *face* beschadigt.

2.1 Directe antwoorden

Op iets meer dan een derde van de vragen geeft Yves Leterme een direct antwoord. Toch geeft dit cijfer een ietwat vertekend beeld. Zoals onder 2.1.2.1 werd uitgelegd, blijken ten eerste een aantal van Letermes antwoorden uit het interviewfragment uit *Phara* niet correct te zijn. De twee meest frappante en op elkaar volgende voorbeelden worden hieronder toegelicht. Omwille van de overzichtelijkheid zijn de *listener responses* en pogingen om de gesprekspartner te onderbreken opnieuw uit de fragmenten weggelaten.

- <PDA> maar waarom begroot u dan voor dit jaar, voor de externe experts die werken voor de eerste ministers, waarom begroot u dat twee tot drie keer / meer dan wat is uitgegeven ..in |2006 en 2007?|
- <YL> |omdat dat ieder jaar |< omdat dat ieder jaar meer wordt begroot omdat expertenkredieten onder meer tot doel hebben om specifieke nood aan een expertise, neem nu der der breekt een v voedselcrisis uit, of der moet een beheerscontract onderhandeld worden met een groot bedrijf /ja dan kan het zijn dat men ad hoc voor een aantal maanden een expertenkrediet nodig heeft,dus tis eigenlijk een krediet dat iets *soepeler is en iets soepeler wordt aangewend dan gewoon de aanstelling van mensen die dagdagelijks daar |euhm| werken |en dat| dat is allemaal zeer correct geregeld en allemaal he |trouwens| het globale van de kredieten van de experts gaat eigenlijk een klein beetje minder zijn ook omwille van het feit dat we meer negen twaalfden voorzien en daarvan een aanhoudingspercentage hebben, maar dan wordt het technisch, dat iets daaronder ligt. ==
- <PDA> jaja maar ik wil het gewoon nog is < w wat peter van velthoven gedaan had was gewoon al die kredieten voor externe experts opgeteld/, en dan stelt hij vast dat dat totaal.. *dubbel zo groot is als het wat is uitgegeven |in 2006 en |2007 daar moet toch < is dat alleen maar omwille van die onverwachte omstandigheden? dat u dat dan zo .. dubbel zo groot begroot?
- <YL> nee maar dat is eigen aan de begrotingstechniek,ge gaat op dit soort kredieten gaat ge meer voorzien.trouwens euh wat u nu zegt dat betekent dus mevrouw dat er in dat jaar..dezelfde begrotingsbedragen als nu stonden daarop in die jaren in 2007 als u terugkeert?
- <PDA> ja
- <YL> ja dat is gewoon de normale begrotingstechniek dat euh--
- <PDA> nee nee u weet het ook, het is het zijn GROtere bedragen he |dat u nu voor | 2008 euh begroot

In beide gevallen verklaart Leterme de verdubbeling van het bedrag als een begrotingstechniek en voorziet hij de vragen van een direct antwoord. Achteraf blijkt

echter dat de bedragen voor expertenkredieten voor de vicepremiers tweemaal waren ingeschreven in de begroting en het dus een fout was die aan de basis van die verdubbeling lag. Een uitspraak als “dat is allemaal zeer correct geregeld” is achteraf bekeken zeer pijnlijk voor de politicus. Daarnaast spreekt Leterme Phara de Aguirre in het tweede fragment opnieuw expliciet aan en lijkt hij haar zo op haar plaats te zetten. Door “mevrouw” en in een vroegere respons “snapt u?” te gebruiken, impliceert Yves Leterme dat Phara de Aguirre het bij het foute eind heeft door een gebrek aan kennis. Omdat Phara de Aguirre zeker is van haar standpunt, stelt ze telkens weer een *follow-up*vraag, hoewel Leterme de voorgaande vraag strikt genomen van een direct antwoord voorziet. Dat Phara de Aguirre in het laatste fragment een bevestigend antwoord geeft op Letermes vraag, is te wijten aan een te snelle reactie.

Ook in *De Keien van de Wetstraat* lijkt Leterme op een bepaald moment niet de waarheid te spreken of alleszins niet meer achter zijn uitspraken uit het verleden te staan. Zo vraagt Kathleen Cools aan Yves Leterme wat volgens hem het probleem is met de pers. Ze stelt hem die vraag omdat hij zich in het verleden meermaals negatief over de pers heeft uitgelaten. Leterme blijft in zijn responsen echter ontkennen dat hij zulke uitspraken heeft gedaan. Nadat de politicus Cools’ vraag eerst aangevallen en vervolgens ontweken heeft, ontkent hij in het volgende fragment opnieuw, maar verklaart hij waar hij wel problemen mee heeft.

<YL> |wat ik heel jammer vind is dat men euh vaak de mensen slechte informatie geeft ook over feiten/ ik ga u een voorbeeld geven op een bepaald moment zeg ik van -- ik heb mevrouw schurmans he, de ondertussen .. zeer bekende -- van haar gezicht niet maar van haar |naam| toe zeer bekende raadsheer van het hof van beroep .. euh dat ik die nooit heb ontmoet en uw journaal om om zeven uur publiceert dan een foto waar ik zozegd naast mevrouw schurmans euh sta |en ik krijg dan bericht|dat dat gaat over mevrouw ramaekers uit limburg op basis van die informatie die U geeft aan achthonderd< als openbare omroep aan achthonderdduizend .. *mensen .. die mijn werkgevers zijn .. creëert u een verkeerd beeld en zegt u ja die leterme zegt dat hij schurmans nooit gezien heeft en zie ne keer hij staat hier op de foto dan |blijkt| dat jullie een fout maken dat het gaat over mrou mevrouw ramaekers . ja d en dat heb ik DAGELIJKS |ik| kom dat dagelijks tegen en [*glimlacht*] daar |kan ik niet goed tegen

Kathleen Cools blijft er evenwel bij dat Leterme die uitspraken heeft gedaan en stelt een derde *follow-up*vraag.

<KC> |maar het
gaat< het gaat verder dan dat euh toch meneer leterme het is
niet alleen fouten die gemaakt worden u . euh liet dikwijls
verstaan van ja de pers is is tegen mij?
<YL> .. neen

Een laatste fragment waarbij twijfels kunnen rijzen over de gerechtvaardigheid van het label “direct antwoord”, is de respons waarin Leterme zich uiteindelijk toch uitspreekt over de houding van de burger ten opzichte van de betwiste contacten in de *Fortis*-zaak. Omdat hij in zijn antwoord zeer vaag blijft, is het voor discussie vatbaar of we zo’n respons wel als een direct antwoord moeten categoriseren.

<IDV> die .. niet tot dezelfde conclusie komen. hoe denkt u dat de
mensen daartegen euh aan< aankijken .. di< dit is toch=
<YL> =ik denk dat de mensen |het nauwelijks nog begrijpen|
<KC> |hier blijft toch het beeld van| iedereen
heeft
<IDV> ja
<KC> |boter aan z’n hoofd he|
<YL> |ik denk dat <ik denk dat| de mensen het nauwelijks nog
begrijpen dat de politiek euh: het meest zal lijden onder wat
gebeurd |is|
<KC> |hmm|
<YL> want euh bon de magistraten die kent men niet of die kent men
nauwelijks, euh en dat dit dus niet goed is ja
<KC> ja

Weliswaar beantwoordt Leterme ook een aantal keer oprecht een vraag. In het onderstaande voorbeeld uit *Voor eens en voor altijd* bevestigt hij zelfs het negatieve beeld dat mensen van hem hebben.

<TL> |maar| u durft nie zover gaan dan dan toegeven rancuneus, dat
da klopt?
<YL> ma da zal wel denk ik. soms? soms zal da wel juist zijn.

Conclusie

Uit het onderzoek blijkt dat Yves Leterme de voorkeur geeft aan *covert* strategieën om vragen te ontwijken. Meestal doet hij dat door het centrale thema uit de vraag in zijn respons te wijzigen of de vraag van een te eenvoudig ja/neen-antwoord te voorzien. Af en toe geeft Leterme een onvolledig antwoord op de vraag of ontwijkt hij de vraag door ze te negeren. Tot slot wijzigt de politicus in één van de fragmenten de context en het thema van een vraag.

Wanneer Leterme een vraag op een *overt* manier ontwijkt, dan doet hij dat in de fragmenten via een openlijke weigering die gebaseerd is op onwil of via een aanval op de

vraag. In het eerste geval voorziet Yves Leterme zijn weigering geen enkele keer van een verklaring en wordt zijn afwijzing bijgevolg als vijandig beschouwd.

Verder is gebleken dat Leterme de interviewers geregeld onderbreekt wanneer ze een vraag stellen. Bovendien spreekt hij hun af en toe expliciet aan, wat als een correctief mechanisme wordt gezien. Beide elementen zorgen voor een gespannen sfeer in de interviews.

We zagen in dit hoofdstuk dat zo goed als alle ontwijkingen van Leterme door de interviewers ontdekt en gevolgd worden door een al dan niet uitgestelde *follow-up*vraag. In sommige gevallen wordt een vraag zelfs tot vier keer toe gesteld omdat de interviewers geen adequaat antwoord verkrijgen of ze het antwoord van Leterme telkens in vraag stellen. Wanneer Leterme in zulke gevallen uiteindelijk toch antwoordt, dan doet hij dat soms in vage bewoordingen.

Op basis van deze analyse besluiten we dat er mogelijk nog enkele ontwijkingsstrategieën verder kunnen worden onderzocht. Zo kan een politicus de vraag van een interviewer ook ontwijken door ze zelf vroegtijdig af te breken of door in zijn respons enkel vage bewoordingen te gebruiken. Wat in de literatuur bovendien over het hoofd wordt gezien, is het feit dat politici zich ook van leugens kunnen bedienen om zo een direct antwoord op de vraag te vermijden. Daarmee wordt evenwel niet gezegd dat liegen als een ontwijkingsstrategie moet worden beschouwd. Een laatste element dat aan verder onderzoek kan worden onderworpen, is het gebruik van non-verbale communicatie. Wanneer Yves Leterme een voor hem ongewenste of onaangename vraag krijgt, dan zien we heel vaak dezelfde reactie. In zulke gevallen krabt hij aan zijn wenkbrauw, grijnst hij of neemt hij een slok van het glas dat voor hem staat.

Conclusie

In dit onderzoek werd aandacht besteed aan de vraag hoe en waarom politici vragen ontwijken in politieke interviews. Die probleemstelling werd op basis van een literatuuronderzoek onderzocht. De resultaten werden via een praktijkonderzoek bevestigd.

Politici wendden een groot aantal ontwijkingsstrategieën aan die we in twee grote groepen kunnen verdelen: de *overt* strategieën en de *covert* strategieën. In het eerste geval geeft de politicus openlijk aan dat hij de vraag niet zal beantwoorden, in het laatste geeft hij de indruk dat hij de vraag wel van een antwoord voorziet. De politicus kan de vraag expliciet ontwijken door eenvoudigweg te weigeren om ze te beantwoorden, door ze aan te vallen of in vraag te stellen, door de interviewer aan te vallen of door te stellen dat de vraag al beantwoord werd. Meer subtiele en dus *covert* strategieën zijn de ingrepen op het centrale thema, de context of één van beide, een herformulering van de vraag of het tactische gebruik van persoonlijke voornaamwoorden. Daarnaast kan de politicus de vraag negeren, ze enkel met “ja” of “neen” beantwoorden, de respons op de vorige vraag herhalen of de vraag slechts van een gedeeltelijk en dus onvolledig antwoord voorzien. Tot slot komt het voor dat een politicus zijn excuses aanbiedt voor de feiten uit de vraag, een figuurlijke vraag letterlijk interpreteert of in zijn antwoord metaforisch taalgebruik hanteert om een direct antwoord te vermijden. Omdat de politicus via *covert* strategieën probeert te voorkomen dat zijn ontwijkingen worden bemerkt en enkel veinst dat hij de vraag beantwoordt, worden *covert evasions* als bedrieglijke vormen van ontwijking beschouwd.

In dit onderzoek gingen we ook na wat aan de basis ligt van het ontwijkende antwoordgedrag van politici. We concludeerden dat het grootste deel van de ontwijkingen wordt veroorzaakt door de bekommernis om het positieve zelfbeeld of de *positive face* te behouden. Omdat de overleving van democratisch verkozen politici en van partijen afhangt van de goedkeuring van de bevolking, willen politici koste wat het kost vermijden dat hun zelfbeeld beschadigd wordt door het beantwoorden van bepaalde vragen in een interview. Bovendien beschermen politici in hun antwoorden niet hun eigen *face*, maar ook die van hun partij en van belangrijke anderen zoals partijgenoten, coalitiepartners en het kiespubliek. Daarnaast zijn er nog andere verklaringen voor ontwijkende antwoorden. Zo kan een persoonlijk conflict tussen de

interviewer en politicus evenzeer een invloed hebben op het antwoordgedrag van die laatste.

De inzichten die op basis van het literatuuronderzoek waren verkregen, werden vervolgens aan de praktijk getoetst door een analyse van het antwoordgedrag van Bart De Wever en Yves Leterme. Op basis van dat onderzoek kwamen we tot de conclusie dat politici inderdaad heel wat vragen ontwijken. We merkten ook dat elke politicus een voorkeur koestert voor een bepaalde strategie. Bart De Wever ontweek het merendeel van de vragen via *overt* strategieën en meer bepaald door een expliciete weigering. Yves Leterme gaf de voorkeur aan *covert evasions* en wijzigde in de meeste gevallen het centrale thema uit de vraag. Ook de verklaring dat de bekommernis om de *face* aan de basis ligt van heel wat ontwijkingen, werd door het praktijkonderzoek bevestigd. Toch onderscheidden beide politici zich ook op dat vlak. Terwijl Bart De Wever in zijn responsen zowel rekening hield met zijn persoonlijke *face* als met die van zijn partij, partijgenoten en kiespubliek, was Yves Leterme vooral om zijn eigen *face* bekommerd. In het praktijkonderzoek merkten we wel dat sommige strategieën nog verder verfijnd en onderzocht kunnen worden. Zo is het niet altijd even duidelijk of een politicus een ingreep pleegt op het centrale thema of op de context uit de vraag. Verder merkten we dat in de literatuur nergens over leugens of vage bewoordingen wordt gesproken als technieken om de vraag niet van een direct antwoord te voorzien. Daarnaast blijkt vaak al uit de non-verbale communicatie of de politicus de vraag zal beantwoorden. Tot slot hoopt dit onderzoek een aanzet te geven tot verder en uitgebreider onderzoek naar het antwoordgedrag van de Belgische politici.

Referentielijst

Primair

De Keien van de Wetstraat, *Bart De Wever*, CANVAS, 7-09-2007.

De Keien van de Wetstraat, *Yves Leterme*, CANVAS, 20-03-2009.

Terzake, *Bart De Wever: "U zal misschien nog raar opkijken"*, CANVAS, 10-07-2009.

Terzake, *Conflict Bart De Wever - Mark Demesmaeker*, CANVAS, 13-06-2006.

Phara, *Leterme geeft eigen foute visie begroting toe*, CANVAS, 16-04-2008.

Voor eens & voor altijd, *Yves Leterme geeft geen commentaar*, CANVAS, 10-04-2009.

Secundair

Bavelas, J. B., Black, A., Bryson, L. & Mullett, J. (1988). Political equivocation: A situational explanation. *Journal of Language and Social Psychology*, 7, 137-145.

Berninger, G. & Garvey, C. (1981). Relevant replies to questions: answers versus evasions. *Journal of Psycholinguistic Research*, 10, 403-420.

Bovens, M. A. P., 't Hart, P., Dekker, S. & Vanheuver, G. (1998). De politieke kunst van het ontwijken : beleidselites en defensieve retoriek. <http://igitur-archive.library.uu.nl/USBO/2006-0822-200644/UUindex.html>, Utrechtse School voor Bestuurs- en Organisatiewetenschap, 1-17.

Brown, P. & Levinson, S.C. (2006). Politeness: some universals in language usage. In A. Jaworski & N. Couplan (eds.), *The Discourse Reader* (pp. 311-323). London: Routledge.

Bull, P. & Fetzer, A. (2006). Who are *we* and who are *you*? The strategic use of forms of address in political interviews. *Text & Talk*, 26, 3-37.

Bull, P. & Mayer, K. (1988). Interruptions in political interviews: A study of Margaret Thatcher and Neil Kinnock. *Journal of Language and Social Psychology*, 7, 35-45.

Bull, P. & Mayer, K. (1993). How not to answer questions in political interviews. *Political Psychology*, 14, 651-666.

Bull, P. (1994). On identifying Questions, Replies and Non-Replies in Political Interviews. *Journal of Language and Social Psychology*, 13, 115-131.

Bull, P. (1998). Equivocation theory and news interviews. *Journal of Language and Social Psychology*, 17, 36-51.

- Bull, P. (1998). Political interviews: Television interviews in Great Britain. In C. De Landtsheer & O. Feldman (eds.), *Politically speaking: a worldwide examination of language used in the public sphere* (pp. 149-160). Westport: Praeger.
- Bull, P. (2003). *The microanalysis of political communication : Claptrap and ambiguity* (pp. 100-129). Londen: Routledge.
- Bull, P. (2008). "Slipperiness, evasion and ambiguity". Equivocation and facework in noncommittal political discourse. *Journal of Language and Social Psychology*, 27, 333-344.
- Bull, P., Elliott, J., Palmer, D. & Walker, L. (1996). Why politicians are three-faced: The face model of political interviews. *British Journal of Social Psychology*, 35, 267-284.
- Burton, D. (1982). Analysing spoken discourse. In M. Coulthard & M. Montgomery (eds.), *Studies in discourse analysis* (Vol. 8, pp. 61-81). London: Routledge & Kegan Paul.
- Chilton, P. & Schäffner, C. (1997). Discourse and politics. In T. A. van Dijk (ed.), *Discourse as social interaction. Discourse Studies: A multidisciplinary introduction. Volume 2* (pp. 206-230). London: Sage.
- Chilton, P. & Schäffner, C. (2002). Introduction: Themes and principles in the analysis of political discourse. In P. A. Chilton & C. Schäffner, *Politics as text and talk: Analytic approaches to political discourse* (p. 1-41). Amsterdam: Benjamins.
- Clayman, S. E. & Heritage, J. (2002). Questioning presidents: journalistic deference and adversarialness in the press conferences of U.S. presidents Eisenhower and Reagan. *Journal of Communication*, 52, 749-775.
- Clayman, S. & Heritage, J. (2005). *The news interview: Journalists and public figures on the air*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Clayman, S. E. (2001). Answers and evasions. *Language in Society*, 30, 403-442.
- Clayman, S.E. (1993). Reformulating the question: A device for answering/not answering questions in news interviews and press conferences. *Text*, 13, 159-188.
- Coeck, L., Quanten, A. & Gelders, D. (2009). *Debatstrategieën en -tactieken van politici in televisie(s)t(r)ijd*. Brugge: Vanden Broele.
- De Landtsheer, C. (1987). *De politieke taal in de Vlaamse media: Vertellen politici dan altijd leugens?* Antwerpen: Kluwer.
- De Landtsheer, C. (1998). Introduction to the study of political discourse. In C. De Landtsheer & O. Feldman (eds.), *Politically speaking: a worldwide examination of language used in the public sphere* (pp. 1-16). Westport: Praeger.
- Devos, C. (2007). De beeldenstorm in een nulsomspel: Geen politiek zonder perceptie. In P. F. Anthonissen, *'Versta me niet verkeerd': 11 lessen in reputatiemanagement* (pp. 105-117). Tielt: Lannoo.

- Dickerson, P. (2001). Disputing with care: analysing interviewees' treatment of interviewers' prior turns in televised political interviews. *Discourse Studies*, 3, 203-222.
- Ekström, M. (2009). Announced refusal to answer: a study of norms and accountability in broadcast political interviews. *Discourse Studies*, 11, 681-702.
- Fetzer, A. & Bull, P. (2008). 'Well, I answer it by simply inviting you to look at the evidence'. The strategic use of pronouns in political interviews. *Journal of Language and Politics*, 7, 271-289.
- Fetzer, A. (2007). Well if that had been true, that would have been perfectly reasonable: Appeals to reasonableness in political interviews. *Journal of Pragmatics*, 39, 1342-1359.
- Fetzer, A. (2008). "And I think that is a very straightforward way of dealing with it": The communicative function of cognitive verbs in political discourse. *Journal of Language and Social Psychology*, 27, 384-396.
- Galasinski, D. (1996). Deceptiveness of evasion. *Text*, 16, 1-22.
- Giora, R. (1994). On the political message: Pretending to communicate. In H. Parret (ed.), *Pretending to communicate* (pp. 104-123). Berlin: de Gruyter.
- Gnisci, A. & Bonaiuto, M. (2003). Grilling politicians: Politicians' answers to questions in television interviews and courtroom examinations. *Journal of Language and Social Psychology*, 22, 385-413.
- Greatbatch, D. (1986). Aspects of topical organization in News Interviews: the use agenda-shifting procedures by interviewees. *Media, Culture & Society*, 8, 441-455.
- Halmari, H. (2005). In search of "successful" political persuasion. A comparison of the styles of Bill Clinton and Ronald Reagan. In H. Halmari & T. Virtanen (eds.), *Persuasion across genres: A linguistic approach* (pp. 105-134). Amsterdam: Benjamins.
- Hamo, M., Kampf, Z. & Shifman, L. (2010). Surviving the 'mock interview': challenges to political communicative competence in contemporary televised discourse. *Media, Culture & Society*, 32, 247-266.
- Harris, S. (1991). Evasive action: How politicians respond to questions in political interviews. In P. Scannell (ed.), *Broadcast talk* (pp. 76-99). London: Sage.
- Harris, S. (2001). Being politically impolite: extending politeness theory to adversarial political discourse. *Discourse & Society*, 12, 451-472.
- Heritage, J. & Greatbatch, D. (1991). On the institutional character of institutional talk: the case of news interviews. In D. Boden & D. H. Zimmerman (eds.), *Talk and social structure: Studies in ethnomethodology and conversation analysis* (pp. 93-137). Cambridge : Polity Press.

Heritage, J. (1985). Analyzing news interviews: aspects of the production of talk for an overhearing audience. In T. A. Van Dijk (ed.), *Handbook of discourse analysis* (Vol. 3, pp. 95-117). London: Academic Press.

Molenbeek, M. & Aalberts, C. (2010). *U draait en u bent niet eerlijk: Spindoctoring in politiek Den Haag*. Den Haag: Sdu Uitgevers.

Obeng, S.G. (1997). Language and politics: indirectness in political discourse. *Discourse & Society*, 8, 49-83.

Piirainen-Marsh, A. (2005). Managing adversarial questioning in broadcast interviews. *Journal of Politeness Research*, 1, 193-217.

Rasiah, P. (2010). A framework for the systematic analysis of evasion in parliamentary discourse. *Journal of Pragmatics*, 42, 664-680.

Samyn, S.. Leterme I verdubbelt budgetten consultants. *De Standaard*. 16-04-2008, p. 1.

Simon-Vandenberghe, A. (1996). Image-building through modality: the case of political interviews. *Discourse & Society*, 7, 389-415.

sts, kld & svh. Leterme boos op publicatie budget consultants. *De Standaard Online*. 16-04-2008.

svh. Fout in begroting verdubbelt budget experten. *De Standaard Online*. 17-04-2008.

Temmerman, M. & Sinardet, D. (2008). Political journalism across the language border: Communicative behaviour in political interviews by Dutch- and French-speaking journalists with Dutch- and French-speaking politicians in federal Belgium. In F. Boers, J. Darquennes & R. Temmerman (eds.), *Multilingualism and applied comparative linguistics* (Vol. 2, pp. 110-135). Newcastle: Cambridge Scholars.

Valk van der, I. (2003). Right-wing parliamentary discourse on immigration in France. *Discourse & Society*, 14, 309-348.

van Dijk, T. A. (1997). What is political discourse analysis? In J. Blommaert & C. Bulcaen (eds.), *Political linguistics* (pp. 11-52). Amsterdam: Benjamins.

Werth, P. (1981). *Conversation and discourse: Structure and interpretation*. London: Croom Helm.

Wilson, J. (1990). *Politically speaking: The pragmatic analysis of political language*. Oxford: Blackwell.

Masterscriptie

Spinder, K. (2005). *“Daar gaat het nu niet over.”: Een onderzoek naar het antwoordgedrag van politici in het kamerdebat over terrorismebestrijding*. masterscriptie Universiteit Groningen.

Bijlagen

1 <S BV> meneer de wever u bent met vertraging begonnen/ de partijtop
2 zat vooraf *samen/
3 ging dat over wie wordt minister en welke bevoegdheden?
4 <S BDW> nee om eerlijk te zijn we hadden de mensen om zes uur gevraagd
5 in de hoop om om half zeven te kunnen beginnen, en da was een
6 vergadering van het dagelijks bestuur over het vervolg van de
7 komende dagen.
8 <S BV> het vervolg dat IS net wie wordt minister en met welke
9 bevoegdheden/ want u hebt er maar twee/ met ZWARE bevoegdheden
10 .. binnenlands bestuur wordt gezegd/ begroting/
11 dan kan je daar niet eender wie zetten.
12 <S BDW> over de bevoegdheden ga ik geen enkele uitspraak doen dat wordt
13 in prinCIpe pas NA de congressen echt TOEgewezen en beslist
14 <S BV> intussen circuleren namen jan peumans, geert bourgeois en chris
15 vandyck als parlementsvoorzitter/ klopt?
16 <S BDW> daar gaak geen enkele uitspraak over doen. u zal misschien nog
17 raar opkijken!
18 <S BV> ..een outsider bijvoorbeeld?
19 <S BDW> ik doe daar geen uitspraken over.
20 <S BV> is het al zeker dat u GEEN minister wordt want.. uw leden..
21 lijken dat wel te verkiezen he dat u voorzitter bliJft
22 <S BDW> u kan mij daar VEEL vragen over stellen maar ik ga daar GEEN
23 uitspraken over doen.
24 <S BV> want.. u bent wel nodig als voorzitter om in 2011 de
25 verkiezingen nog te kunnen leiden?
26 <S BDW> ja kijk is, dit congres is nog altijd BEzig he. bij ons is het
27 ook de gewoonte dat de leden en die komen masSAAL op voor
28 zoiets dat die de beslissingen nemen. als ik dat nu live op
29 televisie zeg terwijl dit congres bezig is, kan ik er even goed
30 GEEN organiseren dus ik ga daar GEEN uitspraken over doen.
31 <S BV> als we het dan is over het re euh regeerakkoord euh zelf hebben
32 ja de EERste franstalige reactie is er al hé op die vlaamse
33 kinderbijslag. elio di rupo die zei we zijn geen vloermatten. t
34 spel zit al op de wagen?
35 <S BDW> dat is een beetje flauw hé. wij gebruiken gewoon onze eigen
36 bevoegdheden om sociaal beleid te voeren. zij doen dat ook.
37 een onderwijzer in Wallonië verdient veel meer dan een
38 onderwijzer in Vlaanderen. hebt u mij daar ooit horen over
39 klagen of zagen? we passen gewoon onze autonomie toe, als dat
40 niet meer mag wat mag er dan eigenlijk nog wel [licht
41 geïrriteerd]?
42 <S BV> mja..hoe gaat u uw leden overtuigen om dit GOED te keuren als
43 ze al moeten overtuigd worden?
44 <S BDW> wel ik heb de hoofdlijnen al TOEgelicht en gezegd welke
45 maatregelen der zitten om de vlaamse economie te ondersteunen/
46 welke maatregelen der zijn om de MENnsen te ondersteunen/ de
47 KINderbijslag die we hebben gevraagd/ de
48 hospitalisatieverzekering/ ik heb al over het
49 INburgeringsbeleid gesproken en het vlaamse energiebedrijf dat
50 wij hebben bedacht/ dat zit er allemaal in in het
51 regeerakkoord. ik heb euh toegelicht dat deze regering bespaart
52 maar VOORAL op de overheid zelf. bijna alle besparingen drie op
53 de vier zitten op de overheid. de slanke overheid wordt door
54 ONS gerealiseerd. ik heb de communautaire lijnen en filosofie
55 toegelicht/ en na die toelichting was er toch een warm applaus,
56 dus ik ga ervan uit dat er hier toch een euh ZEER grote
57 goedkeuring zal gegeven worden straks.
58 <S BV> ja wat die communautaire lijn betleeft. we gaan assertief zijn
59 betekent dat bijvoorbeeld

60 als in het najaar de federale regering een begroting maakt en
61 er gaat geld naar het KANKerpreventiefonds dat er meTEEN een
62 vlaams belangenconflict komt?

63 <S BDW> goh ik ga daar nu geen uitspraken over doen è wie dan leeft zal
64 dan zien vlaamse assertiviteit da betekent vooral, da je je
65 eigen bevoegdheden MAXimaal gebruikt, da je soms creatief bent
66 om dingen te kunnen doen zoals die kinderbijslag euh die
67 fed<federAAL zitten maar die we nu gaan aanvullen met VLAAMse
68 middelen, da betekent da je in de RAND een heel stevig beleid
69 gaat voeren/ om de mensen daar te ondersteunen da je naar
70 brussel toe een strategische VISIE ontwikkelt/ dat is Vlaamse
71 assertiviteit/ en da betekent bijvoorbeeld ook// da je je
72 begroting in evenwicht brengt/ terwijl andere euh alle andere
73 niveaus in dit land de schulden blijven OPstapelen// da je dus
74 in een GOEie uitgangspositie zit om een communautair gesprek
75 aan te gaan wij kunnen het wij kunnen tenminste nog besturen en
76 beslissen.

77 <S BV> ja maar wat zou u tegenhouden om dat belangenconflict in te
78 voeren, da's toch net assertiviteit?

79 <S BDW> wel u weet dat frank vandenbroucke dat al gedaan heeft// in de
80 vorige regering toen de f euh <federale iets deed wat tegen de
81 vlaamse belangen ingegaan == heeft hij ze geblokkeerd. wel de
82 LIJN van dit regeerakkoord is dat als men tegen de vlaamse
83 belangen ingaan da we opnieuw alle wettelijke mogelijkheden
84 gaan gebruiken, dat staat letterlijk in de tekst, ma we gaan
85 natuurlijk geen zottekesspel van maken zoals dat heet, ma we
86 gaan wel die vlaamse belangen GOED bewaken.

87 <S BV> ja. als we het dan nog es even hebben over de staatshervorming,
88 moet u mij es uitleggen twee jaar geleden klonk het /we hebben
89 die staatshervorming ABSoluut nodig om de crisis te overLEven.
90 nu blijkbaar niet meer.

91 <S BDW> o, we hebben die absoluut nodig en da zegt euh zeg ik nie
92 alleen iederEEN zegt dat he// |ook ook|

93 <S BV> |om| de huidige crisis te
94 overleven.

95 <S BDW> jah kijk ma we hebben ze niet hé, in dit land zijn er
96 spelregels die zijn nogal eigenaardig/ wij zijn de meerderheid,
97 we betalen ook heel veel facturen maar als er iemand NEE zegt,
98 of non dan is het gewoon nee hé en dan loop je met je kop tegen
99 de muur, we hebben der wel iets van geleerd de afgelopen jaren.
100 wij zeggen nu we gaan niet opnieuw naar een praatcafé om nog is
101 vernederd te worden// we gaan gewoon doen wa we al kunnen doen
102 met onze EIgen bevoegdheden. ma dat die staatshervorming
103 onontbeerlijk blijft en dat deze vlaamse regering die ambitie
104 terug heeft ingeschreven/ *da's nogal evident. alleen weten wij
105 goed dat we de moment zullen moeten afwachten euh.. om die
106 staatshervorming te KUNnen realiseren en dat IS gewoon niet
107 vandaag, als we morgen terug naar hertoginnendal gaan dan wordt
108 het WEER het eeuwige herhaling van het non en het neen en daar
109 {daar koop je niks voor, dat zijn de mensen ook gewoon beu.}
110 [geïrriteerd]

111 <S BV> IS cd&v eigenlijk wel te vertrouwen want vlaams assertief zijn
112 betekent dat de federale premier het LASTig kan krijgen/ dat is
113 OOK een cd&ver, ja dan zou het wel es kunnen zijn dat die aan
114 kris peeters EN zijn partij vraagt om IN te binden, en daar
115 staat u dan?

116 <S BDW> ja kijk, iedereen heeft zen keuzes gemaakt en ik ga nie namens
117 andere partijen verklaringen afleggen iedereen heeft een

118 coalitie gekozen met de partners die hij of zij wilde/ en een
119 tekst gesloten die heel duidelijk is/--
120 <S BV> ja ma u vertrouwt cd&v/ dat ze niet inbinden.
121 <S BDW> ja kijk, wij gaan een VLAAMS beleid voeren zoals dat hier
122 beschreven staat. dat er problemen en moeilijkheden gaan komen
123 onderweg das nogal evident das altijd zo/ en dan gaan we die
124 oplossen// en dan gaan we ervan uit dat iedereen zich aan het
125 akkoord houdt, en dan mag men wat mij betreft OOK op rekenen/
126 ik ga niks vragen of doen da buiten de tekst valt// dat is
127 evident.
128 <S BV> tot slot, morgen trouwt u, stapt u naar het altaar als minister
129 of als voorzitter?
130 <S BDW> dat is opnieuw een vraag waar ik geen uitspraken over ga doen/
131 ik ga wel zeggen dat als mijn vrouw mij nog wil aanvaarden na
132 wat er afgelopen weken is gebeurd euh.. een zekere
133 uithuizigheid, dan zoek ik te trouwen en ik hoop<hopelijk niet
134 met de handschoen.
135 <S BV> met huwelijksreis naar schotland?
136 <S BDW> euh neen, euh schotland gaat niet door, kinderen zijn te klein.
137 ik ga naar frankrijk, dat zal misschien een.. bepaalde
138 gemeenschap van dit land gerust kunnen stellen.
139 <S BV> dank u wel, BART de wever. en nu kan hij terug opnieuw naar
140 zijn congres waar ie hij wellicht een goedkeuring zal krijgen.

1 <S SB> meneer de wever dat citaat / [leest af] VOOR de
2 gemeenteraadsverkiezingen vormen NERgens een kartel met het
3 vb/, er wordt NIET op voorhand gepraat maar NA de verkiezingen
4 wel en dan KAN er plaatselijk worden samengewerkt, of is een
5 coalitie met het vb mogelijk. das wat u daarnet zei enerzijds
6 anderzijds.
7 <S BDW> wel ik denk niet dat mark demesmaeker daarmee fundamenteel van
8 de partijlijn AFwijkt hè/ in dat interview doet hij nog andere
9 uitspraken/ |waar hij ook zegt |
10 <S SB> |ja|
11 <S BDW> euh of zich beklaagt over de laag bij de grondse praktijken van
12 het vlaams belang
13 <S SB> ja
14 <S BDW> de manier waarop ze bijvoorbeeld ons bejegenen en de manier
15 |waarop ze aan politiek doen|
16 <S SB> |goed maar das voor straks| ma kunnen we nu.. voor eens en
17 voor altijd weten/.. IS.. de nva van plan om.. NA de
18 verkiezingen samen te werken.. MET het vlaams belang?
19 <S BDW> wij zeggen daar al vijf jaar hetzelfde over en wij bestaan vijf
20 jaar dus van bij de oprichting |denk ik dat wij daar|
21 <S SB> | en wat zegt u daarover?|
22 <S BDW> HEEL duidelijk over zijn. wij hebben altijd gezegd wij geloven
23 NIET in het cordon sanitair. nie op TACTisch vlak en ook niet
24 op principieel vlak. wij doen daar NIET aan mee. maar wij
25 hebben ALTijd in EEN adem en dat doet mark ook in dat
26 interview, de bal in de kamp van het vlaams belang gelegd.|ZIJ|
27 <S SB> |ja|
28 <S BDW> moeten zich ofstellen met aanvaardbare figuren/ een
29 aanvaardbaar programma/ een aanvaardbare stijl. en dan wordt
30 een gesprek mogelijk en anders niet.
31 <S SB> DUS..als ik nu.. de VOLgende situatie veronderstel euhm tvlaams
32 belang is <heeft ergens nogal veel verkozenen, u ook een paar
33 en SAMEN kan u een meerderheid vormen / en ze zeggen tegen u
34 kijk het programma van hoe we de gemeente gaan besturen dat mag
35 u ZELF helemaal uitschrijven, en u mag er.. BOVENop nog de
36 burgemeester leveren en dan zegt u ja?
37 <S BDW> da zijn allemaal hele mooie hypothesen, maar in de politiek
38 moet je opletten met hypothetische |*vragen|. |ja |
39 <S SB> |ja |
40 <S BDW> wij hebben ook in de partij afgesproken om vooral het cordon
41 sanitaire niet tot INzet van deze verkiezingen te maken.
42 <S SB> goed, |maar |--
43 <S BDW> |len dat | betreur ik dan WEL aan het interview, dat dat
44 opNIEUW is gebeurd. een uitspraak in het pallieterke godbetert
45 leidt ertoe dat alle KRANTen mij bellen, dat ik hier vanavond
46 in terZake kom zitten
47 <S SB> ja |ma|
48 <S BDW> |das| een beetje much ado about nothing, u lijdt toch een
49 *beetje.. aan cordonitis elke keer als er iemand zijn neus aan
50 het venster steekt, IETS te uitdrukkelijk..dan is dat nationaal
51 nieuws.
52 <S SB> ja maar
53 <S BDW> ik zou zeggen hou daar eens mee op!
54 <S SB> ja. meneer de wever, zou het niet kunnen zijn dat er in elke
55 partij blijkbaar toch altijd IEmand is die zijn vinger wil
56 opsteken [*steekt zijn vinger op*] om te zeggen [*maakt twijfelend*
57 *gebaar*] cordon sanitaire..ja// en samenwerken misschien ook?
58 <S BDW> wel dat zou best kunnen maar bij ons is dat perfect in de
59 partijlijn / wij geloven niet in de cordon sanitaire.

60 <S SB> ja, maar.. is u geLUKkig met de démarge van mark demesmaeker?
61 <S BDW> mijn perSOONlijk geluk is in de politiek nie zo relevant, ik
62 heb u gezegd dat ik het betreur dat de discussie opnieuw wordt
63 gevoerd omdat dat alleEN in het voordeel is van het vlaams
64 belang.
65 <S SB> ja
66 <S BDW> vlaams belang dat weer onmiddellijk een persmededeling
67 verspreidt dat de indruk moet wekken dat wij verDEELD zijn.
68 en dat de dijk op op springen staat terwijl dat da absoluut nie
69 juist is
70 <S SB> het vlaams belang.. ZEGT gewoon dat u inderdaad gesprekken
71 vooraf..dat u die v<v<vermijdt, dat u zelfs mensen die het WEL
72 doen uit de partij zet
73 <S BDW> [stiller] das nie juist
74 <S SB> nee?
75 <S BDW> nee dat is nie juist [kordaat]. u doelt op de toestand in
76 wetteren..maar daar |waren een aantal mensen|--
77 <S SB> |look in mol bijvoorbeeld|
78 <S BDW> *neen da waren mensen die een KARTEL wilden sluiten. er is een
79 groot verschil tussen het sluiten van een kar*tel wat een
80 CONFederale manier is van een samenwerken tussen twee partijen
81 <S SB> ja
82 <S BDW> zoals cd&v en nva doen, en een coalItie sluiten, waarbij je
83 onafhankelijk op basis van programma gaat kijken/ op basis van
84 stijl/
85 <S SB> ja
86 <S BDW> inhoud en mensen/ gaat kijken is er iets MOgelijk
87 <S SB> ja
88 <S BDW> dus een kartel is VEEL vergaander en daar hebben wij HEEL
89 duidelijk < in de partijraad eel duidelijk gezegd dat doen wij
90 NIET |en wie dat wel doet plaatst zich buiten de partij|
91 <S SB> |een kartel niet maar ik onthou|
92 < nee maar ik onthou..uit wat u nu zegt dat.. een coalItie..
93 niet.. UITgesloten is
94 <S BDW> maar u moet niet proberen mij alle pieren uit de neus te halen
95 // ik heb u heel duidelijk |gezegd dat onze positie|
96 <S SB> |jamaar als u antwoordt| natuurlijk
97 dan stop ik è
98 <S BDW> jamaar.. ik heb u ook eel duidelijk gezegd dat de partijraad
99 die mijn basis
100 <S SB> |ja|
101 <S BDW> < |het parlement| van mijn partij heeft gezegd dat we deze
102 discussie NIET meer gaan voeren omdat het *een tot een
103 ongeloofelijke mediastorm leidt
104 <S SB> |ja|
105 <S BDW> |waarin| je dan weer gedwongen wordt om bepaalde posities in te
106 nemen of niet in te nemen, en *twee omdat het alleEN in het
107 voordeel is van het vlaams belang, maar ik zal u eens iets
108 zeggen, alle journalisten hebben mij gebeld |vandaag|
109 <S SB> |ja|
110 <S BDW> van het laatste nieuws tot kerk en leven
111 <S SB> |ja|
112 <S BDW> |bij| wijze van spreken ik heb hen allemaal OOK een vraag
113 gesteld/ denkt U als journalist dat het cordon gaat
114 sneuvelen. zij hebben allemaal JA: gezegd, dus laat ons nu toch
115 is ophouden daar zo hysterisch over te doen. in nederland heeft
116 men het OOK gedaan,
117 <S SB> ja
118 <S BDW> daar is de rechtstaat ook niet INgestort, ik ben het BEU om

119 elke verkiezing te verliezen, van een zwakkere tegenstander, en
120 dan moet je over je strategie gaan |nadenken|
121 <S SB> |ok|
122 <S BDW> men heeft *alles geprobeerd/
123 <S SB> ja
124 <S BDW> men heeft het vlaams belang alleen maar GROter gemaakt dat ben
125 ik dus ook hartsgrondig BEU.
126 <S SB> ..ja.. [/ii/] mij valt op in wat u zegt, de rechtstaat is niet
127 ten onder gegaan door het betrekken van zo'n partij, ..dus u
128 vindt het eigenlijk absoluut niet.. ERG mocht het dan toch
129 ergens gebeuren
130 <S BDW> ik denk dat ik u niet moet overtuigen dat ik een tegenstander
131 ben van het vlaams belang en een vrij
132 hartsTOCHtelijke
133 <S SB> |ja|
134 <S BDW> tegenstander |ik vind het een vreselijke partij|
135 <S SB> | juist daarom vind ik het |zo
136 vreemd dat meneer demesmaecker DIT wel kan zeggen
137 <S BDW> jamaar hij heeft OOK gezegd dat de partij laag bij de gronds
138 optreedt en dat zeg ik ook.. zij doet op een
139 ONverantwoordelijke manier aan politiek het is meer een
140 parlementaire |guerillabeweging| dan een echte partij.
141 <S SB> |ja|
142 <S SB> dat is |waar|
143 <S BDW> |zij sleurt| het streven naar vlaamse |autonomie|
144 <S SB> |ja|
145 <S BDW> dat ik heel belangrijk vind HElemaal in de saus van het
146 racisme.
147 <S SB> |ja |
148 <S BDW> |zij polariseert|
149 <S SB> maar
150 <S BDW> met een bepaald soort |tegenstanders|
151 <S SB> / absoluut|
152 <S BDW> op een manier dat het centrum rechts een centrum waar ik
153 in zit het |heel heel|
154 <S SB> /ja/
155 <S BDW> moeilijk krijgt en dat ben ik ook wel echt beu hoor.
156 <S SB> e< en meneer demesmaecker heeft het inderdaad ook gezegd
157 maar hij heeft NOG iets gezegd, hij heeft het namelijk over het
158 vlaams belang als ik citeer nu weer hé diegene die de
159 natuurlijke bondgenoten zouden moeten zijn, die toch
160 gedeeltelijk dezelfde vlaams nationale standpunten deelt, ja
161 dan vraagt u er natuurlijk zelf om meneer de wever?
162 <S BDW> wel dat vergt enige kennis van de vlaams nationale
163 subcultuur, dat is altijd heel moeilijk UIT te leggen, en hij
164 spreekt ook SPEcifiek vanuit de situatie in de rand, WAAR het
165 inderdaad zou kunnen da je in sommige gemeenten voor de KEUze/
166 zal komen te staan/ tussen een samenwerking MET union
167 francophone of |fdf|
168 <S SB> |ja|
169 <S BDW> die wij beschouwen als franstalige racisten.. OF het vlaams
170 belang/ of anders kan je geen bestuur |meer maken en das een|
171 <S SB> |ik vind ik vind da
172 overigens --
173 <S BDW> HEle |specifieke|
174 <S SB> /ja|
175 <S BDW> situatie

176 <S SB> ik vind dat overigens een een een vrij krasse uitspraak het fdf
177 dat zijn de fascistten .. het vlaams belang niet het vlaams
178 belang is veroordeeld het fdf bij mijn weten niet
179 <S BDW> wel fascisme is een woord dat ik niet gebruik dat is een
180 historische st --
181 <S SB> 't staat er wel.
182 <S BDW> dat staat er da laat ik voor rekening van mark, da zou ik nooit
183 zeggen want fascisme is een historische stroming en ik SToor
184 mij nogal aan de semantische vervuiling waarbij begrippen als
185 |fascisme|
186 <S SB> |ja|
187 <S BDW> en racisme zomaar de ether worden ingestuurd maar dat die
188 partijen zijn |die van|
189 <S SB> |ja|
190 <S BDW> een euh imperialisme getuigen < van een negentiende eeus
191 franstalig imperialisme die wij nie *wensen in ons bestuur van
192 onze Vlaamse gemeenten da is nogal duidelijk//
193 [...]

1 <S IDV> WOONT u nog graag in België?
2 <S BDW> ik woon zeer graag waar ik woon // == ja ik heb daar geen
3 moeite mee / --
4 <S IDV> u zegt niet dat u graag in België woont.
5 <S BDW> da ZEG ik inderdaad nie graag, omdat u mij dan op mijn
6 EMotionele kant raakt, en die is er OOK dat ontken ik niet.
7 maar ik word niet gedreven door rancune zoals sommigen beweren.
8 <S IDV> |als u in|
9 <S BDW> |dat is iets te gemakkelijk|
10 <S IDV> |als u | < nee maar als u in het buitenland
11 bent wa< waar zegt u dan dat u woont?
12 <S BDW> o ik zeg heel graag dat ik in Vlaanderen woon / en dat ik
13 Vlaaming ben / omdat ik ook iemand ben die identiteit belangrijk
14 vindt en daar ook trots in schept, MAAR voor mij is dat geen
15 euh romantisch verhaal, of of een een conditio sine qua non
16 waar iedereen zich moet aan confirmeren he ik ben nie iemand
17 die in korte broek loopt alleen al om esthetische redenen,
18 <S KC> [lacht]
19 <S BDW> en met vlaggen gaat zwaaien in het weekend/ dat doe ik niet.
20 maar ik ben daar ook nie vies van van mensen die dat doen
21 hé==leven en laten leven.
22 <S KC> het euh viel me daarnet op dat u sprak over euh dan raakt u mij
23 op m'n emotionele KANT / =ik leg u een citaat voor deze week in
24 de morgen van Matthias de Clercq u welbekend .. waarin hij zegt
25 het Nationalisme.. is als een Dodelijk gif dat de rede LAM
26 legt.. en de emoties de vrije teugel laat.. dat GAAT over u ../
27 <S BDW> ja ik vind dat echte flauwekul / hé / dat kan je over ieder
28 isme zeggen / als je socialisme definieert als wat meneer
29 Ceaucesco dervan gemaakt heeft is dat ook geen fraai verhaal.
30 der ZIJN natuurlijk vormen van nationalisme die gericht zijn op
31 uitsluiting, op rancune, op<op<op het verwerpen van wie vreemd
32 is.. en van wie ARMER is, dat beSTAAT georganiseerd
33 groepsgevoel. der bestaat evengoed een civiel nationalisme,
34 dat investeert in burgerschap/ dat inclusief is/ dat mensen kan
35 opnemen/ dat een OPEN verhaal/ is, en dat eigenlijk een
36 basisvoorwaarden is om in de wereld te treden vanuit een zeker
37 zelfbewustzijn. ik weet aan welke kant van de draad ik sta /
38 maar ik weet dat het Andere ook bestaat.
39 <S KC> ja omschrijft u eens wat IS nationalisme voor u precies?
40 <S IDV> ja [knikt instemmend]
41 <S BDW> nationalisme is eigenlijk euh het principe .. dat er
42 congruentie moet zijn tussen uw culturele eenheid en uw
43 politieke eenheid --
44 <S IDV> wat bedoelt u congruentie want .. -
45 <S BDW> wel --
46 <S IDV> u hebt tot nu toe al een heleboel moeilijke woorden met alle
47 respect --
48 <S BDW> is dat zo ?
49 <S IDV> |ja wat is wat is groe euh ja u bent historicus|
50 <S KC> |dat is de academicus die bovenkomt| [lacht]
51 <S BDW> ik heb daar jaren les over gegeven dus dat dat
52 stop je natuurlijk niet helemaal
53 onder de mat |waarschijnlijk|
54 <S IDV> |dus wat| wat bedoelt u met congruentie
55 exact?
56 <S BDW> wel dat je: tussen uw culturele gemeenschap = wij zijn
57 vlamingen, he / dus wij hebben bepaalde eigenschappen

58 gemeenschappelijk vooral de TAAL .. is de laatste jaren honderd
59 tweehonderd jaar enorm belangrijk geworden voor de
60 identificatie van de groep, wie nederlands spreekt hoort erbij
61 wie geen nederlands spreekt behoort tot een ANDERE groep =ik
62 zal het zo simpel zeggen= wel dat daar ook politieke structuren
63 op kunnen geËNT worden op die CULTURELE structuur. maar daar
64 heb je graDATies in he / dat kan gaan van culturele autonomie/
65 euh tot het folklore .. he recht op een zekere folklore of
66 eigen taal, tot een volledige eigen natiestaat he / dus daar
67 heb je alle mogelijke gradaties in / en welke gradatie je kiest
68 hangt enorm af van de context waarin je LEEFT.
69 |en dat|--
70 <S IDV> |en welke| gradatie kiest u?
71 <S BDW> wel in die belgische context/ waar er eigenlijk geen federale
72 democratie meer bestaat/ geen belgische partijen, geen
73 belgische opinie, geen belgische pers, KIES ik voor een
74 evolutie NAAR onafhankelijkheid, maar enkel en alleen op
75 voorwaarde dat ook de Europese UNIE zich verder uitbouwt. dat
76 is een deel van het verhaal dat altijd wordt vergeten. ik ben
77 GEEN splitsingsfetisjist. ik vin je moet ALTIJD de
78 SCHAALgrootte afwegen tegen de heterogeniteitskosten==ook dat
79 zijn moeilijke woorden / euh belgië is eigenlijk een uniek
80 geval tis een heel klein landje / je hebt dus weinig
81 schaalvoordelen van iets samen te doen bevoorbeeld het leger<
82 het belgisch leger is nie .. het sterkste leger in de WEreld
83 omda ja je hebt maar tien miljoen belastingsbetalers om het te
84 onderhouden / dus schaalvoordelen zijn er weinig / maar de
85 heterogeniTEITSkost, dus de kost die je moet bepa< beTalen om
86 verschillende visies met elkaar te verenigen, die is ZEER zeer
87 groot, omdat het twee democratieën zijn, en DAT maakt dit land
88 voor mij in de eenentwintigste eeuw EIGenlijk ter dood
89 veroordeeld. je hebt een euROpa dat die schaalvoordelen WEL
90 biedt / als je een europees leger zou kunnen maken kan dat
91 potentieel het sterkste leger ter wereld zijn, je hebt HEEL
92 veel belastingsbetalers .. die kunnen bijdragen / dus he dus
93 dus economies of scale, en aan de andere kant heb je VLAANderen
94 dat VEEL relevanter is als niveau van directe overheid. dus ik
95 zie een evolutie waarbij: = die trouwens al LANG bezig is hé=
96 die zich verder zal voltrekken maar dat is nie agresSIEF, dat
97 is geen |revolutie,|
98 <S IDV> |maar| --
99 <S BDW> ik pak niemand iets af euh, ik wil niemand pijn doen ik wil
100 geen muren bouwen trams laten stoppen op de taalgrens --
101 <S IDV> =das nochtans het i< het etiket dat op u kleeft he /
102 <S BDW> dat op mij WORDT gekleefd. |dat is juist|
103 <S IDV> | u staat op een| foto, en dat is
104 een foto die gebruikt is mm bij ecolo onder meer op het
105 partijbureau, u staat op een m foto onder meer in de
106 ACHtergrond van jean-marie le penn. [BDW knikt anticiperend]Ja
107 = dat is toch logisch dat de mensen u dan WEL in een andere
108 hoek gaan duwen?
109 <S BDW> vindt u dat logisch? vindt u dat werkelijk logisch?
110 <S IDV> ik snap .. dat men aan de.. *andere kant van de taalgrens daar
111 inderdaad dan zo over gaat denken ja.
112 <S BDW> zou u dat dan normaal vinden als ik zou zeggen dat .. euh steve
113 stevaert die fidel castro is gaan bezoeken en fêteren, dat die
114 voor mij niet meer in aanmerking komt om in een democratie te
115 functioneren / omdat die .. een dictator en een massamoordenaar
116 is gaan fêteren =zou u dat normaal vinden?

117 <S IDV> ik begrijp dat dat uw mening is net zoals ik begrijp dat wat
118 |er aan de andere kant van de taalgrens|
119 <S BDW> |nee persoonlijk begrijp ik dat helemaal NIET| want ik heb
120 jean-marie le penn NIET gaan fêteren. ik heb een gespreksavond
121 met hem bijgewoond / ik heb hem kritische vragen gesteld / en
122 ik wou die man eens HOREN. ik DENK dat dat in een democratie
123 dat dat TOEGestaan is. en toen hij de ZAAL verliet is er een
124 foto genomen waar, als ge die foto bekijkt, een .. bart de
125 wever opstaat, tien jaar .. euh geleden en dertig kilo minder /
126 euh die toevallig mee op die foto staat.
127 <S KC> dus daar |zegt u van|
128 <S BDW> |wat bewijst nu| eigenlijk die foto / |in wat voor een
129 samen-|
130 <S KC> |ja u zegt dat is
131 geen probleem| dat is geen probleem die foto.
132 <S BDW> =ik vind het een probleem dat men er een probleem van MAAKT /
133 in wa voor een samenleving LEVEN wij? .. [geïrriteerd] we< heb
134 ik nog de VRIJHEID om naar een politicus die toch geen
135 crimineel is, die opvattingen heeft die we waarschijnlijk niet
136 LEUK vinden / als die zijn discours komt brengen om daar naar
137 te LUISTEREN en vragen te stellen, mag dat nog? de paradox is
138 wel dat het het vlaams belang is die de foto heeft verspreid,
139 .. dus de partij die bij uitstek zegt NIEMAND wil met ons
140 praten, IEDEREEN behandelt ons als mestkevers / als je dan de
141 moeite DOET om eens iemand van hun strekking te gaan
142 beluisteren / dan nemen ze daar een foto van en dan gebruiken
143 ze die tegen jou. leg mij dat eens uit.

Deel 1 : tussen 2'12" en 3'20" (totaal : 1'08")

1 <S TL> welke vooroordelen bestaan er over jou?
2 <S YL> [krabt aan voorhoofd] oh der bestaan er < fin, tis te zien bij
3 wie é == ik denk euh, mah, der bestaan bij .. nogal wa mensen
4 die invloed hebben in de politiek vooroordelen ja. euhm: ..
5 [ademt hoorbaar in] ik denk euh, wacht ze mijn harde schijf
6 daar wordt over gesproken dak zo .. dingen, vast-leg
7 |wanneer iemand|
8 <S TL> |een goed geheugen|
9 <S YL> wanneer iemand tegen mijn kar rijdt dak dat dan onthoud en
10 revanche neem. [ademt hoorbaar in]
11 <S TL> |rancuneus eigenlijk .. rancuneus|
12 <S MD> |een beetje rancuneus |
13 <S YL> |ne grijzen boekhouder| tis: rancuneus. euh er .. wordt ook van
14 gezegd gjah das ne grijze boekhouder. zo ben ik begonnen dat
15 waren de eerste kritieken van ja [fronst wenkbrauwen] met die
16 man wordt het nooit niks bij de CVP of de CD&V, allé, [trekt
17 wenkbrauwen op] wat hebben ze nu weer uitgaald?
18 <S TL> [lacht]
19 <S YL> dus ja voila.
20 <S TL> |ja |
21 <S MD> |ja |
22 <S YL> |en ik euh| er wor < er wordt ook vaak gezegd van hij heeft een
23 strategie euh [glimlacht, haalt schouders op, trekt ogen op]
24 ja.
25 <S TL> een strateg--
26 <S MD> en en vind je die allemaal onterecht?
27 <S YL> euhm, wel der is altijd een klein beetje waarheid in == dat ik
28 sommige dingen onthoud, en dak, euhm .. ja .. dat zal wel
29 kloppen, ik probeer er aan te werken.|euh|
30 <S TL> |maar| u durft nie zover
31 gaan dan dan toegeven rancuneus, dat da klopt?
32 <S YL> ma da zal wel denk ik. soms? soms zal da wel juist zijn.
33 <S TL> ja? [hoge intonatie]
34 <S YL> da ge soms euh, iemand die u zoals op een voetbalveld é, iemand
35 die u getackeld heeft da ge dan euh twee drie minuten nadien
36 zegt |van |
37 <S TL> |[lacht] |
38 <S YL> |bof we gaan een elleboog | zetten, dus euh. [lacht]
39 <S MD> ja
40 <S TL> ja
41 <S MD> en die weet wel waarom dat dat gebeurt dan?
42 <S YL> ja ma men gebruikt dat ook soms ja.
43 <S TL> jaja
44

Deel 2: tussen 5'46" en 10'25" (totaal: 4'39")

46
47 <S TL> zeg ma euh .. yves, oe gaat het eigenlijk met jou ?
48 <S YL> tgaat goed ja, tgaat goed. [glimlacht en krabt aan voorhoofd]
49 <S TL> |ja?|
50 <S YL> |de | gezondheid is ok. en euh [ademt hoorbaar in] .. de zomer
51 komt eraan. en whja, tgaat.
52 <S TL> ja
53 <S YL> en meduzelf?
54 <S TL> me mij gaat het prima. ik vraag < ik stel < ik stel de vraag
55 omdat euh .. toen we over jou aant, nadenken waren, [YL knikt]
56 dan dachten we .. eigenlijk yves leterme .. die heeft
57 *ongelooflijk veel .. succes .. geHAD misschien? of
58 ongeloflijk veel goeie pers gehad en we zijn dat op dit moment
59 .. vergeten. en om dat even in herinnering te brengen wil ik
60 toch .. een aan-tal .. dingen laten zien.

61 [videofragment met krantenkoppen, met commentaar van TL]

62 <S TL> het wonderjaar van yves leterme, da zijn krantenkoppen. leterme

63 is een logische keuze. de etat de grace van yves leterme.

64 [Leterme kucht en zucht] met de regering leterme is het

65 plezierig werken. en leterme is po*liticus van het jaar. tzijn

66 maar een PAAR krantenkoppen van een PAAR jaar geleden.

67 <S YL> [zucht] ja

68 <S TL> hebt u daar op da moment .. heel ard van genoten?

69 <S YL> nee ik heb het vooral gerelativeerd.

70 <S TL> meent u dat?

71 <S YL> echt waar, u mag dat vragen aan mijn omgeving, gezegd op

72 peilingen enzo, van euhm pas op jongens euh en dit is allemaal

73 zeer relatief. [ademt hoorbaar in] euh ja, en t is gebleken hé.

74 <S TL> maar dat moet toch < |dat moet toch|

75 <S MD> |ja waarom ni|

76 <S TL> nie evident zijn om da zo te relativieren als je ZO .. wordt

77 opgehemeld

78 <S MD> want je kon eigenlijk niks verkeerd doen, bepaald moment.

79 |u was echt de chou van van van -- |

80 <YL> |ja je hebt dat ook < je hebt dat ook in andere disciplines|

81 hé, je hebt euh, het aantal ondernemers van tjaar die nadien

82 failliet gegaan is, of euh, waarvan het bedrijf kapot is

83 gegaan. euh in de sport heb je dat. ook in de politiek. dus

84 mensen doen mee me back the winner, doen mee. en en dan krijg

85 je zo een soort zelfversterkend effect. [ademt in] maar dan moe

86 je heel goed weten dat dit ooit eindigt en da je ooit euh, ja

87 tis ups en downs hé, daj ooit in een dal gaat en opnieuw dan

88 probeert op te bouwen.

89 <S TL> maar had u ooit .. [wijst met vinger] kunnen verwachten op DAT

90 moment .. wat er de voorbije *drie weken over u is verschenen?

91 we gaan eerst even kijken, we zullen eerst even kijken.

92 <S YL> |wo ja| [is niet blij met deze opmerking, kijkt zuur]

93 <S TL> |we hebben| een compilatie gemaakt van het mediaoverzicht over

94 yves leterme de voorbije drie weken.[Leterme drinkt]

95

96 [videofragment met krantenkoppen en politici aan het woord:

97 krantenkop 'Leterme wordt arroganter met de dag'; Louis Tobback: De

98 verantwoordelijkheid van Leterme in wat ons overkomt in dit land op dit

99 ogenblik is ver*pletterend; krantenkop 'Yves Leterme: West-Vlaams

100 vitriool'; Tim Pauwels: Daarmee zegt ie: Ja, die wetstraat en die politieke

101 journalisten, ik hoor daar eigenlijk niet bij, ik sta dicht bij de mensen.

102 Het is natuurlijk ook allemaal marketingonzin; krantenkoppen "'Ze wilden me

103 een kopje kleiner maken"' ; 'CD&V verslikt zich in mediaoffensief Yves

104 Leterme. Onderbuik partij grommelt na onverwachte rentree'; Herman Van

105 Rompuy: Ik denk wel dat hij behoefte had, euhm, om eigenlijk ja, eens

106 uiting te geven aan zijn, zijn ontgoocheling; krantenkoppen 'Leterme gaat

107 ervan uit dat het premierschap hem toekomt'; 'Van Rompuy tikt Leterme op de

108 vingers'; Herman Van Rompuy: Als ik hem een vaderlijke raad mog geven en

109 zeggen, dan zou ik zeggen: ge hebt het nu gezegd, die pagina is nu

110 gedraaid. Nu begint een ander leven; krantenkoppen 'CD&V stoort zich aan

111 Leterme'; 'Vrienden zonder vriendschap'; 'Anonieme CD&V'er: Leterme blijkt

112 enkel met zichzelf bezig te zijn'; 'The trouble with Yves'; 'De emmer der

113 vernederingen'; 'Leterme is wel oké (grapje)'; Tim Pauwels: Deze man heeft

114 rancune en ambitie, dat betekent dat we hem nog veel gaan terugzien.]

115

116 <S TL> alstublieft zeg .. pfff [blaast] .. das toch nie om te lachen

117 hé.

118 <S YL> nee ma we gaan derover zwijgen hé == de bladzijde is gedraaid

119 [iedereen lacht] zoals van rompuy zegt, dus euhm

120 <S TL> nee ma da moet toch ge*weldig hard aankomen?

121 <S YL> het was een vaderlijke raad.
122 <S TL> ja ja
123 <S MD> maar ondertussen moet dat toch wel geweldig hard aankomen?
124 <S YL> [stil] dat komt niet zacht aan nee.
125 <S TL> ik denk da, ik ik zou het nie willen meemaken eerlijk gezegd ma
126 verbaast --
127 <S YL> ik ook niet [lacht]
128 <S MD> nee nee da kank mij voorstellen
129 <S TL> ma verbaast het u?
130 <S YL> nee nee nee
131 <S TL> waarom verb --
132 <S MD> u u had het uiteindelijk verwacht hé, want u hebt drie weken
133 geleden uw rentree-interviews gegeven. en dan is het allemaal
134 .. begonnen .. had u dat dit dan zien aankomen?
135 <S YL> in die intensiteit nee, maar euh nog eens wat herman zegt is
136 juist, de bladzijde is gedraaid, dus euh, ander onderwerp.
137 [ademt in]
138 <S TL> ja ma welke bladzijde is er dan gedraaid dee de bladzijde ..
139 want u bent nu < drie weken geleden hebt u een comeback gedaan,
140 hebt u trug interviews gegeven. hé.
141 <S YL> [schudt het hoofd]
142 <S TL> waarom bent u zo SNEL teruggekomen?
143 <S YL> de bladzijde is gedraaid geen commentaar.
144
145 [beeld bevriest in zwart-wit, voice-over YL]
146 <S YL> nee euh ik ben gekomen voor een euh, voor een leuk programma
147 met bart peeters en dat dat past daar niet in.
148
149 [beeld komt weer tot leven, interview gaat verder]
150 <S TL> ist echt waar? [zeer hoge eindintonatie]
151 <S YL> ja [knikt]
152 <S TL> doet het < maar ist zo verschrikkelijk geweest dan? [hoge
153 intonatie]
154 <S YL> ja ma de *bladzijde is gedraaid geen commentaar.
155
156 [...]
157
158 [beeld komt weer tot leven, interview gaat verder]
159 <S TL> ja ma ik v < ik vra < ik vraag het mij af omdat het iets is dat
160 denk ik iedereen kan overkomen. namelijk op zeker moment .. zit
161 de media gewoon tegen en dat dat heeft dan alles te maken met
162 perceptie. ik denk, bart, ik denk dat jij dat ook ooit hebt
163 meegemaakt?
164
165 **Deel 3: tussen 12'10" en 12'39" (totaal: 29")**
166
167 <S MD> yves, der werd op een bepaald moment werd er .. geweldig veel
168 spel gemaakt over .. het feit dat je zogezegd maar drie
169 vrienden ad .. is dat dan iets waar jij --
170 <S YL> nee ma ik ga daar ook geen commentaar meer geven webben --
171 <S TL> ik heb ook niet meer dan drie vrie vrienden, ik denk dat dat
172 heel normaal is
173 <S YL> [drinkt opnieuw]
174 <S TL> ik denk dat dat eigenlijk veel meer zegt over hoe dat da soort
175 dingen euh belicht worden in de media dan over de realiteit.
176 euh we gaan naar een volgend onderwerp. [handgebaar]
177 <S YL> ik denk da ge best naar een ander < allez ja als ge nog wilt
178 iets doen denk ik da ge best
179 |een ander onderwerp --
180 <S TL> |alright | geen probleem.

1 <S PDA> ik denk dat gisteren zo'n dacht < dag was, want wij:, toen
2 dachten wij even dat de oude Leterme terug was. u reageerde in
3 de kamercommissie op het euh bericht in de Standaard dat uw
4 regering meer geld wil uitgeven aan externe experts dan de
5 regering Verhofstadt ik stel voor dat we nog Even kijken naar
6 uw reactie.
7 [filmpje Leterme in kamercommissie]
8 <S PDA> we hebben er wat in geknipt hé, maar waarom was u zo boos?
9 <S YL> wel omdat zoals ik gezegd heb aan het artikel niks klopt [krabt
10 aan wenkbrauw] en euhm .. da's ook vandaag eigenlijk wat
11 toegegeven door de mensen van de krant dat men zich .. vergist
12 heeft mispakt heeft [in die zaak?].=
13 <S PDA> =u hebt peter vandermeersch op het matje geroepen?
14 <S YL> neen, absoluut niet.
15 <S PDA> nee? maar wel |contact gehad |
16 <S YL> |nee maar ik euh| --
17 hoe zegt u?
18 <S PDA> wel contact gehad met hem | vandaag |
19 <S YL> |ik heb met | hem contact gehad en dat
20 was een euh gewoon goed gewoon goed gesprek, maar weet u
21 mevrouw als zo'n dingen gepubliceerd worden en dat blijkt dan
22 niet te kloppen [zucht] ja, da's natuurlijk vreselijk ambetant
23 ook ten aanzien van die tien miljoen inwoners van dit land die
24 verwachten dat op een correcte manier met belastinggeld wordt
25 omgesprongen, bij mij is dat echt essentieel ik euh .. dat zit
26 in mijn vezels op een correcte manier omgaan met het vertrouwen
27 van de mensen en het belastinggeld. en wanneer dan op basis van
28 totaal verkeerde dingen dat in twijfel wordt getrokken door een
29 krant, tuurlijk iedere krant verschijnt elke dag enzovoort da's
30 allemaal relatief, maar dan kan ik wel is euh zeer gefrustreerd
31 zijn en euh dan vind ik dat dat niet correct is ook ten aanzien
32 niet alleen van mij maar ook ten aanzien van die honderden
33 mensen die zorgen dat die boel draait dat dat correct verloopt
34 enzovoort. gewoon een journalist die zonder veel kennis van
35 zaken zo'n dingen schrijft dat vind ik jammer. ik ik neem
36 eigenlijk meneer vanvelthoven in deze weinig kwalijk als hij
37 een journalist en een krant vindt om zo'n dingen te publiceren
38 bon.
39 <S PDA> |ja |
40 <S LVG> |heeft| de standaard het eigenlijk toegegeven dat ze fout was
41 dan?=
42 <S YL> =ze hebben toegegeven dat er heel wa fou-- trouwens ge kunt
43 niet anders dan --
44 dus ik bedoel er staan .. JA
45 |tweederde van het artikel zin voor zin en het klopt niet maar
46 goed euh bon|
47 <S PDA> |ja .. maar het gaat, het gaat| over de begroting
48 tweeduizend en acht--
49 <S YL> ja=
50 <S PDA> =ik ben ook is gaan kijken, want die staat eigenlijk gewoon op
51 de website euh van euh de kamer=
52 <S YL> =de begroting van de Verhofstadt van Verhofstadt drie degene
53 die we ingediend hebben met de vorige regering.
54 <S PDA> maar dat is toch de begroting tweeduizend en
55 |acht hé? |
56 <S YL> |ja maar kijk| .. het gaat over de kredieten van ministers bijv
57 ik geef u een voorbeeld, stel nu dat artikel meneer van
58 Quickenborne heeft nul euro voor expertencontact |meneer|
59 <S PDA> |ja|

60 <S YL> van Quickenborne was geen minister in de v- euh in de regering
61 Verhofstadt drie.. *is het wel in *deze regering .. dus da's
62 gewoon de verklaring//.

63 <S PDA> ja
64 <S YL> het klopt niet dat hij nul euro expertenkrediet heeft hij zal
65 ook expertenkredieten hebben maar goed dan dan worden we
66 |technisch ja|
67 <S PDA> |maar die begroting| euh is euh ingediend en de kamer euh ..
68 moet daar nu over debatteren .. die is ingediend in maart
69 negentien |maart
70 <S YL> |negentien| maart ja
71 <S PDA> negentien maart dus dan gaat dat toch niet alleen over die
72 periode Verhofstadt drie maar dan gaat dat toch ook over de
73 *volgende [Leterme krabt aan wenkbrouw] maanden|denk| ik
74 <S YL> |nee | nee.
75 <S PDA> nee? Die moet < der moet der moet een nieuwe begroting
76 |gemaakt worden?|
77 <S YL> |nee de normale | techniek de normale techniek is er wordt een
78 nieuwe regering voorgedragen tot benoeming aan de koning--
79 <S PDA> ja
80 <S YL> die komt bijeen de bevoegdheden worden afgebakend en dan wordt
81 gekeken voor elke minster welke werkingsmiddelen d'r zijn en
82 dus d'r is een beGROttingsdeliberatie die dat vastlegt en .. dat
83 is natuurlijk de basisfout al in de TITEL. leterme een
84 enzovoort .. ja die begrotings- deliberatie die zit niet in die
85 begroting van negentien maart, negentien maart mevrouw sint
86 jozef=
87 <S PDA> =ja=
88 <S YL> =d'r was toen nog geen leterme geen leterme een er was alleen
89 een guy verhofstadt |drie |
90 <PDA> |wat zegt| u dan dat er eigenlijk nog
91 geen begroting is voor leterme een?
92 <S YL> ja ma toch wel, toch wel ma der is --
93 <S PDA> waar is die dan?
94 <S YL> nee het gaat over de < kredieten voor de ministers
95 <S PDA> ja hmhm
96 <S YL> en das een verschil tussen een begroting voor heel het
97 koninkrijk belgië, sociale zekerheid, alle diensten,
98 en dan die kredieten voor die ploeg ministers die omringd moet
99 worden met medewerkers en experts
100 <S PDA> hmm |ja|
101 <S YL> |en| die ploeg is veranderd, snapt u? =
102 <S PDA> =ja
103 ja ok |maar| der is nog altijd --
104 <S YL> |en dus|
105 op negentien maart was die ploeg er nog niet dus kunt ge ook
106 geen begrotingsdeleberatie hebben voor de middelen voor die die
107 ploeg euh vervat en |dus|
108 <S PDA> |ja| maar
109 <S YL> negentien maart was er geen leterme één was het verhofstadt
110 drie
111 <S PDA> maar ik ben gaan kijken en diensten van de kanselarij, dat zijn
112 de diensten van de eerste minister en daar inderdaad staat ook
113 een bedrag *voor externe /experts
114 <S YL> ja
115 <S PDA> ja? een bedrag dat twee tot drie keer groter is dan het bedrag
116 van..|tweeduizend en zes|
117 <S YL> |neen als je de kolom bovenaan | bekijkt dan ziet u het
118 onderscheid daar staat realisaties he?
119 <S PDA> ja hmhm

120 <S YL> de tabellen voorzien voor de jaren dat men al kan zeggen tot en
121 met tot en met 2007 wat er uiteindelijk is uitgegeven, ja? en
122 dus mevrouw, der is een verschil tussen het vaststellen van een
123 dat bedrag is uitgegeven of een bedrag begroten ..
124 <S PDA> jaja |maar|
125 <S YL> |das| vrij essentiEEL [lacht]
126 <S PDA> jaja das juist/
127 maar waarom begroot u dan voor dit jaar, voor de externe
128 experts die werken voor de eerste ministers, waarom begroot u
129 dat twee tot drie keer / meer dan wat is uitgegeven ..in
130 |2006 en 2007? |
131 <S YL> |omdat dat ieder jaar |< omdat dat ieder jaar meer
132 wordt begroot omdat expertenkredieten onder meer tot doel
133 hebben om specifieke nood aan een expertise, neem nu der der
134 breekt een v voedselcrisis uit, of der moet een
135 beheerscontract onderhandeld worden met een groot bedrijf /ja
136 dan kan het zijn dat men ad hoc voor een aantal maanden een
137 expertenkrediet nodig heeft, dus tis eigenlijk een krediet dat
138 iets *soepeler is en iets soepeler wordt aangewend dan gewoon
139 de aanstelling van mensen die dagdagelijks daar
140 |euhm|
141 <S PDA> |ja|
142 <S YL> werken
143 <S PDA> ma dat |is wel|
144 <S YL> |en dat| dat is allemaal zeer correct geregeld en
145 allemaal he |trouwens|
146 <S PDA> |dus|
147 <S YL> het globale van de kredieten van de experts gaat eigenlijk een
148 klein beetje minder zijn ook omwille van het feit dat we meer
149 negen twaalfden voorzien en daarvan een aanhoudingspercentage
150 hebben, maar dan wordt het technisch, dat iets daaronder ligt.
151 ==
152 <S PDA> jaja maar ik wil het gewoon nog is < w wat peter van velthoven
153 gedaan had was gewoon al die kredieten voor externe experts
154 opgeteld/, en dan stelt hij vast dat dat totaal.. *dubbel zo
155 groot is als het wat is uitgegeven
156 |in 2006 en |
157 <S YL> |ja maar de b<, maar het|=
158 <S PDA> 2007 daar moet toch < is dat alleen maar omwille van die
159 onverwachte omstandigheden? dat u dat dan zo .. dubbel zo groot
160 begroot?
161 <S YL> nee maar dat is eigen aan de begrotingstechniek,
162 ge gaat op dit soort kredieten gaat ge meer voorzien.
163 trouwens euh wat u nu zegt dat betekent dus mevrouw dat er in
164 dat jaar..dezelfde begrotingsbedragen als nu stonden daarop in
165 die jaren in 2007 als u terugkeert?
166 <S PDA> ja
167 <S YL> ja dat is gewoon de normale begrotingstechniek dat euh--
168 <S PDA> nee nee u weet het ook, het is het zijn GROtere bedragen he
169 |dat u nu voor | 2008 euh begroot

1 <S KC> denkt u dat |het| ooit nog goed kan komen |met de nv-a|?
2 <S IDV> |ja|
3 <S IDV> |dat het| het opnieuw kan?
4 <S YL> |in elk| geval tussen ons en de kiezers van het kartel.. euh..
5 kan het goedkomen [glimlacht]
6 <S IDV> ja, want een stuk van die kiezers zijn nu wel naar nva/. als je
7 peilingen mag geloven |natuurlijk|
8 <S YL> |ja, maar| ik denk dat dat norMAAL is,
9 die mensen zijn ontgOOcheld.. dat het nog niet gelukt is om een
10 staats hervorming te realiseren dat zijn mensen die daarvoor
11 [doet alsof hij een stembiljet afgeeft] < ondermeer daarvoor
12 voor ons hebben gekozen/.. en die vaststellen dat euh.. ja ..
13 bijna twee jaar na datum
14 <S KC> mm
15 <S YL> dat *dat punt van het programma nog *niet gerealiseerd is..en
16 dan kiezen ze eerder voor nva dan voor ons
17 <S KC> en wat zegt u dan..met..met de top< met de leiding.. komt het
18 *niet meer goed/.. want u zegt
19 |net.. met de *kiezers.. kan het wel|
20 <S YL> |ja ma menselijk..menselijk heb ik | geen enkel probleem om met
21 die mensen opnieuw rond de tafel te gaan zitten.. fin elk
22 speelt zijn rol, en zijn deel of hoe heet dat weer? [lacht]
23 <S KC> mm
24 <S YL> euh en dus zij zijn nu oppositie/ en staan luid te roepen/ en
25 dat is ook hun *job bij manier van spreken..euh, maar ik ben
26 *echt overtuigd dat zeker aan *vlaamse kant der vroeg of laat
27 een *hergroepering moet komen van politieke krachten sommige
28 verwijzen dan naar het kiessysteem..der zijnde .. bijEENleggen
29 van politieke krachten via kartelformules en anderen, ik had
30 daar ook wat ideeën rond om dat in de toekomst nog te
31 versterken..ma *goed dat is mislukt..ja bon [trekt de schouders
32 op en glimlacht]
33 <S IDV> dat irriteert u he, dat ze nu in de zijlijn, bijvoorbeeld
34 iemand als geert bourgeois, dat die eigenlijk meteen . euh:
35 nadat die minister af was=
36 =mnee [kijkt weg]
37 <S IDV> kritiek begint te geven, dat u n n in het federaal parlement
38 geregeld getackeld werd door door Bart De Wever, Jan Jambon,
39 |bondgenoten .. ooit|
40 <S YL> |ja maar .. dat| uiteraard irriteert dat [haalt schouders op]
41 maar goed, ja .. |het euh|
42 <S KC> |ja|
43 <S YL> dat is toch normaal [lacht]
44 <S IDV> des mensen
45 <S YL> dat is des mensen ja
46 <S KC> ja we hadden het over die krach-ten he zoals u zegt die u
47 tegenwerken de Franstaligen en laten we een kat een kat noemen
48 ook de pers .. zegt u ..
49 |wat is het probleem met de pers denkt u|
50 <S YL> |ik heb ik heb niet gezegd dat de pers| |mij tegenwerkt nee|
51 <S KC> |nee?|
52 <S IDV> u hebt dat in het verleden heel geregeld|=
53 <S YL> =[glimlacht] u kijkt zo vriendelijk naar mij |dus --
54 <S KC> |[[lacht]ja kijk=
55 <S IDV> =nee maar in het verl< in het verleden hebt u dat
56 |heel geregeld
57 <S YL> |nee maar kijk wat ik --
58 <S IDV> < hebt u de pers wel in dat rijtje .. |opgesomd
59 <S YL> |wat ik heel jammer vind
60 is dat men euh vaak de mensen slechte informatie geeft ook over

61 feiten/ ik ga u een voorbeeld geven op een bepaald moment zeg
62 ik van -- ik heb mevrouw schurmans he, de ondertussen .. zeer
63 bekende --
64 <S KC> |rechter|
65 <S IDV> |[XX]|
66 <S YL> van haar gezicht niet maar van haar |naam|
67 <S KC> |ja|
68 <S YL> toe zeer bekende raadsheer van het hof van beroep .. euh dat ik
69 die nooit heb ontmoet en uw journaal om om zeven uur publiceert
70 dan een foto waar ik zogezegd naast mevrouw schurmans euh sta
71 |en ik krijg dan bericht|
72 <S IDV> |klopt . dat was een fout|
73 <S YL> dat dat gaat over mevrouw ramaekers uit limburg
74 <S IDV> ja
75 <S YL> op basis van die informatie die U geeft aan achthonderd< als
76 openbare omroep aan achthonderdduizend .. *mensen .. die mijn
77 werkgevers zijn .. creëert u een verkeerd beeld en zegt u ja
78 die leterme zegt dat hij schurmans nooit gezien heeft en zie ne
79 keer hij staat hier op de foto dan |blijkt|
80 <S KC> |mm|
81 <S YL> dat jullie een fout maken dat het gaat over mrou mevrouw
82 ramaekers . ja d en dat heb ik DAGELIJKS |ik|
83 <S KC> |ja|
84 <S YL> kom dat dagelijks tegen en [*glimlacht*] daar |kan ik niet goed
85 tegen
86 <S KC> |maar het gaat< het
87 gaat verder dan dat euh toch meneer leterme het is niet alleen
88 fouten die gemaakt worden u . euh liet dikwijls verstaan van ja
89 de pers is is tegen mij?
90 <S YL> .. neen
91 <S KC> neen?
92 <S YL> neen .. |'t zijn vooral feitelijkheden waar ik het<| |
93 <S KC> |dat gevoel heeft u helemaal niet?|
94 <S YL> waar ik het moeilijk mee heb dat men dat men feitelijkheden
95 verkeerd voorstelt
96 <S KC> ja
97 <S IDV> u hebt er een nieuwe aan toegevoegd <een nieuwe categorie
98 gisteren de magistraten
99 <S YL> [*glimlachend in beeld gebracht*]
100 <S IDV> dat is de afloop van van uw ontslag eigenlijk he
101 <S YL> wel ik euh <ik zeg als verkozene des volks en zonder
102 animositeit maar als democratisch verkozen parlamentslid dat
103 datgene wat op het Hof van beroep de achttiende kamer allemaal
104 is voorgevallen .. dat ik daar toch grote vragen bij heb ik
105 weet niet of u het normaal vindt dat euh recht moet worden
106 gesproken in een zaak waar *honderdduizenden mensen bij
107 betrokken zijn waar mensen elkaar naar het leven staan klacht
108 indienen tegen mekaar// de vrijdagmorgen onder
109 politiebegeleiding naar de woonplaats van de raadsheer moeten
110 gaan om een handtekening op te zoeken// met slaande ruzie uit
111 mekaar gaan// en DIE mensen gaan dan uitgerekend .. met de
112 vinger wijzen naar de politiek .. omdat er ooit 's nen telefoon
113 geweest is .. ik zeg u, en de mensen mogen mij daarop
114 afrekenen, dat ik dit niet normaal vind [*glimlacht*]
115 <S KC> mm euh al die euh contacten die der toch volgens de
116 Fortiscommissie tussen politiek en magistratuur zijn weerhouden
117 .. al die knipperlichten waarvan sprake laten we 't niet hebben
118 opnieuw over alle details euh waarover in de Fortiscommissie is
119 gesproken maar al die knipperlichten ik kan me voorstellen dat
120 .. een burger denkt *dit is toch niet normaal

121 <S YL> onder mijn verantwoordelijkheid is er geen enkel contact
122 geweest wat ik euh: niet aannemelijk vind
123 <S KC> mm
124 <S YL> en ik heb gemerkt dat de commissie ook gezegd heeft de
125 scheiding der machten is in gevaar gebracht
126 <S KC> ja
127 <S YL> maar ze is niet geschonden euhm--
128 <S IDV> maar laten we 's 's 's abstract spreken menee< meneer Leterme u
129 als politicus, euhm hoe moet je daar nu tegenaan kijken er
130 blijken nu drieënzeventig telefoontjes contacten
131 |gesprekken geweest te zijn|
132 <S YL> |ma maar nie alleen| < nie alleen in de richting van de
133 politiek |ma van de magistratuur éh|
134 <S IDV> |nee absoluut|
135 <S KC> |mm|
136 <S YL> het is ook meneer [XX] die zegt |van|
137 <S IDV> |ja|
138 <S YL> mag ik de eerste minister 's spreken om het advies uit te
139 leggen, 't is ook meneer Londers die ongevraagd met een brief
140 naar het parlement komt
141 <S IDV> maar |is dat| --
142 <S YL> |allez|
143 <S IDV> is dat niet vreemd hoe moet je daar als burger tegenaan kijken
144 als in één zaak en wellicht weten we nog niet de *helft van .
145 mogelijke contacten |zo vaak|
146 <S YL> |maar die|
147 <S IDV> contacten |zijn|
148 <S YL> |ja maar| meneer de Vadder echt waar en ik zeg dat
149 zonder animositeit .. u moet GOED rekening houden met het feit
150 dat dit contacten tussen aanhalingstekens zijn geweest op een
151 moment dat dingen fout liepen van 't kan nie meer in een
152 cruciaal belangrijk proces voor honderdduizenden burgers .. nog
153 's die ruzie in het euh Hof van beroep euh wat er allemaal
154 gebeurd is op die< op dat Hof van beroep dat is nooit gezien du
155 jamais vu hebben |magistraten|
156 <S IDV> |m|
157 <S YL> gezegd .. en dus der is geen beïnvloeding geweest, der is
158 alleen de vaststelling geweest van .. dat daar onvoorstelbaar
159 hallucinante dingen omgingen. en dan vind ik dat Jo Vandeurzen
160 ZEER correct gehandeld heeft, dat ook zijn mensen correct
161 hebben gehandeld
162 <S KC> |hh| [*wil tussenkomen*]
163 <S IDV> |ja|
164 <S YL> en dat het iets te makkelijk is in de hoofden van SOMMIGE
165 magistraten -- want je mag niet veralgemenen we hebben zeer
166 goeie magistraten in 't algemeen, dat in de hoofden van sommige
167 magistraten -- en dan zeggen van ik voel mij beïnvloed he
168 <S KC> m
169 <S YL> twee |maand|
170 <S IDV> |mja|
171 <S YL> na datum een pv opstellen dat dat iets te makkelijk is
172 <S IDV> da's uw versie van de feiten=
173 <S YL> =nee dat staat in het verslag
174 <S IDV> n .. de oppositie bijvoorbeeld denkt daar al anders over=
175 <S YL> ='t is te zien welke oppositie want ge hebt nu .. het verslag<
176 het verslag op zich goedgekeurd door een ruime meerderheid en
177 dan hebt ge een vier vijftal andere conclusies
178 <S IDV> die .. niet tot dezelfde conclusie komen. hoe denkt u dat de
179 mensen daartegen euh aan< aankijken .. di< dit is toch=
180 <S YL> =ik denk dat de mensen |het nauwelijks nog begrijpen|

181 <S KC> |hier blijft toch het beeld van| iedereen
182 heeft
183 <S IDV> ja
184 <S KC> |boter aan z'n hoofd he|
185 <S YL> |ik denk dat <ik denk dat| de mensen het nauwelijks nog
186 begrijpen dat de politiek euh: het meest zal lijden onder wat
187 gebeurd |is|
188 <S KC> |hmhm|
189 <S YL> want euh bon de magistraten die kent men niet of die kent men
190 nauwelijks, euh en dat dit dus niet goed is ja
191 <S KC> ja

Identificatie van vraag-antwoordsequenties, antwoorden, ontwijkingsstrategieën en reacties

V-A-seq.	<u>Bart De Wever in Terzake live</u>	Antwoord / Strategie	Reactie interviewer
1.	<p><S BV> meneer de wever u bent met vertraging begonnen/ de partijtop zat vooraf *samen/ ging dat over wie wordt minister en welke bevoegdheden?</p> <p><S BDW> nee om eerlijk te zijn we hadden de mensen om zes uur gevraagd in de hoop om om half zeven te kunnen beginnen, en da was een vergadering van het dagelijks bestuur over het vervolg van de komende dagen.</p>	<p><i>Covert evasion</i></p> <p>context en thema gewijzigd</p>	
2.	<p><S BV> het vervolg dat IS net wie wordt minister en met welke bevoegdheden/ want u hebt er maar twee/ met ZWARE bevoegdheden .. binnenlands bestuur wordt gezegd/ begroting/ dan kan je daar niet eender wie zetten.</p> <p><S BDW> over de bevoegdheden ga ik geen enkele uitspraak doen dat wordt in prinCIpe pas NA de congressen echt TOEGewezen en beslist</p>	<p><i>Overt evasion</i></p> <p>weigering (onwil)</p>	<i>Follow-upvraag</i>
3.	<p><S BV> intussen circuleren namen jan peumans, geert bourgeois en chris vandyck als parlamentsvoorzitter/ klopt?</p> <p><S BDW> daar gaak geen enkele uitspraak over doen. u zal misschien nog raar opkijken!</p>	<p><i>Overt evasion</i></p> <p>weigering (onwil)</p>	<i>Follow-upvraag</i>
4.	<p><S BV> ..een outsider bijvoorbeeld?</p> <p><S BDW> ik doe daar geen uitspraken over.</p>	<p><i>Overt evasion</i></p> <p>weigering (onwil)</p>	<i>Follow-upvraag</i>
5.	<p><S BV> is het al zeker dat u GEEN minister wordt want.. uw leden.. lijken dat wel te verkiezen he dat u voorzitter bliJft</p> <p><S BDW> u kan mij daar VEEL vragen over stellen maar ik ga daar GEEN uitspraken over doen.</p>	<p><i>Overt evasion</i></p> <p>weigering (onwil)</p>	<i>Follow-upvraag</i>
6.	<p><S BV> want.. u bent wel nodig als voorzitter om in 2011 de verkiezingen nog te kunnen leiden?</p> <p><S BDW> ja kijk is, dit congres is nog altijd BEzig he. bij ons is het ook de gewoonte dat de leden en die komen masSAAL op voor zoiets dat die de beslissingen nemen. als ik dat nu live op televisie zeg terwijl dit congres bezig is, kan ik er even goed GEEN organiseren dus ik ga daar GEEN uitspraken over doen.</p>	<p><i>Overt evasion</i></p> <p>weigering (onwil)</p>	<i>Follow-upvraag</i>
7.	<p><S BV> als we het dan is over het re euh regeerakkoord euh zelf hebben ja de EERste franstalige reactie is er al hé op die vlaamse kinderbijslag. elio di rupo die zei we zijn geen</p>	<p>Direct antwoord</p>	Nieuwe vraag

	<p><S BDW> vloermatten. t spel zit al op de wagen? dat is een beetje flauw hé. wij gebruiken gewoon onze eigen bevoegdheden om sociaal beleid te voeren. zij doen dat ook. een onderwijzer in Wallonië verdient veel meer dan een onderwijzer in Vlaanderen. hebt u mij daar ooit horen over klagen of zagen? we passen gewoon onze autonomie toe, als dat niet meer mag wat mag er dan eigenlijk nog wel [licht geïrriteerd]?</p>		
8.	<p><S BV> mja..hoe gaat u uw leden overtuigen om dit GOED te keuren als ze al moeten overtuigd worden? <S BDW> wel ik heb de hoofdlijnen al TOEgelicht en gezegd welke maatregelen der zitten om de vlaamse economie te ondersteunen/ welke maatregelen der zijn om de MENnsen te ondersteunen/ de KINderbijslag die we hebben gevraagd/ de hospitaalisatieverzekering/ ik heb al over het INburgeringsbeleid gesproken en het vlaamse energiebedrijf dat wij hebben bedacht/ dat zit er allemaal in in het regeerakkoord. ik heb euh toegelicht dat deze regering bespaart maar VOORAL op de overheid zelf. bijna alle besparingen drie op de vier zitten op de overheid. de slanke overheid wordt door ONS gerealiseerd. ik heb de communautaire lijnen en filosofie toegelicht/ en na die toelichting was er toch een warm applaus, dus ik ga ervan uit dat er hier toch een euh ZEER grote goedkeuring zal gegeven worden straks.</p>	Direct antwoord	/ (Direct antwoord op vorige vraag)
9.	<p><S BV> ja wat die communautaire lijn betleeft. we gaan assertief zijn betekent dat bijvoorbeeld als in het najaar de federale regering een begroting maakt en er gaat geld naar het KANKerpreventiefonds dat er meTEEN een vlaams belangenconflict komt? <S BDW> goh ik ga daar nu geen uitspraken over doen è wie dan leeft zal dan zien vlaamse assertiviteit da betekent vooral, da je je eigen bevoegdheden MAXimaal gebruikt, da je soms creatief bent om dingen te kunnen doen zoals die kinderbijslag euh die fed<federAAL zitten maar die we nu gaan aanvullen met VLAAMse middelen, da betekent da je in de RAND een heel stevig beleid gaat voeren/ om de mensen daar te ondersteunen da je naar brussel toe een strategische VISIE ontwikkelt/ dat is Vlaamse assertiviteit/ en da betekent bijvoorbeeld ook// da je je begroting in evenwicht brengt/ terwijl andere euh alle andere</p>	<p><i>Overt evasion</i> weigering (onwil) + Direct antwoord</p>	/ (Direct antwoord op vorige vraag)

		niveaus in dit land de schulden blijven OPstapelen// da je dus in een GOEie uitgangspositie zit om een communautair gesprek aan te gaan wij kunnen het wij kunnen tenminste nog besturen en beslissen.		
10.	<S BV> <S BDW>	ja maar wat zou u tegenhouden om dat belangenconflict in te voeren, da's toch net assertiviteit? wel u weet dat frank vandenbroucke dat al gedaan heeft// in de vorige regering toen de f euh <federale iets deed wat tegen de vlaamse belangen ingegaan == heeft hij ze geblokkeerd. wel de LIJN van dit regeerakkoord is dat als men tegen de vlaamse belangen ingaan da we opnieuw alle wettelijke mogelijkheden gaan gebruiken, dat staat letterlijk in de tekst, ma we gaan natuurlijk geen zottekesspel van maken zoals dat heet, ma we gaan wel die vlaamse belangen GOED bewaken.	Indirect antwoord	Follow-upvraag
11.	<S BV> <S BDW>	ja. als we het dan nog es even hebben over de staatshervorming, moet u mij es uitleggen twee jaar geleden klonk het /we hebben die staatshervorming ABSoluut nodig om de crisis te overLEven. nu blijkbaar niet meer. o, we hebben die absoluut nodig en da zegt euh zeg ik nie alleen iederEEN zegt dat he// ook ook	Covert evasion context gewijzigd, thema behouden	Nieuwe vraag
12.	<S BV> <S BDW>	om de huidige crisis te overleven. jah kijk ma we hebben ze niet hé, in dit land zijn er spelregels die zijn nogal eigenaardig/ wij zijn de meerderheid, we betalen ook heel veel facturen maar als er iemand NEE zegt, of non dan is het gewoon nee hé en dan loop je met je kop tegen de muur, we hebben der wel iets van geleerd de afgelopen jaren. wij zeggen nu we gaan niet opnieuw naar een praatcafé om nog is vernederd te worden// we gaan gewoon doen wa we al kunnen doen met onze EIgen bevoegdheden. ma dat die staatshervorming onontbeerlijk blijft en dat deze vlaamse regering die ambitie terug heeft ingeschreven/ *da's nogal evident. alleen weten wij goed dat we de moment zullen moeten afwachten euh.. om die staatshervorming te KUNnen realiseren en dat IS gewoon niet vandaag, als we morgen terug naar hertoginnendal gaan dan wordt het WEER het eeuwige herhaling van het non en het neen en daar {daar koop je niks voor, dat zijn de mensen ook gewoon beu.} [geïrriteerd]	Direct antwoord	Onderbreking (Follow-upvraag)
13.	<S BV>	IS cd&v eigenlijk wel te vertrouwen want vlaams assertief zijn	Overt evasion	/ (Direct

	<S BDW>	betekent dat de federale premier het LASTig kan krijgen/ dat is OOK een cd&ver, ja dan zou het wel es kunnen zijn dat die aan kris peeters EN zijn partij vraagt om IN te binden, en daar staat u dan? ja kijk, iedereen heeft zen keuzes gemaakt en ik ga nie namens andere partijen verklaringen afleggen iedereen heeft een coalitie gekozen met de partners die hij of zij wilde/ en een tekst gesloten die heel duidelijk is/--	weigering (verkeerde adressering)	antwoord op vorige vraag)
14.	<S BV> <S BDW>	ja ma u vertrouwt cd&v/ dat ze niet inbinden. ja kijk, wij gaan een VLAAMS beleid voeren zoals dat hier beschreven staat. dat er problemen en moeilijkheden gaan komen onderweg das nogal evident das altijd zo/ en dan gaan we die oplossen// en dan gaan we ervan uit dat iedereen zich aan het akkoord houdt, en dan mag men wat mij betreft OOK op rekenen/ ik ga niks vragen of doen da buiten de tekst valt// dat is evident.	<i>Covert evasion</i> context en thema gewijzigd	Onderbreking (<i>Formulation</i>)
15.	<S BV> <S BDW>	tot slot, morgen trouwt u, stapt u naar het altaar als minister of als voorzitter? dat is opnieuw een vraag waar ik geen uitspraken over ga doen/ ik ga wel zeggen dat als mijn vrouw mij nog wil aanvaarden na wat er afgelopen weken is gebeurd euh.. een zekere uithuizigheid, dan zoek ik te trouwen en ik hoop<hopelijk niet met de handschoen.	<i>Overt evasion</i> weigering (onwil)	<i>Follow-upvraag</i> (uitgesteld)
16.	<S BV> <S BDW>	met huwelijksreis naar schotland? euh neen, euh schotland gaat niet door, kinderen zijn te klein. ik ga naar frankrijk, dat zal misschien een.. bepaalde gemeenschap van dit land gerust kunnen stellen.	Direct antwoord	<i>Follow-upvraag</i>

V-A-seq.	<u>Bart De Wever in Terzake studio</u>		Antwoord / Strategie	Reactie IR
17.	<S SB> <S BDW>	meneer de wever dat citaat / [leest af] VOOR de gemeenteraadsverkiezingen vormen NERgens een kartel met het vb/, er wordt NIET op voorhand gepraat maar NA de verkiezingen wel en dan KAN er plaatselijk worden samengewerkt, of is een coalitie met het vb mogelijk. das wat u daarnet zei enerzijds anderzijds. wel ik denk niet dat mark demesmaeker daarmee fundamenteel van de partijlijn AFwijkt hè/ in dat interview doet hij nog	<i>Covert evasion</i> centrale thema gewijzigd, context behouden	

	<p>andere uitspraken/ waar hij ook zegt </p> <p><S SB> ja </p> <p><S BDW> euh of zich beklagt over de laag bij de grondse praktijken van het vlaams belang</p> <p><S SB> ja</p> <p><S BDW> de manier waarop ze bijvoorbeeld ons bejegenen en de manier waarop ze aan politiek doen </p>		
18.	<p><S SB> goed maar das voor straks ma kunnen we nu.. voor eens en voor altijd weten/.. IS.. de nva van plan om.. NA de verkiezingen samen te werken.. MET het vlaams belang?</p> <p><S BDW> wij zeggen daar al vijf jaar hetzelfde over en wij bestaan vijf jaar dus van bij de oprichting denk ik dat wij daar </p>	<i>Overt evasion</i> vraag werd al beantwoord	Onderbreking (<i>Follow-upvraag</i>)
19.	<p><S SB> en wat zegt u daarover? </p> <p><S BDW> HEEL duidelijk over zijn. wij hebben altijd gezegd wij geloven NIET in het cordon sanitair. nie op TACTisch vlak en ook niet op principieel vlak. wij doen daar NIET aan mee. maar wij hebben ALtijd in EEN adem en dat doet mark ook in dat interview, de bal in de kamp van het vlaams belang gelegd. ZIJ </p> <p><S SB> ja </p> <p><S BDW> moeten zich ofstellen met aanvaardbare figuren/ een aanvaardbaar programma/ een aanvaardbare stijl. en dan wordt een gesprek mogelijk en anders niet.</p>	Direct antwoord	(Onderbreking) <i>Follow-upvraag</i>
20.	<p><S SB> tvlaams DUS..als ik nu.. de VOLgende situatie veronderstel euhm</p> <p>belang is <heeft ergens nogal veel verkozenen, u ook een paar en SAMEN kan u een meerderheid vormen / en ze zeggen tegen u kijk het programma van hoe we de gemeente gaan besturen dat mag u ZELF helemaal uitschrijven, en u mag er.. BOVENop nog de burgemeester leveren en dan zegt u ja?</p> <p><S BDW> da zijn allemaal hele mooie hypothesen, maar in de politiek moet je opletten met hypothetische *vragen .</p> <p><S SB> ja </p> <p><S BDW> wij hebben ook in de partij afgesproken om vooral het cordon sanitaire niet tot INzet van deze verkiezingen te maken.</p> <p><S SB> goed, maar --</p> <p><S BDW> len dat betreur ik dan WEL aan het interview, dat dat opNIEUW is gebeurd. een uitspraak in het pallieterke godbetert leidt ertoe dat alle KRANTen mij bellen, dat ik hier vanavond</p>	<i>Overt evasion</i> weigering (onwil) aanval op vraag (hypothetisch) foute veronderstelling	/ (Direct antwoord op vorige vraag)

	<p>in terZake kom zitten</p> <p><S SB> ja ma </p> <p><S BDW> das een beetje much ado about nothing, u lijdt toch een *beetje.. aan cordonitis elke keer als er iemand zijn neus aan het venster steekt, IETS te uitdrukkelijk..dan is dat nationaal nieuws.</p> <p><S SB> ja maar</p> <p><S BDW> ik zou zeggen hou daar eens mee op!</p>		
21.	<p><S SB> ja. meneer de wever, zou het niet kunnen zijn dat er in elke partij blijkbaar toch altijd IEmand is die zijn vinger wil opsteken [steekt zijn vinger op] om te zeggen [maakt twijfelend gebaar] cordon sanitaire..ja// en samenwerken misschien ook?</p> <p><S BDW> wel dat zou best kunnen maar bij ons is dat perfect in de partijlijn / wij geloven niet in de cordon sanitaire.</p>	Direct antwoord	Follow-upvraag
22.	<p><S SB> ja, maar.. is u geLUKkig met de démarge van mark demesmaeker?</p> <p><S BDW> mijn perSOONlijk geluk is in de politiek nie zo relevant, ik heb u gezegd dat ik het betreur dat de discussie opnieuw wordt gevoerd omdat dat alLEEN in het voordeel is van het vlaams belang.</p> <p><S SB> ja</p> <p><S BDW> vlaams belang dat weer onmiddellijk een persmededeling verspreidt dat de indruk moet wekken dat wij verDEELD zijn. en dat de dijk op op springen staat terwijl dat da absoluut nie juist is</p>	<p>Covert evasion</p> <p>Letterlijke interpretatie</p> <p>centrale thema en context gewijzigd</p>	/ (Direct antwoord op vorige vraag)
23.	<p><S SB> het vlaams belang.. ZEGT gewoon dat u inderdaad gesprekken vooraf..dat u die v<v>vermijdt, dat u zelfs mensen die het WEL doen uit de partij zet</p> <p><S BDW> [stiller] das nie juist</p>	<p>Overt evasion</p> <p>Aanval op vraag (bevat een fout)</p>	Nieuwe vraag (ingepikt)
24.	<p><S SB> nee?</p> <p><S BDW> nee dat is nie juist [kordaat]. u doelt op de toestand in wetteren..maar daar waren een aantal mensen --</p>	onderbroken antwoord	Follow-upvraag
25.	<p><S SB> look in mol bijvoorbeeld </p> <p><S BDW> *neen da waren mensen die een KARTEL wilden sluiten. er is een groot verschil tussen het sluiten van een kar*tel wat een CONFederale manier is van een samenwerken tussen twee partijen</p> <p><S SB> ja</p> <p><S BDW> zoals cd&v en nva doen, en een coaLItie sluiten, waarbij je</p>	Direct antwoord	Onderbreking (Follow-upvraag)

	<p>onafhankelijk op basis van programma gaat kijken/ op basis van stijl/ <S SB> ja <S BDW> inhoud en mensen/ gaat kijken is er iets MOgelijk <S SB> ja <S BDW> dus een kartel is VEEL vergaander en daar hebben wij HEEL duidelijk < in de partijraad eel duidelijk gezegd dat doen wij NIET en wie dat wel doet plaatst zich buiten de partij </p>		
26.	<p><S SB> een kartel niet maar ik onthou < nee maar ik onthou..uit wat u nu zegt dat.. een coalitie.. niet.. UITgesloten is <S BDW> maar u moet niet proberen mij alle pieren uit de neus te halen // ik heb u heel duidelijk gezegd dat onze positie </p>	<p><i>Overt evasion</i> weigering (onwil)</p>	<p>/ (Direct antwoord op vorige vraag)</p>
27.	<p><S SB> jamaar als u antwoordt natuurlijk dan stop ik è <S BDW> jamaar.. ik heb u ook eel duidelijk gezegd dat de partijraad die mijn basis <S SB> ja <S BDW> < het parlement van mijn partij heeft gezegd dat we deze discussie NIET meer gaan voeren omdat het *een tot een ongeloofelijke mediastorm leidt <S SB> ja <S BDW> waarin je dan weer gedwongen wordt om bepaalde posities in te nemen of niet in te nemen, en *twee omdat het alLEEN in het voordeel is van het vlaams belang, maar ik zal u eens iets zeggen, alle journalisten hebben mij gebeld vandaag <S SB> ja <S BDW> van het laatste nieuws tot kerk en leven <S SB> ja <S BDW> bij wijze van spreken ik heb hen allemaal OOK een vraag gesteld/ denkt U als journalist dat het cordon gaat sneuvelen. zij hebben allemaal JA: gezegd, dus laat ons nu toch is ophouden daar zo hysterisch over te doen. in nederland heeft men het OOK gedaan, <S SB> ja <S BDW> daar is de rechtstaat ook niet INgestort, ik ben het BEU om elke verkiezing te verliezen, van een zwakkere tegenstander, en dan moet je over je strategie gaan nadenken </p>	<p><i>Overt evasion</i> weigering (onwil)</p>	<p><i>Follow-upvraag</i> (+ sanctie)</p>

	<p><S SB> ok </p> <p><S BDW> men heeft *alles geprobeerd/</p> <p><S SB> ja</p> <p><S BDW> men heeft het vlaams belang alleen maar GROter gemaakt dat ben ik dus ook hartsgrondig BEU.</p>		
28.	<p><S SB> ..ja.. [/ii/] mij valt op in wat u zegt, de rechtstaat is niet ten onder gegaan door het betrekken van zo'n partij, ..dus u vindt het eigenlijk absoluut niet.. ERG mocht het dan toch ergens gebeuren</p> <p><S BDW> ik denk dat ik u niet moet overtuigen dat ik een tegenstander ben van het vlaams belang en een vrij hartsTOCHtelijke</p> <p><S SB> ja </p> <p><S BDW> tegenstander ik vind het een vreselijke partij </p>	<p><i>Covert evasion</i></p> <p>Centrale thema gewijzigd, context behouden</p>	<p><i>Follow-upvraag</i></p>
29.	<p><S SB> juist daarom vind ik het zo</p> <p><S BDW> vreemd dat meneer demesmaeker DIT wel kan zeggen jamaar hij heeft OOK gezegd dat de partij laag bij de gronds optreedt en dat zeg ik ook.. zij doet op een ONverantwoordelijke manier aan politiek het is meer een parlementaire guerillabeweging dan een echte partij.</p> <p><S SB> ja </p> <p><S SB> dat is waar </p> <p><S BDW> zij sleurt het streven naar vlaamse autonomie </p> <p><S SB> ja </p> <p><S BDW> dat ik heel belangrijk vind HElemaal in de saus van het racisme.</p> <p><S SB> ja </p> <p><S BDW> zij polariseert </p> <p><S SB> maar</p> <p><S BDW> met een bepaald soort tegenstanders </p> <p><S SB> / absoluut </p> <p><S BDW> op een manier dat het centrum rechts een centrum waar ik in zit het heel heel </p> <p><S SB> /ja/</p> <p><S BDW> moeilijk krijgt en dat ben ik ook wel echt beu hoor.</p>	<p>Direct antwoord</p>	<p><i>Follow-upvraag</i></p>
30.	<p><S SB> e< en meneer demesmaecker heeft het inderdaad ook gezegd maar hij heeft NOG iets gezegd, hij heeft het namelijk over het vlaams belang als ik citeer nu weer hé diegene die de natuurlijke bondgenoten zouden moeten zijn, die toch</p>	<p><i>Covert evasion</i></p> <p>centrale thema</p>	<p>/ (Direct antwoord op vorige vraag)</p>

	<p><S BDW> gedeeltelijk dezelfde vlaams nationale standpunten deelt, ja dan vraagt u er natuurlijk zelf om meneer de wever?</p> <p>wel dat vergt enige kennis van de vlaams nationale subcultuur, dat is altijd heel moeilijk UIT te leggen, en hij spreekt ook SPECifiek vanuit de situatie in de rand, WAAR het inderdaad zou kunnen da je in sommige gemeenten voor de KEUze/ zal komen te staan/ tussen een samenwerking MET union francophone of fdf </p> <p><S SB> ja </p> <p><S BDW> die wij beschouwen als franstalige racisten.. OF het vlaams belang/ of anders kan je geen bestuur meer maken en das een </p> <p><S SB> ik vind ik vind da</p> <p>overigens --</p> <p><S BDW> HEle specifieke </p> <p><S SB> /ja </p> <p><S BDW> situatie</p>	gewijzigd, context behouden	
31.	<p><S SB> ik vind dat overigens een een een vrij krasse uitspraak het fdf dat zijn de fascisten .. het vlaams belang niet het vlaams belang is veroordeeld het fdf bij mijn weten niet</p> <p><S BDW> wel fascisme is een woord dat ik niet gebruik dat is een historische st --</p>	Covert evasion context gewijzigd, thema behouden	Nieuwe vraag (ingepikt)
32.	<p><S SB> 't staat er wel.</p> <p><S BDW> dat staat er da laat ik voor rekening van mark, da zou ik nooit zeggen want fascisme is een historische stroming en ik SToor mij nogal aan de semantische vervuiling waarbij begrippen als fascisme </p> <p><S SB> ja </p> <p><S BDW> en racisme zomaar de ether worden ingestuurd maar dat die partijen zijn die van </p> <p><S SB> ja </p> <p><S BDW> een euh imperialisme getuigen < van een negentiende eeuws franstalig imperialisme die wij nie *wensen in ons bestuur van onze Vlaamse gemeenten da is nogal duidelijk//</p>	Overt evasion weigering (onwil)	Onderbreking (Follow-upvraag)

V-A-seq.	<u>Bart De Wever in De Keien van de Wetstraat</u>	Antwoord / Strategie	Reactie IR
33.	<p><S IDV> WOONT u nog graag in belgië?</p> <p><S BDW> ik woon zeer graag waar ik WOON // == ja ik heb daar geen moeite mee / --</p>	Covert evasion herformulering	

		(instemming)	
34.	<p><S IDV> u zegt niet dat u graag in België woont.</p> <p><S BDW> da ZEG ik inderdaad nie graag, omdat u mij dan op mijn EMotionele kant raakt, en die is er OOK dat ontken ik niet. maar ik word niet gedreven door rancUNE zoals sommigen beweren.</p> <p><S IDV> als u in </p> <p><S BDW> dat is iets te gemakkelijk </p>	Direct antwoord	Follow-upvraag
35.	<p><S IDV> als u < nee maar als u in het buitenland bent wa< waar zegt u dan dat u woont?</p> <p><S BDW> o ik zeg heel graag dat ik in VLAanderen woon / en dat ik VLaming ben / omdat ik ook iemand ben die identiteit belangrijk vindt en daar ook TROTS in scheidt, MAAR voor mij is dat geen euh romantisch verhaal, of of een een conditio sine qua non waar iedereen zich moet aan confirmeren he ik ben nie iemand die in korte broek loopt alleen al om esthetische redenen,</p> <p><S KC> [lacht]</p> <p><S BDW> en met vlaggen gaat zwaaien in het weekend/ dat doe ik niet. maar ik ben daar ook nie vies van van mensen die dat doen hé==leven en laten leven.</p>	Direct antwoord	/ (Direct antwoord op vorige vraag)
36.	<p><S KC> het euh viel me daarnet op dat u sprak over euh dan raakt u mij op m'n emotionele KANT / =ik leg u een citaat voor deze week in de morgen van matthias de clercq u welbekend .. waarin hij zegt het Nationalisme.. is als een Dodelijk gif dat de rede LAM legt.. en de emOties de vrije teugel laat.. dat GAAT over u ../</p> <p><S BDW> ja ik vind dat echte flauwekul / hé / dat kan je over ieder isme zeggen / als je socialisme definieert als wat meneer ceausesco dervan gemaakt heeft is dat ook geen fraai verhaal. der ZIJN natuurlijk vormen van nationalisme die gericht zijn op UITsluiting, op rancune, op<op<op het verwerpen van wie vreemd is.. en van wie ARMER is, dat beSTAAT georganiseerd groepsegoïsme. der bestaat evengoed een ciVIEL nationalisme, dat investeert in burgerschap/ dat INclusief is/ dat mensen kan opnemen/ dat een OPEN verhaal/ is, en dat eigenlijk een basisvoorwaarden is om in de wereld te treden vanuit een zeker zelfbewustzijn. ik weet aan welke kant van de draad ik STA / maar ik weet dat het ANdere ook bestaat.</p>	Direct antwoord	/ (Direct antwoord op vorige vraag)
37.	<p><S KC> ja omschrijft u eens wat IS nationalisme voor u precies?</p>	Direct antwoord	/ (Direct

	<p><S IDV> ja [knikt instemmend] <S BDW> nationalisme is eigenlijk euh het prinCIPE .. dat er congruentie moet zijn tussen uw CULTurele eenheid en uw POLitieke eenheid --</p>		antwoord op vorige vraag
38.	<p><S IDV> wat bedoelt u congruentie want .. - <S BDW> wel -- <S IDV> u hebt tot nu toe al een heleboel moeilijke woorden met alle respect -- <S BDW> is dat zo ?</p>	Overt evasion vraag in vraag (verduidelijking)	/ (Direct antwoord op vorige vraag)
39.	<p><S IDV> ja wat is wat is groe euh ja u bent historicus <S KC> dat is de academicus die bovenkomt [lacht] <S BDW> ik heb daar jaren les over gegeven dus dat dat stop je natuurlijk niet helemaal onder de mat waarschijnlijk </p>	Covert evasion context en thema gewijzigd	Follow-upvraag
40.	<p><S IDV> dus wat wat bedoelt u met congruentie exact? <S BDW> wel dat je: tussen uw CULTurele gemeenschap = wij zijn vlamingen, he / dus wij hebben bepaalde eigenschappen gemeenschappelijk vooral de TAAL .. is de laatste jaren honderd tweehonderd jaar enorm belangrijk geworden voor de identificatie van de groep, wie nederlands spreekt hoort erbij wie geen nederlands spreekt behoort tot een ANDERE groep =ik zal het zo simpel zeggen= wel dat daar ook politieke structuren op kunnen geËNT worden op die CULTurele structuur. maar daar heb je gradATies in he / dat kan gaan van culturele autonomie/ euh tot het folklore .. he recht op een zekere folklore of eigen taal, tot een volledige eigen natiestaat he / dus daar heb je alle mogelijke gradaties in / en welke gradatie je kiest hangt enorm af van de context waarin je LEEFT. en dat --</p>	Direct antwoord	Follow-upvraag
41.	<p><S IDV> en welke gradatie kiest u? <S BDW> wel in die belgische context/ waar er eigenlijk geen federale democratie meer bestaat/ geen belgische partijen, geen belgische opinie, geen belgische pers, KIES ik voor een evolutie NAAR onafhankelijkheid, maar enkel en alleen op voorwaarde dat ook de Europese UNIE zich verder uitbouwt. dat is een deel van het verhaal dat altijd wordt vergeten. ik ben GEEN splitsingsfetisjist. ik vin je moet ALTIJD de</p>	Direct antwoord	/ (Direct antwoord op vorige vraag)

	<p>SCHAALgrootte afwegen tegen de heterogeniteitskosten==ook dat zijn moeilijke woorden / euh België is eigenlijk een uniek geval tis een heel klein landje / je hebt dus weinig schaalvoordelen van iets samen te doen bevoorbeeld het leger< het Belgisch leger is nie .. het sterkste leger in de WEReld omda ja je hebt maar tien miljoen belastingsbetalers om het te onderhouden / dus schaalvoordelen zijn er weinig / maar de heterogeniTEITSkost, dus de kost die je moet bepa< beTalen om verschillende visies met elkaar te verenigen, die is ZEER zeer groot, omdat het twee democratieën zijn, en DAT maakt dit land voor mij in de eenentwintigste eeuw EIGenlijk ter dood veroordeeld. je hebt een euROpa dat die schaalvoordelen WEL biedt / als je een Europees leger zou kunnen maken kan dat potentieel het sterkste leger ter wereld zijn, je hebt HEEL veel belastingsbetalers .. die kunnen bijdragen / dus he dus economies of scale, en aan de andere kant heb je VLAANDeren dat VEEL relevanter is als niveau van directe overheid. dus ik zie een evolutie waarbij: = die trouwens al LANG bezig is hé= die zich verder zal voltrekken maar dat is nie agresSIEF, dat is geen revolutie, </p> <p><S IDV> maar --</p> <p><S BDW> ik pak niemand iets af euh, ik wil niemand pijn doen ik wil geen muren bouwen trams laten stoppen op de taalgrens --</p>		
42.	<p><S IDV> =das nochtans het i< het etiket dat op u kleeft he /</p> <p><S BDW> dat op mij WORDT gekleefd. dat is juist </p>	<i>Covert evasion herformulering (instemming)</i>	/ (Direct antwoord op vorige vraag)
43.	<p><S IDV> u staat op een foto, en dat is een foto die gebruikt is mm bij ecolo onder meer op het partijbureau, u staat op een m foto onder meer in de ACHtergrond van Jean-Marie Le Pen. [BDW knikt anticiperend]Ja = dat is toch logisch dat de mensen u dan WEL in een andere hoek gaan duwen?</p> <p><S BDW> vindt u dat logisch? vindt u dat werkelijk logisch?</p>	<i>Overt evasion vraag in vraag (terugkaatsen)</i>	<i>Follow-upvraag</i>
44.	<p><S IDV> ik snap .. dat men aan de.. *andere kant van de taalgrens daar inderdaad dan zo over gaat denken ja.</p> <p><S BDW> zou u dat dan normaal vinden als ik zou zeggen dat .. euh Steve Stevaert die Fidel Castro is gaan bezoeken en fêteren, dat die voor mij niet meer in aanmerking komt om in een democratie te functioneren / omdat die .. een dictator en een</p>	<i>Covert evasion vraag negeren</i>	<i>Follow-upvraag</i>

		massamoordenaar is gaan fêteren =zou u dat normaal vinden?		
45.	<S IDV> <S BDW> <S KC> <S BDW>	ik begrijp dat dat uw mening is net zoals ik begrijp dat wat er aan de andere kant van de taalgrens nee persoonlijk begrijp ik dat helemaal NIET want ik heb jean-marie le penn NIET gaan fêteren. ik heb een gespreksavond met hem bijgewoond / ik heb hem kritische vragen gesteld / en ik wou die man eens HOREN. ik DENK dat dat in een democratie dat dat TOEgestaan is. en toen hij de ZAAL verliet is er een foto genomen waar, als ge die foto bekijkt, een .. bart de wever opstaat, tien jaar .. euh geleden en dertig kilo minder / euh die toevallig mee op die foto staat. dus daar zegt u van wat bewijst nu eigenlijk die foto / in wat voor een samen-	<i>Overt evasion</i> weigering (onwil)	<i>Follow-upvraag</i>
46.	<S KC> <S BDW>	ja u zegt dat is geen probleem dat is geen probleem die foto. =ik vind het een probleem dat men er een probleem van MAAKT / in wa voor een samenleving LEVEN wij? .. [geïrriteerd] we< heb ik nog de VRIJHEID om naar een politicus die toch geen crimineel is, die opvattingen heeft die we waarschijnlijk niet LEUK vinden / als die zijn discours komt brengen om daar naar te LUISTEREN en vragen te stellen, mag dat nog? de paradox is wel dat het het vlaams belang is die de foto heeft verspreid, .. dus de partij die bij uitstek zegt NIEMAND wil met ons praten, IEDEREEN behandelt ons als mestkevers / als je dan de moeite DOET om eens iemand van hun strekking te gaan beluisteren / dan nemen ze daar een foto van en dan gebruiken ze die tegen jou. leg mij dat eens uit.	<i>Covert evasion</i> centrale thema gewijzigd, context behouden	<i>Onderbreking (Formulation)</i>

V-A-seq.	<u>Yves Leterme in Voor eens en voor altijd</u>	Antwoord / Strategie	Reactie interviewer
1.	<p><S TL> welke vooroordelen bestaan er over jou?</p> <p><S YL> [krabt aan voorhoofd] oh der bestaan er < fin, tis te zien bij wie é == ik denk euh, mah, der bestaan bij .. nogal wa mensen die invloed hebben in de politiek vooroordelen ja. euhm: .. [ademt hoorbaar in] ik denk euh, wacht ze mijn harde schijf daar wordt over gesproken dak zo .. dingen, vast-leg wanneer iemand </p> <p><S TL> leen goed geheugen </p> <p><S YL> wanneer iemand tegen mijn kar rijdt dak dat dan onthoud en revanche neem. [ademt hoorbaar in]</p>	Direct antwoord	/
2.	<p><S TL> leen goed geheugen </p> <p><S YL> wanneer iemand tegen mijn kar rijdt dak dat dan onthoud en revanche neem. [ademt hoorbaar in]</p> <p><S TL> rancuneus eigenlijk .. rancuneus </p> <p><S MD> leen beetje rancuneus </p> <p><S YL> ne grijzen boekhouder tis: rancuneus. euh er .. wordt ook van gezegd gjah das ne grijze boekhouder. zo ben ik begonnen dat waren de eerste kritieken van ja [fronst wenkbrauwen] met die man wordt het nooit niks bij de CVP of de CD&V, allé, [trekt wenkbrauwen op] wat hebben ze nu weer uitgaald?</p> <p><S TL> [lacht]</p> <p><S YL> dus ja voila.</p> <p><S TL> ja </p> <p><S MD> ja </p> <p><S YL> en ik euh er wor < er wordt ook vaak gezegd van hij heeft een strategie euh [glimlacht, haalt schouders op, trekt ogen op] ja.</p> <p><S TL> een strateg--</p>	Direct antwoord	/
3.	<p><S MD> en en vind je die allemaal onterecht?</p> <p><S YL> euhm, wel der is altijd een klein beetje waarheid in == dat ik sommige dingen onthoud, en dak, euhm .. ja .. dat zal wel kloppen, ik probeer er aan te werken. euh </p> <p><S TL> maar u durft nie zover gaan dan dan toegeven rancuneus, dat da klopt?</p> <p><S YL> ma da zal wel denk ik. soms? soms zal da wel juist zijn.</p> <p><S TL> ja? [hoge intonatie]</p> <p><S YL> da ge soms euh, iemand die u zoals op een voetbalveld é,</p>	Direct antwoord	/

	<p> iemand die u getackeld heeft da ge dan euh twee drie minuten nadien zegt van <S TL> [[lacht] <S YL> bof we gaan een elleboog zetten, dus euh. [lacht] </p>		
4.	<p> <S MD> en die weet wel waarom dat dat gebeurt dan? <S YL> ja ma men gebruikt dat ook soms ja. <S TL> jaja </p>	Direct antwoord	/
5.	<p> <S TL> zeg ma euh .. yves, oe gaat het eigenlijk met jou ? <S YL> tgaat goed ja, tgaat goed. [glimlacht en krabt aan voorhoofd] <S TL> ja? <S YL> de gezondheid is ok. en euh [ademt hoorbaar in] .. de zomer komt eraan. en whja, tgaat. <S TL> ja <S YL> en meduzelf? </p>	Direct antwoord	/
6.	<p> <S TL> me mij gaat het prima. ik vraag < ik stel < ik stel de vraag omdat euh .. toen we over jou aant, nadenken waren, [YL knikt] dan dachten we .. eigenlijk yves leterme .. die heeft *ongelooflijk veel .. succes .. geHAD misschien? of ongelooflijk veel goeie pers gehad en we zijn dat op dit moment .. vergeten. en om dat even in herinnering te brengen wil ik toch .. een aan-tal .. dingen laten zien. [videofragment met krantenkoppen, met commentaar van TL] <S TL> het wonderjaar van yves leterme, da zijn krantenkoppen. leterme is een logische keuze. de etat de grace van yves leterme. [Leterme kucht en zucht] met de regering leterme is het plezierig werken. en leterme is po*liticus van het jaar. tzijn maar een PAAR krantenkoppen van een PAAR jaar geleden. <S YL> [zucht] ja <S TL> hebt u daar op da moment .. heel ard van genoten? <S YL> nee ik heb het vooral gerelativeerd. </p>	Direct antwoord	/
7.	<p> <S TL> meent u dat? <S YL> echt waar, u mag dat vragen aan mijn omgeving, gezegd op peilingen enzo, van euhm pas op jongens euh en dit is allemaal zeer relatief. [ademt hoorbaar in] euh ja, en t is gebleken hé. </p>	Direct antwoord	/
8.	<p> <S TL> maar dat moet toch < dat moet toch <S MD> ja waarom ni <S TL> nie evident zijn om da zo te relativeren als je ZO .. wordt </p>	Direct antwoord	/

	<p><S MD> opgehemeld want je kon eigenlijk niks verkeerd doen, bepaald moment. u was echt de chou van van van -- </p> <p><YL> ja je hebt dat ook < je hebt dat ook in andere disciplines hé, je hebt euh, het aantal ondernemers van tjaar die nadien failliet gegaan is, of euh, waarvan het bedrijf kapot is gegaan. euh in de sport heb je dat. ook in de politiek. dus mensen doen mee me back the winner, doen mee. en en dan krijg je zo een soort zelfversterkend effect. [ademt in] maar dan moe je heel goed weten dat dit ooit eindigt en da je ooit euh, ja tis ups en downs hé, daj ooit in een dal gaat en opnieuw dan probeert op te bouwen.</p>		
9.	<p>[videofragment]</p> <p><S TL> alstublieft zeg .. pfff [blaast] .. das toch nie om te lachen hé.</p> <p><S YL> nee ma we gaan derover zwijgen hé == de bladzijde is gedraaid [iedereen lacht] zoals van rompuy zegt, dus euhm</p>	<p><i>Overt evasion</i></p> <p>weigering (onwil)</p> <p>+ eenvoudig ja/neen</p>	<p>/ (Direct antwoord op vorige vraag)</p>
10.	<p><S TL> nee ma da moet toch ge*weldig hard aankomen?</p> <p><S YL> het was een vaderlijke raad.</p> <p><S TL> ja ja</p>	<p><i>Covert evasion</i></p> <p>vraag negeren</p>	<p><i>Follow-upvraag</i></p>
11.	<p><S MD> maar ondertussen moet dat toch wel geweldig hard aankomen?</p> <p><S YL> [stil] dat komt niet zacht aan nee.</p>	<p><i>Covert evasion</i></p> <p>eenvoudig ja/neen</p>	<p><i>Follow-upvraag</i></p>
12.	<p><S TL> ik denk da, ik ik zou het nie willen meemaken eerlijk gezegd ma verbaast --</p> <p><S YL> ik ook niet [lacht]</p> <p><S MD> nee nee da kank mij voorstellen</p> <p><S TL> ma verbaast het u?</p> <p><S YL> nee nee nee</p>		<p><i>Follow-upvraag</i></p>
13.	<p><S TL> waarom verb --</p> <p><S MD> u u had het uiteindelijk verwacht hé, want u hebt drie weken geleden uw rentree-interviews gegeven. en dan is het allemaal .. begonnen .. had u dat dit dan zien aankomen?</p> <p><S YL> in die intensiteit nee, maar euh nog eens wat herman zegt is juist, de bladzijde is gedraaid, dus euh, ander onderwerp.</p>	<p><i>Covert evasion</i></p> <p>eenvoudig ja/neen</p>	<p><i>Formulation</i></p>

	[ademt in]		
14.	<S TL> ja ma welke bladzijde is er dan gedraaid dee de bladzijde .. want u bent nu < drie weken geleden hebt u een comeback gedaan, hebt u trug interviews gegeven. hé. <S YL> [schudt het hoofd] <S TL> waarom bent u zo SNEL teruggekomen? <S YL> de bladzijde is gedraaid geen commentaar.	<i>Overt evasion</i> <i>weigering (onwil)</i>	Nieuwe vraag
15.	<S TL> ist echt waar? [zeer hoge eindintonatie] <S YL> ja [knikt]	<i>Overt evasion</i> <i>weigering (onwil)</i>	<i>Follow-upvraag</i>
16.	<S TL> doet het < maar ist zo verschrikkelijk geweest dan? [hoge intonatie] <S YL> ja ma de *bladzijde is gedraaid geen commentaar.	<i>Overt evasion</i> <i>weigering (onwil)</i>	<i>Follow-upvraag</i>
17.	<S MD> yves, der werd op een bepaald moment werd er .. geweldig veel spel gemaakt over .. het feit dat je zozegd maar drie vrienden ad .. is dat dan iets waar jij -- <S YL> nee ma ik ga daar ook geen commentaar meer geven webben --	<i>Overt evasion</i> <i>weigering (onwil)</i>	Nieuwe vraag
	<S TL> ik heb ook niet meer dan drie vrie vrienden, ik denk dat dat heel normaal is <S YL> [drinkt opnieuw] <S TL> ik denk dat dat eigenlijk veel meer zegt over hoe dat da soort dingen euh belicht worden in de media dan over de realiteit. euh we gaan naar een volgend onderwerp. [handgebaar]	<i>Overt evasion</i> <i>weigering (onwil)</i>	Nieuwe vraag

V-A-seq.	<u>Yves Leterme in Phara</u>	Antwoord / Strategie	Reactie IR
18.	<S PDA> ik denk dat gisteren zo'n dacht < dag was, want wij:, toen dachten wij even dat de oude Leterme terug was. u reageerde in de kamercommissie op het euh bericht in de Standaard dat uw regering meer geld wil uitgeven aan externe experts dan de regering Verhofstadt ik stel voor dat we nog Even kijken naar uw reactie. [filmpje Leterme in kamercommissie] <S PDA> we hebben er wat in geknipt hé, maar waarom was u zo boos? <S YL> wel omdat zoals ik gezegd heb aan het artikel niks klopt [krabt aan wenkbrauw] en euhm .. da's ook vandaag eigenlijk	Direct antwoord	/

		wat toegegeven door de mensen van de krant dat men zich .. vergist heeft mispakt heeft [in die zaak?].=		
19.	<S PDA> <S YL>	=u hebt peter vandermeersch op het matje geroepen? neen, absoluut niet.	<i>Covert evasion</i> eenvoudig ja/neen	/ (Direct antwoord op vorige vraag)
20.	<S PDA> <S YL> <S PDA> <S YL>	nee? maar wel contact gehad nee maar ik euh -- hoe zegt u? wel contact gehad met hem vandaag ik heb met hem contact gehad en dat was een euh gewoon goed gewoon goed gesprek, maar weet u mevrouw als zo'n dingen gepubliceerd worden en dat blijkt dan niet te kloppen [zucht] ja, da's natuurlijk vreselijk ambetant ook ten aanzien van die tien miljoen inwoners van dit land die verwachten dat op een correcte manier met belastinggeld wordt omgesprongen, bij mij is dat echt essentieel ik euh .. dat zit in mijn vezels op een correcte manier omgaan met het vertrouwen van de mensen en het belastinggeld. en wanneer dan op basis van totaal verkeerde dingen dat in twijfel wordt getrokken door een krant, tuurlijk iedere krant verschijnt elke dag enzovoort da's allemaal relatief, maar dan kan ik wel is euh zeer gefrustreerd zijn en euh dan vind ik dat dat niet correct is ook ten aanzien niet alleen van mij maar ook ten aanzien van die honderden mensen die zorgen dat die boel draait dat dat correct verloopt enzovoort. gewoon een journalist die zonder veel kennis van zaken zo'n dingen schrijft dat vind ik jammer. ik ik neem eigenlijk meneer vanvelthoven in deze weinig kwalijk als hij een journalist en een krant vindt om zo'n dingen te publiceren bon.	Direct antwoord	<i>Follow-upvraag</i>
21.	<S PDA> <S LVG> <S YL>	ja heeft de standaard het eigenlijk toegegeven dat ze fout was dan?= =ze hebben toegegeven dat er heel wa fou-- trouwens ge kunt niet anders dan -- dus ik bedoel er staan .. JA tweederde van het artikel zin voor zin en het klopt niet maar goed euh bon	<i>Covert evasion</i> Onvolledig antwoord (gedeeltelijk)	/ (Direct antwoord op vorige vraag)
22.	<S PDA>	ja .. maar het gaat, het gaat over de begroting tweeduizend en acht--	<i>Covert evasion</i>	<i>Follow-upvraag</i>

	<p><S YL> ja= <S PDA> =ik ben ook is gaan kijken, want die staat eigenlijk gewoon op de website euh van euh de kamer= <S YL> =de begroting van de Verhofstadt van Verhofstadt drie degene die we ingediend hebben met de vorige regering. <S PDA> maar dat is toch de begroting tweeduizend en lacht hé? <S YL> ja maar kijk .. het gaat over de kredieten van ministers bijv ik geef u een voorbeeld, stel nu dat artikel meneer van Quickenborne heeft nul euro voor expertencontact meneer <S PDA> jal <S YL> van Quickenborne was geen minister in de v- euh in de regering Verhofstadt drie.. *is het wel in *deze regering .. dus da's gewoon de verklaring//. <S PDA> ja <S YL> het klopt niet dat hij nul euro expertenkrediet heeft hij zal ook expertenkredieten hebben maar goed dan dan worden we technisch ja </p>	centrale thema gewijzigd, context behouden	
23.	<p><S PDA> maar die begroting euh is euh ingediend en de kamer euh .. moet daar nu over debatteren .. die is ingediend in maart negentien maart <S YL> negentien maart ja <S PDA> negentien maart dus dan gaat dat toch niet alleen over die periode Verhofstadt drie maar dan gaat dat toch ook over de *volgende [Leterme krabt aan wenkbrauw] maanden denk ik <S YL> nee nee.</p>	Covert evasion eenvoudig ja/nee	Follow-upvraag
24.	<p><S PDA> nee? Die moet < der moet der moet een nieuwe begroting gemaakt worden? <S YL> nee de normale techniek de normale techniek is er wordt een nieuwe regering voorgedragen tot benoeming aan de koning-- <S PDA> ja <S YL> die komt bijeen de bevoegdheden worden afgebakend en dan wordt gekeken voor elke minster welke werkingsmiddelen d'r zijn en dus d'r is een beGROtingsdeliberatie die dat vastlegt en .. dat is natuurlijk de basisfout al in de TITEL. leterme een enzovoort .. ja die begrotings- deliberatie die zit niet in die begroting van negentien maart, negentien maart mevrouw sint jozef= <S PDA> =ja=</p>	Covert evasion Onvolledig antwoord (afgebroken)	Follow-upvraag

	<S YL> =d'r was toen nog geen leterme geen leterme een er was alleen een guy verhofstadt drie		
25.	<PDA> wat zegt u dan dat er eigenlijk nog geen begroting is voor leterme een? <S YL> ja ma toch wel, toch wel ma der is --	Onderbroken antwoord	Formulation (onderbreking)
26.	<S PDA> waar is die dan? <S YL> nee het gaat over de < kredieten voor de ministers <S PDA> ja hmhm <S YL> en das een verschil tussen een begroting voor heel het koninkrijk belgië, sociale zekerheid, alle diensten, en dan die kredieten voor die ploeg ministers die omringd moet worden met medewerkers en experts <S PDA> hmm ja <S YL> en die ploeg is veranderd, snapt u? = <S PDA> =ja ja ok maar der is nog altijd -- <S YL> en dus op negentien maart was die ploeg er nog niet dus kunt ge ook geen begrotingsdeleberatie hebben voor de middelen voor die die ploeg euh vervat en dus <S PDA> ja maar <S YL> negentien maart was er geen leterme één was het verhofstadt drie	Covert evasion thema en context gewijzigd	/ (onderbroken antwoord op vorige vraag)
27.	<S PDA> maar ik ben gaan kijken en diensten van de kanselarij, dat zijn de diensten van de eerste minister en daar inderdaad staat ook een bedrag *voor externe /experts <S YL> ja <S PDA> ja? een bedrag dat twee tot drie keer groter is dan het bedrag van.. tweeduizend en zes <S YL> neen als je de kolom bovenaan bekijkt dan ziet u het onderscheid daar staat realisaties he? <S PDA> ja hmhm <S YL> de tabellen voorzien voor de jaren dat men al kan zeggen tot en met tot en met 2007 wat er uiteindelijk is uitgegeven, ja? en dus mevrouw, der is een verschil tussen het vaststellen van een dat bedrag is uitgegeven of een bedrag begroten .. <S PDA> jaja maar <S YL> das vrij essentiEEL [lacht]	Covert evasion centrale thema gewijzigd, context behouden	Nieuwe vraag
28.	<S PDA> jaja das juist/	Direct antwoord	Follow-upvraag

	<p>maar waarom begroot u dan voor dit jaar, voor de externe experts die werken voor de eerste ministers, waarom begroot u dat twee tot drie keer / meer dan wat is uitgegeven ..in 2006 en 2007? </p> <p><S YL> omdat dat ieder jaar < omdat dat ieder jaar meer wordt begroot omdat expertenkredieten onder meer tot doel hebben om specifieke nood aan een expertise, neem nu der der breekt een v voedselcrisis uit, of der moet een beheerscontract onderhandeld worden met een groot bedrijf /ja dan kan het zijn dat men ad hoc voor een aantal maanden een expertenkrediet nodig heeft, dus tis eigenlijk een krediet dat iets *soepeler is en iets soepeler wordt aangewend dan gewoon de aanstelling van mensen die dagdagelijks daar euhm </p> <p><S PDA> ja </p> <p><S YL> werken</p> <p><S PDA> ma dat is wel </p> <p><S YL> en dat dat is allemaal zeer correct geregeld en allemaal he trouwens </p> <p><S PDA> dus </p> <p><S YL> het globale van de kredieten van de experts gaat eigenlijk een klein beetje minder zijn ook omwille van het feit dat we meer negen twaalfden voorzien en daarvan een aanhoudingspercentage hebben, maar dan wordt het technisch, dat iets daaronder ligt. ==</p>		
29.	<p><S PDA> jaja maar ik wil het gewoon nog is < w wat peter van velthoven gedaan had was gewoon al die kredieten voor externe experts opgeteld/, en dan stelt hij vast dat dat totaal.. *dubbel zo groot is als het wat is uitgegeven in 2006 en </p> <p><S YL> ja maar de b<, maar het =</p> <p><S PDA> 2007 daar moet toch < is dat alleen maar omwille van die onverwachte omstandigheden? dat u dat dan zo .. dubbel zo groot begroot?</p> <p><S YL> nee maar dat is eigen aan de begrotingstechniek, ge gaat op dit soort kredieten gaat ge meer voorzien. trouwens euh wat u nu zegt dat betekent dus mevrouw dat er in dat jaar..dezelfde begrotingsbedragen als nu stonden daarop in die jaren in 2007 als u terugkeert?</p>	Direct antwoord	<i>Follow-upvraag (hoewel direct antwoord op vorige vraag)</i>

	<S PDA> ja <S YL> ja dat is gewoon de normale begrotingstechniek dat euh--		
	<S PDA> nee nee u weet het ook, het is het zijn GROtere bedragen he dat u nu voor 2008 euh begroot		<i>Follow-upvraag</i> (hoewel direct antwoord op vorige vraag)

V-A- seq.	<u>Yves Leterme in De Keien van de Wetstraat</u>	Antwoord / Strategie	Reactie IR
30.	<S KC> denkt u dat het ooit nog goed kan komen met de nv-a ? <S IDV> ja <S IDV> dat het het opnieuw kan? <S YL> in elk geval tussen ons en de kiezers van het kartel.. euh.. kan het goedkomen [glimlacht]	<i>Covert evasion</i> centrale thema gewijzigd, context behouden	
31.	<S IDV> ja, want een stuk van die kiezers zijn nu wel naar nva/. als je peilingen mag geloven natuurlijk <S YL> ja, maar ik denk dat dat norMAAL is, die mensen zijn ontgOOcheld.. dat het nog niet gelukt is om een staatshervorming te realiseren dat zijn mensen die daarvoor [doet alsof hij een stembiljet afgeeft] < ondermeer daarvoor voor ons hebben gekozen/.. en die vaststellen dat euh.. ja .. bijna twee jaar na datum <S KC> mm <S YL> dat *dat punt van het programma nog *niet gerealiseerd is..en dan kiezen ze eerder voor nva dan voor ons	Direct antwoord	Nieuwe vraag (<i>Follow-upvraag</i> volgt)
32.	<S KC> en wat zegt u dan..met..met de top< met de leiding.. komt het *niet meer goed/.. want u zegt net.. met de *kiezers.. kan het wel <S YL> ja ma menselijk..menselijk heb ik geen enkel probleem om met die mensen opnieuw rond de tafel te gaan zitten.. fin elk speelt zijn rol, en zijn deel of hoe heet dat weer? [lacht] <S KC> mm <S YL> euh en dus zij zijn nu oppositie/ en staan luid te roepen/ en dat is ook hun *job bij manier van spreken..euh, maar ik ben *echt overtuigd dat zeker aan *vlaamse kant der vroeg of laat een *hergroepering moet komen van politieke krachten sommige	<i>Covert evasion</i> centrale thema gewijzigd, context behouden	uitgestelde <i>follow-upvraag</i>

		verwijzen dan naar het kiessysteem..der zijnde .. bijEENleggen van politieke krachten via kartelformules en anderen, ik had daar ook wat ideeën rond om dat in de toekomst nog te versterken..ma *goed dat is mislukt..ja bon [trekt de schouders op en glimlacht]		
33.	<S IDV> dat irriteert u he, dat ze nu in de zijlijn, bijvoorbeeld iemand als geert bourgeois, dat die eigenlijk meteen . euh: nadat die minister af was= <S YL> =mnee [kijkt weg] <S IDV> kritiek begint te geven, dat u n n in het federaal parlement geregeld getackeld werd door door Bart De Wever, Jan Jambon, bondgenoten .. ooit <S YL> ja maar .. dat uiteraard irriteert dat [haalt schouders op] maar goed, ja .. het euh <S KC> ja <S YL> dat is toch normaal [lacht]		<i>Covert evasion</i> eenvoudig ja/nee	Nieuwe vraag (ingepikt)
34.	<S KC> ja we hadden het over die krach-ten he zoals u zegt die u tegenwerken de Franstaligen en laten we een kat een kat noemen ook de pers .. zegt u .. <S YL> wat is het probleem met de pers denkt u <S YL> ik heb ik heb niet gezegd dat de pers mij tegenwerkt nee		<i>Overt evasion</i> aanval op vraag (incorrecte quotatie)	Nieuwe vraag
35.	<S KC> nee? <S IDV> u hebt dat in het verleden heel geregeld = <S YL> =[glimlacht] u kijkt zo vriendelijk naar mij dus --		<i>Covert evasion</i> vraag negeren	Onderbreking (follow-upvraag)
36.	<S IDV> =nee maar in het verl< in het verleden hebt u dat heel geregeld <S YL> nee maar kijk wat ik -- <S IDV> < hebt u de pers wel in dat rijtje .. opgesomd <S YL> wat ik heel jammer vind is dat men euh vaak de mensen slechte informatie geeft ook over feiten/ ik ga u een voorbeeld geven op een bepaald moment zeg ik van -- ik heb mevrouw schurmans he, de ondertussen .. zeer bekende -- <S KC> rechter <S IDV> [XX] <S YL> van haar gezicht niet maar van haar naam <S KC> ja		Direct antwoord	Follow-upvraag

	<p><S YL> toe zeer bekende raadsheer van het hof van beroep .. euh dat ik die nooit heb ontmoet en uw journaal om om zeven uur publiceert dan een foto waar ik zagezegd naast mevrouw schurmans euh sta en ik krijg dan bericht </p> <p><S IDV> klopt . dat was een fout </p> <p><S YL> dat dat gaat over mevrouw ramaekers uit limburg</p> <p><S IDV> ja</p> <p><S YL> op basis van die informatie die U geeft aan achthonderd< als openbare omroep aan achthonderdduizend .. *mensen .. die mijn werkgevers zijn .. creëert u een verkeerd beeld en zegt u ja die leterme zegt dat hij schurmans nooit gezien heeft en zie ne keer hij staat hier op de foto dan blijkt </p> <p><S KC> mm </p> <p><S YL> dat jullie een fout maken dat het gaat over mrou mevrouw ramaekers . ja d en dat heb ik DAGELIJKS ik </p> <p><S KC> ja </p> <p><S YL> kom dat dagelijks tegen en [<i>glimlacht</i>] daar kan ik niet goed tegen</p>		
37.	<p><S KC> maar het gaat< het gaat verder dan dat euh toch meneer Leterme het is niet alleen fouten die gemaakt worden u . euh liet dikwijls verstaan van ja de pers is is tegen mij?</p> <p><S YL> .. neen</p>	<p><i>Overt evasion</i></p> <p>vraag aanvallen (fout) + eenvoudig ja/neen</p>	<p><i>Follow-upvraag</i> (hoewel direct antwoord op vorige vraag)</p>
38.	<p><S KC> neen?</p> <p><S YL> neen .. 't zijn vooral feitelijkheden waar ik het< </p> <p><S KC> dat gevoel heeft u helemaal niet? </p> <p><S YL> waar ik het moeilijk mee heb dat men dat men feitelijkheden verkeerd voorstelt</p>	<p>Direct antwoord (vaag)</p>	<p><i>Follow-upvraag</i></p>
39.	<p><S IDV> u hebt er een nieuwe aan toegevoegd <een nieuwe categorie gisteren de magistraten</p> <p><S YL> [<i>glimlachend in beeld gebracht</i>]</p> <p><S IDV> dat is de afloop van van uw ontslag eigenlijk he</p> <p><S YL> wel ik euh <ik zeg als verkozene des volks en zonder animositeit maar als democratisch verkozen parlamentslid dat datgene wat op het Hof van beroep de achttiende kamer allemaal is voorgevallen .. dat ik daar toch grote vragen bij heb ik weet niet of u het normaal vindt dat euh recht moet worden</p>	<p>Direct antwoord</p>	<p>/</p>

	<p>gesproken in een zaak waar *honderdduizenden mensen bij betrokken zijn waar mensen elkaar naar het leven staan klacht indienen tegen mekaar// de vrijdagmorgen onder politiebegeleiding naar de woonplaats van de raadsheer moeten gaan om een handtekening op te zoeken// met slaande ruzie uit mekaar gaan// en DIE mensen gaan dan uitgerekend .. met de vinger wijzen naar de politiek .. omdat er ooit 's nen telefoon geweest is .. ik zeg u, en de mensen mogen mij daarop afrekenen, dat ik dit niet normaal vind [glimlacht]</p>		
40.	<p><S KC> mm euh al die euh contacten die der toch volgens de Fortiscommissie tussen politiek en magistratuur zijn weerhouden .. al die knipperlichten waarvan sprake laten we 't niet hebben opnieuw over alle details euh waarover in de Fortiscommissie is gesproken maar al die knipperlichten ik kan me voorstellen dat .. een burger denkt *dit is toch niet normaal</p> <p><S YL> onder mijn verantwoordelijkheid is er geen enkel contact geweest wat ik euh: niet aannemelijk vind</p> <p><S KC> mm</p> <p><S YL> en ik heb gemerkt dat de commissie ook gezegd heeft de scheiding der machten is in gevaar gebracht</p> <p><S KC> ja</p> <p><S YL> maar ze is niet geschonden euhm--</p>	<p><i>Covert evasion</i></p> <p>centrale thema gewijzigd, context behouden</p>	<p>/ (Direct antwoord op vorige vraag)</p>
41.	<p><S IDV> maar laten we 's 's 's abstract spreken menee< meneer Leterme u als politicus, euhm hoe moet je daar nu tegenaan kijken er blijken nu drieënzeventig telefoontjes contacten gesprekken geweest te zijn </p> <p><S YL> ma maar nie alleen < nie alleen in de richting van de politiek ma van de magistratuur éh </p> <p><S IDV> nee absoluut </p> <p><S KC> mm </p> <p><S YL> het is ook meneer [XX] die zegt van </p> <p><S IDV> ja </p> <p><S YL> mag ik de eerste minister 's spreken om het advies uit te leggen, 't is ook meneer Londers die ongevraagd met een brief naar het parlement komt</p>	<p><i>Covert evasion</i></p> <p>centrale thema gewijzigd, context behouden</p>	<p>Onderbreking (follow-upvraag)</p>
42.	<p><S IDV> maar is dat --</p> <p><S YL> allez </p>	<p><i>Covert evasion</i></p>	<p>Onderbreking (follow-upvraag)</p>

	<p><S IDV> is dat niet vreemd hoe moet je daar als burger tegenaan kijken als in één zaak en wellicht weten we nog niet de *helpt van . mogelijke contacten zo vaak </p> <p><S YL> maar die </p> <p><S IDV> contacten zijn </p> <p><S YL> ja maar meneer de Vadder echt waar en ik zeg dat zonder animositeit .. u moet GOED rekening houden met het feit dat dit contacten tussen aanhalingstekens zijn geweest op een moment dat dingen fout liepen van 't kan nie meer in een cruciaal belangrijk proces voor honderdduizenden burgers .. nog 's die ruzie in het euh Hof van beroep euh wat er allemaal gebeurd is op die< op dat Hof van beroep dat is nooit gezien du jamais vu hebben magistraten </p> <p><S IDV> m </p> <p><S YL> gezegd .. en dus der is geen beïnvloeding geweest, der is alleen de vaststelling geweest van .. dat daar onvoorstelbaar hallucinante dingen omgingen. en dan vind ik dat Jo Vandeurzen ZEER correct gehandeld heeft, dat ook zijn mensen correct hebben gehandeld</p> <p><S KC> hh [<i>wil tussenkomen</i>]</p> <p><S IDV> ja </p> <p><S YL> en dat het iets te makkelijk is in de hoofden van SOMMIGE magistraten -- want je mag niet veralgemenen we hebben zeer goeie magistraten in 't algemeen, dat in de hoofden van sommige magistraten -- en dan zeggen van ik voel mij beïnvloed he</p> <p><S KC> m</p> <p><S YL> twee maand </p> <p><S IDV> mja </p> <p><S YL> na datum een pv opstellen dat dat iets te makkelijk is</p>	centrale thema gewijzigd, context behouden	
43.	<p><S IDV> da's uw versie van de feiten=</p> <p><S YL> =nee dat staat in het verslag</p>	Overt evasion vraag aanvallen (foute veronderstelling)	Nieuwe vraag (follow-upvraag volgt)
44.	<p><S IDV> n .. de oppositie bijvoorbeeld denkt daar al anders over=</p> <p><S YL> ='t is te zien welke oppositie want ge hebt nu .. het verslag< het verslag op zich goedgekeurd door een ruime meerderheid en</p>	Onderbroken antwoord	Follow-upvraag

	dan hebt ge een vier vijftal andere conclusies		
45.	<p><S IDV> die .. niet tot dezelfde conclusie komen. hoe denkt u dat de mensen daartegen euh aan< aankijken .. di< dit is toch= <S YL> =ik denk dat de mensen het nauwelijks nog begrijpen <S KC> hier blijft toch het beeld van iedereen heeft</p> <p><S IDV> ja <S KC> boter aan z'n hoofd he <S YL> ik denk dat <ik denk dat de mensen het nauwelijks nog begrijpen dat de politiek euh: het meest zal lijden onder wat gebeurd is </p> <p><S KC> hmm <S YL> want euh bon de magistraten die kent men niet of die kent men nauwelijks, euh en dat dit dus niet goed is ja <S KC> ja</p>	Direct antwoord (vaag)	Follow-upvraag (uitgesteld van 43)

Leterme I verdubbelt budget consultants

- woensdag 16 april 2008

belga

BRUSSEL - De budgettaire toestand oogt allerminst rooskleurig. Toch mogen de ministers van de regering-Leterme I dit jaar ruim dubbel zoveel uitgeven aan externe experts en consultants.

Van onze redacteur

Ministers en staatssecretarissen krijgen niet alleen geld om kabinetsmedewerkers aan te werven en te betalen. Ze mogen ook een beroep doen op externe experts en consultants. Op die manier kunnen ze kennis inhuren die niet op hun kabinet of in de administratie aanwezig is.

SP.A-fractie leider Peter Vanvelthoven vlooidde de begroting 2008 uit en stelde tot zijn verbazing vast dat de federale regering dit jaar dubbel zoveel geld uittrekt voor experts als in 2007. 'Premier Yves Leterme (CD&V) zegt altijd dat de knip op de beurs moet en dat zijn regering elke euro dubbel zal omdraaien alvorens hem uit te geven. Tegelijk stellen we vast dat hij zijn kabinet bijna 10 keer zoveel aan consultants wil laten uitgeven als zijn voorganger', aldus Vanvelthoven.

Absolute koploper is vicepremier Laurette Onkelinx (PS). Zij mag 1.148.000 euro uitgeven aan experts. Vorig jaar mochten Sociale Zaken en Volksgezondheid samen 609.000 euro uitgeven. Daarna volgen minister van Financiën Didier Reynders (MR) en staatssecretaris voor Begroting Melchior Wathelet (CDH), met elk 917.000 euro. Reynders had vorig jaar een budget van 167.000 euro. Bij Freya Van den Bossche (SP.A), de voorgangster van Wathelet, was dat 291.000 euro.

Voor CDH-minister van Werk Joëlle Milquet is 687.000 euro uitgetrokken. Premier Leterme en minister van Binnenlandse Zaken Patrick Dewael (Open VLD) moeten het met 1.000 euro minder doen. Vooral bij de premier valt de stijging op. Guy Verhofstadt (Open VLD) gaf 70.000 euro uit aan consultants in 2007 en 213.000 euro in 2006. Op het kabinet-Leterme wordt spaarzaam gereageerd. 'Het dossier van de experts is nog niet gefinaliseerd', klinkt het. Een andere forse stijger is minister van Defensie Pieter De Crem (CD&V). Zijn budget groeit van 242.000 tot 456.000 euro.

In totaal mogen de excellenties voor 6,7 miljoen euro extern advies inhuren. Vorig jaar was dat 'slechts' 3,1 miljoen en in 2006 3,5 miljoen. Vanvelthoven vraagt zich af of goed bestuur niet betekent dat ministers meer een beroep moeten doen op hun ambtenaren in plaats van op

consultants. 'Ik hoor de liberalen altijd zeggen dat de overheid moet afslanken. Maar minder ambtenaren betekent blijkbaar meer consultants.'

De lichtpunten zijn schaars. Jo Vandeurzen (CD&V) is de enige vicepremier die dit jaar minder zal uitgeven aan experts. De minister van Justitie krijgt 231.000 euro, vorig jaar was Justitie nog goed voor 387.000 euro. De enige minister die dit jaar geen budget heeft voor extern advies, is Vincent Van Quickenborne (Open VLD), bevoegd voor Economie. Dat departement trok vorig jaar nog 236.000 euro uit, dit jaar 0 euro.

❖ [Het volledige ontwerp van algemene uitgavenbegroting voor het begrotingsjaar 2008 \(19 maart 2008\)](#)

Bezoldigingen en vergoedingen experten

		realisatie 2006	realisatie 2007	initieel 2008	Pag. Ontwerp begroting
FOD kanselarij eerste minister	Beleidsorganen	213	70	686	p199
	Staatssecr admin vereenv	0	0	0	p199
FOD Budget en beheerscontrole	Beleidsorganen - begroting	257	291	917	p211
	Beleidsorganen -werk	198	170	18	p211
	Staatssecr egov	0	0	0	p213
	Staatssecr Duurzame Ontwikkeling	0	0	0	p213
	Staatssecr overheidsbedrijven	0	0	0	p215
FOD Personeel & Organisatie	Beleidsorganen	327	274	462	p225
FOD Justitie	Beleidsorganen	591	387	231	p243
FOD Binnenlandse Zaken	Beleidsorganen	448	445	686	p291
FOD Buitenlandse Zaken	Beleidsorganen	85	107	231	p343
	Minister van Ontwikkelingsgssamenwerking	13	37	231	p343
	Staatssecr EU	0	0	0	p345
FOD Landsverdediging	Beleidsorganen	244	242	456	p385
FOD Financiën	Beleidsorganen	163	167	917	p465
	Staatssecr Fraude	0	0	0	p465
FOD Werk	Beleidsorganen	0	0	687	p495
FOD Sociale Zekerheid	Beleidsorganen	529	490	917	p521
FOD Volksgezondheid	Beleidsorganen	111	119	231	p547
FOD Economie	Beleidsorganen	255	236	0	p617
FOD Mobiliteit	Beleidsorganen	36	20	11	p657

TOTAAL	3470	3055	6681
(cijfers in duizenden euro)			

Steven Samyn

Leterme boos op publicatie budget consultants

- woensdag 16 april 2008

photo news

De regering-Leterme I mag dit jaar ruim dubbel zoveel uitgeven aan externe experts en consultants. Dat blijkt uit cijfers uit de begroting. Leterme is kwaad en doet de cijfers af als klinkklare onzin.

Ministers en staatssecretarissen krijgen niet alleen geld om kabinetsmedewerkers aan te werven en te betalen. Ze mogen ook een beroep doen op externe experts en consultants. Op die manier kunnen ze kennis inhuren die niet op hun kabinet of in de administratie aanwezig is.

SP.A-fractie leider Peter Vanvelthoven vlooidde de begroting 2008 uit en stelde tot zijn verbazing vast dat de federale regering dit jaar dubbel zoveel geld uittrekt voor experts als in 2007. 'Premier Yves Leterme (CD&V) zegt altijd dat de knip op de beurs moet en dat zijn regering elke euro dubbel zal omdraaien alvorens hem uit te geven. Tegelijk stellen we vast dat hij zijn kabinet bijna 10 keer zoveel aan consultants wil laten uitgeven als zijn voorganger', aldus Vanvelthoven in *De Standaard*.

'Eigenlijk is alles aan het artikel fout', zegt Leterme over het artikel aan VRT-radio. 'Ik denk dat u best gewoon het artikel aan de kant schuift en er geen rekening mee houdt.'

Ook voor SP.A, dat de cijfers naar buiten bracht, is Leterme niet mals. 'Nu snap ik waarom de begrotingen ontspoord zijn', sneert Leterme.

In een achtergrondnota, die de woordvoerder van Leterme ter beschikking stelde, luidt het dat de cijfers waarnaar wordt verwezen, die van Verhofstadt III zijn, en niet van Leterme I. Er wordt ook op gewezen dat er bij het aantreden van elke regering een begrotingsdeliberatie is die de kredieten herverdeelt in functie van de samenstelling van de beleidsorganen. Dit zal ook nu zo zijn.

Vanvelthoven blijft echter bij zijn standpunt. Hij haalde de cijfers naar eigen zeggen uit de begrotingsnota van Leterme zelf. 'Het zijn cijfers die Leterme als begrotingsminister onder de regering Verhofstadt heeft opgesteld.'

❖ **LETTERLIJK.Het volledige ontwerp van algemene uitgavenbegroting voor het begrotingsjaar 2008 (19 maart 2008) - deel 1**

❖ **LETTERLIJK.Het volledige ontwerp van algemene uitgavenbegroting voor het**

begrotingsjaar 2008 (19 maart 2008) - deel 2

Bezoldigingen en vergoedingen experten		realisatie 2006	realisatie 2007	initieel 2008	Pag. Ontwerp begroting
FOD kanselarij eerste minister	Beleidsorganen	213	70	686	p199
	Staatssecr admin vereenv	0	0	0	p199
FOD Budget en beheerscontrole	Beleidsorganen - begroting	257	291	917	p211
	Beleidsorganen -werk	198	170	18	p211
	Staatssecr egov	0	0	0	p213
	Staatssecr Duurzame Ontwikkeling	0	0	0	p213
	Staatssecr overheidsbedrijven	0	0	0	p215
FOD Personeel & Organisatie	Beleidsorganen	327	274	462	p225
FOD Justitie	Beleidsorganen	591	387	231	p243
FOD Binnenlandse Zaken	Beleidsorganen	448	445	686	p291
FOD Buitenlandse Zaken	Beleidsorganen	85	107	231	p343
	Minister van Ontwikkelingsgssamenwerking	13	37	231	p343
	Staatssecr EU	0	0	0	p345
FOD Landsverdediging	Beleidsorganen	244	242	456	p385
FOD Financiën	Beleidsorganen	163	167	917	p465
	Staatssecr Fraude	0	0	0	p465
FOD Werk	Beleidsorganen	0	0	687	p495
FOD Sociale Zekerheid	Beleidsorganen	529	490	917	p521
FOD Volksgezondheid	Beleidsorganen	111	119	231	p547
FOD Economie	Beleidsorganen	255	236	0	p617
FOD Mobiliteit	Beleidsorganen	36	20	11	p657
TOTAAL		3470	3055	6681	

(cijfers in duizenden euro)

sts, kld, svh

'Fout in begroting verdubbelt budget experten'

- donderdag 17 april 2008

BRUSSEL - 'De interim-regering, waarin Yves Leterme minister van Begroting was, heeft bij de begrotingsopmaak een fout gemaakt.' Dat zegt het kabinet van Open VLD minister Patrick Dewael vandaag in de krant *De Morgen* en wordt bevestigd door de woordvoerder van Leterme. Dat zou verklaren waarom de budgetten voor experten bij deze regering plots bijna het dubbele bedragen.

Gisteren ontstond een verhit debat over de vergoedingen van experten in de regering Leterme I. SP.A-fractieleader Peter Vanvelthoven maakte in *De Standaard* bekend dat de federale ministers dit jaar over 6,7 miljoen euro beschikken om experts en consultants in te schakelen. Vorig jaar bedroeg dat budget maar drie miljoen en in 2006 3,4 miljoen.

Leterme deed de berichtgeving gisteren grotendeels af als onzin. Hij vond het niet kunnen dat cijfers uit de begroting van de interim-regering Verhofstadt III werden voorgesteld als zouden het cijfers van de regering Leterme I zijn.

Leterme vond dat Vanvelthoven appels met peren vergeleek. Het voorziene begrotingskrediet onder paars zou volgens hem 5,9 miljoen geweest zijn en geen 3 miljoen. En omdat er nu een vicepremier extra is, loopt het bedrag in 2008 op tot 6,7 miljoen.

Op het kabinet-Dewael kwam men gisteravond met een heel andere verklaring aandragen: de interim-regering, waarin Leterme minister van Begroting was, heeft bij de begrotingsopmaak een fout gemaakt. De expertsbudgetten voor de vicepremiers zijn twee keer ingeschreven, wat een overboeking van algaauw anderhalf miljoen euro betekent.

Ook bij Leterme erkende men uiteindelijk gisteravond 'dat er een materiële fout is gemaakt bij de begrotingsopmaak'. De regering zal nu wellicht zelf een amendement indienen op haar begroting om de juiste cijfers ter goedkeuring aan het parlement voor te leggen.

svh